

819.4
H6

ALFRÆÐI ÍSLENZK

ISLANDSK ENCYKLOPÆDISK LITTERATUR

I. COD. MBR. AM. 194, 8vo.

UDGIVET FØR

SAMFUND TIL UDGIVELSE AF GAMMEL NORDISK LITTERATUR

VED

KR. KÁLUND

MED 4 LITOGRAFEREDE FAKSIMILER

KØBENHAVN

S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI

1908

HÁSKÓLI ÍSLANDS

INDHOLD.

Fortale	I—XXXV.
Trykfejl og rettelser	XXXVI.
Landafræði	3—31.
Stórþing	31—33.
Uppruni gangdaga	33—34.
Boðorð Móyses	34.
Risaþjóðir	34—36.
Vötn ok tjarnir	37—38.
Ormar	39—40.
Merking steina	40—43.
Stórar	44.
Leiðir	44—45.
Smávegis fróðleikr	45.
Heimsaldrar	45—54.
Hreinlifnaðartiðir	55.
Myndan mannlíkama	55—56.
Leiðangrsgerd ór Nóregi	56.
Ættartala Qnnu	56.
Creatio hominis	57.
Atburðr á Finnmörk	57—59.
Heims undr	59—60.
Læknisfræði	61—77.
Náttúrusteinar	77—83.
Blóðlát	83—84.
Prognostica	84—89.
Líkneskjusmið	89—91.
Personnavne	92—98.
Sted- og folkenavne	98—110.
Benævnelser fra fremmede sprog	111—112.

DET til den Arnamagnæanske samling hørende håndskrift AM. 194, 8vo (14×107 cm.) består af 52 pergamentblade, fordelte i læg på 8 blade, med undtagelse af 1ste læg, som nu tæller 6 blade, men hvor der efter bl. 3 forekommer en lakune på 2 blade, og 5te læg (bl. 31—36), som ligeledes nu tæller 6 blade, men hvor muligvis en lignende lakune kan forekomme mellem læggets 3. og 4. blad, idet teksten bl. 33 v afslutter ét stykke og bl. 34 r begynder et andet. Efter bl. 6 er lakune, og her mangler rimeligvis et læg på 8 blade; derimod er det tvivlsomt, om håndskriftet ender defekt. Bladene er alle mere eller mindre krøllede og sværtede, ligeledes beskadigede af fugtighedspletter, eller med tilbøjelighed til hensmulring. Opløsningen har i dette håndskrift grebet så stærkt om sig, at man fristes til at tro, at det er skrevet på et 1 gang tidligere benyttet, raderet pergament, hvad der kunde bestyrkes ved, at bl. 1 r har spor af hvidlige ornamenten, som muligvis er rester af malede initialer¹. Håndskriftets egne initialer er sorte, enkelte gange med en svag rød udsmykning, kun bl. 34 r findes åben plads for afsnits-

¹ Bladene er for nogle år siden styrkede ved zapon-imprægnering. Om spor til lakune i membranen vidner en indlagt notitsseddel — hvis plads i håndskriftet ikke nærmere er betegnet —, hvorpå Arne Magnusson har skrevet „Her forvæd vare 4 bladers residua (nemlig af ryggen), men der kunde ikke sees, om derpaa havde noget været skrevet, eller intet, eller hvad“.

initialer og antydning af, at disse har været tilsatte med rødt blæk. Teksten er skreven fortløbende, uden større afstand mellem de forskellige hovedstykker, og disses titler er tilføjede af udgiveren. Linjeudgang betegner tilsvarende ophold i membranen. Håndskriftet er ifølge skriverens angivelse bl. 33 v skrevet i det vestlige Island år 1387. Bl. 34 r antager vel tilsyneladende skriften en noget anden karakter, men en ny hånd begynder dog først bl. 34 v, hvormed også stemmer, at retskrivningen her skifter (navnlig brugen af æ for è), og overensstemmende hermed må noten til s. 55, l. 1 ændres. Denne ny hånd afløses dog allerede bl. 37 af 1ste hånd. Bl. 1—34 r, 37—52 er således skrevne af den mand, der daterer håndskriftet, og som selv angiver sig som præsten Óláfr Ormsson. Bl. 34 v—36 er skrevne af samme mand som har tillagt marginalnotitserne bl. 7 v, 13 v, 37 r, og hvis navn ifølge den sidste af disse er Brynjólfr Steinraðarson; utvivlsomt er også han en gejstlig, da de to første af de nævnte marginalia er på latin. Derimod synes marginalen bl. 23 r (latin) skreven med en særlig hånd¹.

Som det af aftrykket vil ses, er teksten nu på mangfoldige steder beskadiget ved hensmulring og i nogle tilfælde ulæselig ved slid. Bl. 1 har forskellige mindre huller, og forsiden er stærkt slidt, bl. 2 har mindre rævner hist og her, bl. 3 er forholdsvis vel bevaret, bl. 4 har rævner og mindre huller, navnlig i bladets nedre halvdel, bl. 5 og særlig bl. 6 er stærkt beskadigede og partier bortsmulrede af bægge foroven og desuden af bl. 5 ved ydre margen, af bl. 6 langs indre margen. Bl. 7—9 er forholdsvis vel be-

¹ Bl. 48 v n. m. står med en omtrent samtidig hånd en til dels ulæselig latinsk sætning (ordsprog?) „Si brevis est tali. . s. t longa liga“; fra 16. årh. er derimod en utydelig islandsk pennenprøve bl. 21 v n. m.

varede (bl. 9 har nogle mindre huller), bl. 10—14 har pletvis bortsmulring (tiltagende mod læggets slutning). Bl. 15—16 er forholdsvis vel bevarede (bl. 15 noget sværtet, 16 v med hvidlige fugtighedspletter), bl. 17—19 har pletvis bortsmulring i bladenes nedre del, bl. 18, og i mindre omfang bl. 19, desuden en større bortsmulring i bladets øvre del; bl. 20—22 er forholdsvis vel bevarede (21—22 har hist og her småhuller). Bl. 23—24 er beskadigede langs indre margen og ind over bladets øvre del; af bl. 25 er skriften nærmest indre margen og et stort stykke af bladets øvre del helt bortsmulret; af bl. 26 er kun enkelte bogstaver af de 3 nederste linjer bevarede; bl. 27—28 har ved bortsmulring et større hul foroven ved indre margen, bl. 29 hist og her småhuller og desuden et noget større nær ydre margen foroven, bl. 30 enkelte rævner og småhuller. Bl. 31—36 har hist og her mindre huller eller rævner, og læggets ydersider, navnlig bl. 36 v, er fordunklede ved slid. Bl. 37 har, foruden mindre huller, en bortsmulring midtvejs i bladet nærmest indre margen; bl. 38—43 har mindre huller, bl. 39—43 særlig i bladenes nedre halvdel, bl. 39 tillige et større hul midtvejs på bladet nærmest indre margen; bl. 44 er forholdsvis vel bevaret, dog bagsiden noget slidt. Bl. 45—46 er forholdsvis vel bevarede, bl. 45 r dog temlig slidt, bl. 47—49 har enkelte mindre huller; alle læggets blade (45—52) er sværtede og slidte, afslidningen tiltager mod slutningen og ender med ulæselighed.

Håndskriftet er — bortset fra 1. læg (komputistik) og bl. 26 v nedre halvdel (4 vers af Andreas drápa) — i nærv. udg. gengivet i sin helhed og bogstavret aftrykt med opløste forkortelser uden antydning af abbreviaturerne. Ved opløsningen gives ikke mere end hvad der nødvendig ligger i forkortningen (altså *annar*, *mikin*), og de interlineare bogstaver nedføres uforandrede i teksten (så. *e* i fre, *c* i micill, *t* i hofut,

hvatan [*d. v. s. hvadan*] o. fl.). Kapitalbogstav gengives i forlyd ved minuskel, men bibeholdes i ind- og udlyd; prik over kapitalbogstav gengives ikke. Ved kapitaltegn gengives endvidere de latinske tal-bogstaver, hvorimod de i håndskriftet forekommende arabiske taltegn gives som sådanne. Interpunktionen normaliseres, og versal anvendes i egennavne (incl. folkenavne) og efter punktum. Præpositioner og partikler skilles fra det efterfølgende ord, og de adskilte dele af sammensatte ord knyttes til hinanden ved bindestreg. Brugen af u og v normaliseres i islandsk tekst, originalens brug bibeholdes derimod i latinen¹. Håndskriftets akcentbrug aftrykkes uforandret, med undtagelse af at akcent over *æ* bortkastes og den enkelte gange forekommende dobbeltakcent over a og o gengives enkelt. Ejendommelig for håndskriftets hovedhånd er brugen af *ê* for *æ*; dette tegn gengives i teksten, erstattes derimod af typografiske hensyn i noterne eller som versal ved *æ* (*Æ* 137, 253); ligeledes anvendes *æ* overalt, hvor vokalen indeholdes i en forkortelse. Dette *ê* er ikke altid let at skelne fra *é*, og ved slid kan så vel krølle som akcent adskillige steder være forsvundet; noget lignende gælder krøllen over det i håndskriftet hyppig anvendte *ô* (= *o*).

Særdeles hyppig og med vekslende betydning anvendes abbreviaturen *'*, som regelmæssig repræsenterer *er* eller *ir*. I endelser gengives tegnet altid *-ir*, hvorvel fuldt udskrevet *-er* forekommer oftere end *-ir*. Forholdet er følgende:

1. *hånd*: biugleiter 35₁₄, dagleider 19₂₀, fæder 68₁₄, gerer 37_{25, 26, 779}, greder 64₂₀, heiter 16_{28, 196, 3912, 404}, hviler 24₂₆, kommer 48₁₄, retorder 19₄₋₅, skiêrer 67₁₅, skierer 68₁₈, skirer 42₁₃, under 66₁₆, vegger 48₂₄, veller 22₃₁, yfer 17_{5, 262} mod *bêtir* 78_{3, 8321}, gerir

¹ Ved uagtsomhed er marginalen s. 5 og s. 57₁₋₁₁, hvor originalen udelukkende har *v*, i denne henseende normaliseret.

67₂, gredir 65₁₂, hverfir 39₂₅, hvilir 15_{17.20}, 19₂, leidir 83₁₈.

2. hånd: aller 60₉(-R). 1₂, aller 60_{5.16}, ender 60₂₄, hvorer- 57₂₁, moder 56₁₂, radder 60₆, þusunder 56₇, mod allir 57₂₅, 60₂₁.

Til *er* opløses i þ'si og andre således skrevne former af dette pronomen; hv' gengives i alle tilfælde hver. Men ved siden af sin hovedbetydning bruges tegnet for *or* (morg, mork), *yr* (fyr, fyrst), *ær* (pær, færdr, snær), *æ* (næst, næst udskr. 12₅), *r* (dryckr, vetr, Alexandr — 2. hånd også pær og lignende tilfælde efter vokal)¹. I verbet *gera* opløses ' til *er*, uagtet udskrevne former med *-er-* er forholdsvis sjældne. I mod *giera* 5₃ og *gert* 65₃₈ står *giora* 65₂₃, *giorir* 64₂₅, 66₄, *giordi* 48₂₀, *giordu* 49₁₃, *gior* 32₁₄, 64₁₆, *GIOR* 28₁₆; *-giordin* 29₁₁, *giorda* 62₆.

e. og è. gengives *eda* (fuldt udskrevet forekommer *edr* 19₁₂, *edur* 72₂₇; med 2. hånd *eda* 59₁); s. gengives *son* (fuldt udskrevet forekommer 10 gange *sonr* mod 2 gg. *son*); *mz* er opløst med (*medr* forekommer 25₁₇, 89₂₁), *v¹* = *vid* (*vidr* forek. 65₂ foruden flere gange i 2. hånds stykket). Angående andre forkortelser mærkes: *mfi* opløses *mællti*, *skdi* = *skylldi*, *sktu* = *skaltu*, *ld* = *land*, *lond*, *f⁰* = *for*, *foro*, *sko* = *skolo* (*skulo*), *v⁰* = *voro*; *abbi*, *abba* gengives *aboti*, *abota* (*abotar* forek. 32₂₂). Ordene *postoli*, *byskup*, *konungr* forekommer ikke fuldt udskrevne, i formerne af det sidste er nogle gange opløst til den kortere form *kongr*; heller ikke *manz* forekommer uforkortet. Ved siden af de udskrevne former *pafi*, *pafa* forekommer *pp*, som gengives efter omstændighederne *papa*, *pape*. Ved bogstaveringen af forkortede ords opløsninger vælges i tvivlstilfælde normalformen.

To gange (*eitt* 32₃₂ og *steinar* 23₂₄) er i forsynet

¹ Alexand' burde også 75¹³ være opløst Alexandr; ordet er fuldt udskrevet således 52₃₀, 53₂.

med en krølle forneden, vistnok for at adskille det fra de følgende bogstaver; en lignende krølle forekommer sandsynligvis også ved det første i i tegnene xüii 54₁₀; muligvis har en krølle over tt i drøttins 25₇ en tilsvarende betydning. I bëiar 13₆ har è også forneden en krølle. I alltiris 26₉ står det første i interlineart, men er muligvis fejlskrevet for r, i hvilket tilfælde den sædvanlige form alltaris vilde foreligge. Med enkelt r er skrevet orustur 36₂₇, men orrosta 51₁. En skrivefejl foreligger vel i þreiningo 32₁₅ og i det besynderlige skelingu 43₁₁. Antio—Anthro (35_{30.31}) er bægge forkortede på samme måde, ved interlineart o.

Så vel med hensyn til sprogform som retskrivning er de to lönskriftnotitser s. 54 og 62 ikke uden interesse, da de umiddelbart afspejler skriversnes standpunkt. I bægge viser sig det fremtrængende nye; mærk således den hyppige anvendelse af e i endelserne, formerne Geiradar = Geirrøðar, Steinradar = Steinrøðar, gettu z stel = gættu at stela, m. v.

Af de i membranen forekommende skriverrettelser er lejlighedsvis nogle anførte under teksten (5₃, 19₄₋₅, 20₂₀, 56₃₋₄, 58_{15.24.28}, 60₂, 74₂, 76₁₆, 80_{6.11.13.17}, 81₂₈, 90_{15.19}). Hertil kan føjes: Det sædvanlige omflytningsmærke — to skråstreger over hvert af de pågældende ord — anvendes 10₂₄ (borg roma), 20₁₈ (Marcus domar), 45₁₉ (skeida þusundir), d. v. 60₇; udeglemte bogstaver er skrevne interlineart, enten med nedvisningstegn 21₆ (danskri), 23₂₀ (vid-), 52₂₆ (Neemias), eller uden sådant 23₈ (fingr), 25₆ (Timotheus), 46₂₃ (hurfu); glemte ord er — sædvanlig med henvisningstegn — tilføjede i marginen 38₁₆ (þar), 58₆ (þar), 81₁₁ (hann¹), 83₃ (i munní hafdr); 15₁₄ er i kam[rar] den udviskede slutning gentaget i marginen, og 66₂₀ er til forklaring af den forkortede form eitri i marginen skrevet fuldt ud eitri. Rettelser er foretagne ved understregning 73₈ (sott — med et forangående i udraderet — foran sofa) eller ved

underprikning med rettelsen interlineart tilføjet 86₂₁ (ex- for opr. a-). Også kan rettelsen være udført på selve det pågældende bogstav, således 23₁₈, hvor *i* i *pessi* er rettet fra *e*. S. 41₁₂ er *geisla* rettet fra *hita*. Ved uagtksomhed er forkortelsesmærker nogle gange anvendt uregelmæssig eller overflødig. Som det i noterne er bemærket, betegner *i* tekstaftrykket asterisk (*) forvansket tekst, 000 antallet af manglende bogstaver, *** større lakuner, [—] beskadigede ord, således at for det første, af Arne Magnusson afskrevne parti kursiv indenfor klamme betegner det allerede på A. M.s tid tvivlsomme, kursiv udenfor klamme udgiverens rettelser, medens *i* det følgende kursivering *i* eller udenfor parentes på nærmere angiven måde betegner konjektur eller udfyldning efter paralleltekster, hvorom henvises til oplysningerne ved de enkelte afsnits begyndelse.

Til nærmere oplysning om retskrivningen hidsættes følgende, således at I. og II. hånd behandles hver for sig.

I (s. 3—56₃, 61—91).

Akcenttegn (akcent over kort vokal fremhæves ved foransat *) forekommer i efternævnte tilfælde: á 426.32.34, 517.20, 612.13, 73.6.11, 10₂₄, 116.24.26, 121.13, 1510. 11.21.24, 161.2, 20₂.3.21.25, 225.16, 236.7.11.16, 241.19.23, 275.10, 289, 294.7.11, 30₁₀, 319, 418 (á-), 441.3.5.16.19.21, 4810.27, 5119, 693.25, 71₂₁, 72₁₀, 7316.19, 7716, 8130. — *á*adams 46₂₅. — *á*in 1910. — *á*l 691. — *á*la- 13_{4.5}, 2317, 7118. — *á*lœ 6718. — *á*lun 663.9. — *á*na 18₂₀, 23₂. — *á*r (ár-) 69, 23₃, 4814.16, 51₂₀. — *á*ra 32₃₂, 33₃. — *Á*rán 727. — *á*ranea 81. — *á*rla 6315. — *á*tals 211. — **á*thuga 427. — *á*tt 463. — *á*tta 3519. — *á*vallt 346. — *Bár* 207, 2314. — *berfét*t 3330. — *blám* 30₂. — *blár* 7713. — *brióst* 7110. — *bókum* 455. — *búu* 7413. — *Canáán* 819. — *dýr* 3517, 361, 407. — *édik* 65₂₂. — *Elám* 726. — **én* 123. — **ét* 63₂₃, 64₂. — **éta* 364. — *fá* (adj.) 901. — **fét* 2013, 4517. — *flód* 3416. — *fólki* 7710. — *freknótt* 721. — **gáll* 6510. — *gása*

66₂₂. — Géon 44₂. — glód 61₁₄. — gód 65₈. — há-
 17₁₉. — hár 25₂₄, 48_{21.29}, 55₂₁, 65₁₆, 72₈, 73₁₇, 74₇,
 79₂₂. — héer 64₂₃. — heidblár 77₁₃. — hét 7₂₆, 18₁₉,
 21₂₆, 47_{13.17}, 49₇. — héti 48₁₁. — *hélst 48₁₇. — Hiorléfs
 44₁₂. — hlát 7₁₉. — hófut (= hofuð) 26₁₂, 66₂₃. —
 hósta 61₁₂, 68₁₅. — hús 30₁₄. — hvörn- 39₂₅. —
 Iarétt 46₂₉. — Iordán 23₁₀. — Iubál 47₁₈. — Kám
 48₇. — Kanáán 8₂₃. — *kér 25₁₃. — kláda 66₂₃. —
 klár 67₁₅. — kólna 62₁₆. — lát 71₆. — lét 4₂₃, 9₃,
 16₂₁, 18₃, 19₁₇, 21₇, 26_{1.4}, 33₂₉, 49₇, 53₂. — likprá 72₂.
 — má 43₁₇, 68₃, 81₂₈. — mála (latinsk adj.) 17₆. —
 mál- 63_{13.17}. — málm 40₁₆. — *málurt 63₁₅. — malvás
 (latin) 63₂₀. — *métt 63₁₇. — mót 33₂₈. — móti 37₁,
 41₁₁, 42₄. — nón- 34₅. — nótt 65₁₀. — ó- 12₉, 20₁₂, 43₁₀,
 63₁₇. — *óf 52₃. — olivéti 22₂₆. — ór 13₂₁, 23_{12.16}, 24₂₈,
 38₂₀, 44_{3.10.18}, 67₁₈, 70₇, 72₁₈. — Oséé 51₂₅. — páfa- 17₂₀. —
 ráðvis 23₂₀. — *rángt 55₁₂. — réð 81_{10.12}. — rót 43₂₀,
 71₂₁, 72₂₁. — rúm 64₂₅. — rúna 47₁. — sál (latin?) 65₁₁.
 — sár 65_{2.12}, 67₁₉, 71₁₆, 78₄. — sárit 67₂₂. — sárt 66₂₃.
 — sé 22₅, 36₁₆, 67₂₁. — sea 33₁₃ (pron.), 36₂₄ (verb.).
 — Séem 7₂₄. — skáli 16₁₀. — skorpíonis 68₁₂. —
 slétt 35₄. — sótt 61₁₈, 63₂₁, 68_{20.23}, 78₆, 80₄. — spón
 65₆. — spónu 72₅. — stétt 65₂₂, 66₄, 67₅. — stóð
 27₆. — -stól 21₉. — stóll 16₂₀. — súrt 65₁₅. — sýðr
 68₃. — tár 70₃. — Tár 16₂. — Társ 16₅. — tvá 53₂₈. —
 vánu 41₂₃. — vár (subst.) 45₁₁. — vár (pron.) 25₁₃. — vr
 13₃. — vt(-) 61₂, 8₂₉, 10_{4.8.11}, 12₁₂, 19₂₃, 23₁, 27₁₃, 39₅,
 45₁, 66₁₄. — wt 68_{7.23}. — úti 19₄. — vti 41₁₁. —
 *vát 22₂₀. — *váxe 65₁₄. — *vél (adv.) 65₁₃. —
 *vétra 35₂₃. — vétt 70₄, 74₁₈. — vóg 66₁₄. — von
 38₁₉, 43₁₈, 62₁₂. — vór (pron.) 33₁. — vórit 24₂₃. —
 vór (= vorr) 35₅. — vótt (adj.) 40₆. — þá 48₁₂, 67₂₀.
 — þótt 79₃. — þvó 65₁. Af disse ord er i á 61₃, 7₃,
 24₁₉, áin 19₁₀, ána 18₂₀, gód 65₈, hár 25₂₄, kólna
 62₁₆, málm 40₁₆, þótt 79₃ vokallængden betegnet ved
 dobbelt akcenttegn. — Endvidere betegnes meget ofte
 det lange a ved æ, som jævnlig bærer dobbelt ak-

cent, men dog også kan forekomme med enkelt akcenttegn — i aftrykket altid gengivet uden akcent.

Brugen af a—æ er i det hele regelmæssig. aa (ikke sammenskrevet) forekommer undertiden — med og uden akcent — i fremmednavne (Aaron, Isaac — og Isaac — Kanáán); også e kan i fremmednavne fordobles (Osee, Seem); desuden møder fordobling af e (é) i Héér 64²³, leetta 71¹⁴.

U-omlyden af kort a kan udtrykkes ved o (jord) eller au (aull), men betegnes hyppig ved tegnet ð. Undertiden står ó for ð (hófut 26¹², 66²³, vór 35⁵) eller ð for ó (bóllótt 55²⁰, hósta 67⁸, Nabugðdonosor 52², ð-fré 37²⁴, ðmettr 62²¹, ðnefndir 7¹⁷, -vðfu 71¹⁶, vónða 66¹⁸, vónðr 47¹⁵). ð kan enkelte gange stå for o (klóf-lauks 74⁴, kónur 19¹⁶), u (blotòðu 49¹³, hundròth 15⁶, høndlòðu 30¹⁴, ofmètnòðr 43²⁰, sórann 74⁵), au (sór 71¹⁵, 72²⁰). Ved ð udtrykkes endvidere ikke sjælden det ved kombineret omlyd eller R opståede ø (höggr 39¹³, stóckvir 81³⁰, sókdi 22²¹, sókva 37⁹, sóckr 37^{6.11}, 38², 61¹⁷, óngvir 37⁷, ðrvént 61¹⁹), som ellers gengives ved o eller au. For langt a står o i skugsio 78²⁴. I ikke få tilfælde skrives vo (vó, vò) for oprindeligt vá, nemlig hvor- 18³¹, hvóra 5¹⁰, hvórn- 39²⁵, hvort 6¹, 44²⁵, 65²⁸, hvorum 35¹⁹, kvodu 34¹⁹, -vofu 74¹, vðfu 71¹⁶, vóg 66¹⁴, von 43²¹, vón 38¹⁹, 43¹⁸, 62¹², vónða 66¹⁸, vónðr 47¹⁵, vorit 38⁶, voro 61⁴, vorum 68²², þvo 64⁷, 69^{10.20}, þvó 65¹ (derimod hvarki 73³, hvaro 42¹⁴, sva 41¹⁶, va 46¹⁰, vānu 41²³, vár 45¹¹). — Et eksempel på o for u frembyder hofodith 61¹⁸.

e—è. Uagtet è er den regelmæssige betegnelse for det lange æ, bruges dog ret hyppig e, således betir 78²⁹, bredr 51²⁷, 52⁶ 7, degra 20³¹, egisif 10¹⁴, fre 72²⁴, fre 73^{8.12}, 75²¹, frènda 47¹⁷, frèndi 11¹⁹, getir 77²⁰, greder 64²⁰, gredir 37¹⁵, 65^{5.12}, 70²⁵, 71^{19.21}, 75¹, 76¹⁷, 78⁴, 80³, 82¹⁸, gredir 70², grett 67²², gren 40²⁰, grenan 91²⁰, grenn 38⁷, 41²¹, 64²⁷, 78¹⁴, 80⁸,

grent 71₂, 78₂₁, grenum 30₃, 77₅, 79_{1.19}, Grenland 12_{9.20}, Grenlandi 12₁₀, hegra 76₁₃, 83₂₄, hegri 25₆, 27₂, hesi 74₂, 76₁₄, hesna 76₄, hesta 45₂₁, hetti 75₁₁, hredazt 41₂, hredir 79₂₂, hredizt 40₂₀, -hreddr 46₂₂, 80₂₂, -hreddum 79₂₀, kledi 75₂₅, legi 89₂₁, mettim 89₂₀, nalegt 78₂₀, nest 55₇, netr 34₂₀, 74₁₂, 75₂₂, vandredi 18₂₃, veta 90₂₀, vidfregr 23₂₀, þrela 15₁₂, þretu 79₁₂; i mange af disse tilfælde står, som det vil ses, vokalen interlineart. Herhen må også regnes E 22₆ (i teksten urigtig gengivet æ). På den anden side forekommer è for e i ènn 44₄, glør 80₁₉, ofmèt-nódr 43₂₀, vèstr 28₄, vètra og vètrr 46₁. Istedesfor è benyttes e i degra 23₁₁, mellt 16₂₂; i bæiar 13₆ har e krølle så vel foroven som forneden. é står for è i herfètt 33₃₀, vètt 70₄, 74₁₈, è for é i réttliga 80₂₅.

Eksempler på diftongisering af e foran ng er einga 36₂₁, 40₂₁, eingi 4₅, 6₁, 17₁₈, 19₅, 38₁₄, 43₁₇, 49₁, 50₂₂, eingis 80₂₄, eingu 39₁₈, eingum 12₁₇, Eingland 12₂₂, feingid 82₁₅, -geingd 78₂₇, geingin 5₁₄, geingr 81₂₃, heing 73₉, 74₂₃, leingd 17₁₆, 20₂, 49₈, leingi 68₂₆, 84₃, leingra 5₁₁, meingad 91₂₂. e (é) for ei optræder i egnadiz 53₂₂, Hiorléfs 44₁₂; ei for e (é) i greite 49₂₅, þreiningo 32₁₅. For normalt ia (iá) foreligger ea (eá) i sealfr 25₁₂, sealfra 18₂, sealft 66₁₇, sealfum 16₂₁, sea (verb.) 23₉, 34₂₀, 36₂₄ (séa), 83₁₂, sea (pron.) 23₁₈, 40_{6.14}, seam 43_{15.16}. —

y anvendes i det hele normalt og holdes ude fra i; man tør derfor næppe henføre brym 74₅ til „brim“, men snarere foreligger her en sideform til „brum“. Her skrives þickir 39₆, 79₆, 91₁₂, fyrir 55₄, yfir (-ir) 17_{5.19}. Mærkes kan formerne dreyckiu 81₄, iyrt 66₁₀, þyrpt 84₅. Når anvendelsen af y—i i fremmednavne er noget vilkårlig, skyldes dette rimeligvis de pågældende kilder, og det samme gælder vistnok den hyp-pige brug af Ey- for Eu- og det nogle gange forekommende Jylius (for Julius).

Brugen af -e og -o i endelser frembyder inter-

esse, og navnlig forekommer -o så ofte, at man vistnok heri tør se et tegn på grundtekstens høje alder, hvorom også andre omstændigheder for de vigtigste partiers vedkommende vidner. -e foreligger i abbinde 69₁, andlite 61₁₁, ecke 75₂₂, edle 62₁₄, ege 69₁₉, 71₈, eine- 74₈, enne 45₂₆ (art.), 69₁₇, 70₁₃, erge 69₂, ete 72₇, fafund(n)are 80₁₈, fleske 62₁₀, 74₁₀, fyrste 54₁₀, færre 81₅, gere 55₁₂, glere 64₂₃, 70₉, 78₂₃, greite 49₂₅, grene 71₁, gulle 79₂₀, hafde 9₁₁, halse 79₁₀, 80₂₂, heime 7₁₅, 53₂₄, heimile 24₈, hende 81₂₁, henne 9_{10,14}, 23₂₂, 30₁₀, 41_{1,2}, 46₁₆, 64₂₂, 65₂₁, 68_{9,11}, 70₉, 81₂₁, hite 81₂₅, horne 69₉, hvite 91₁₅, höfde 75₁₈, iarne 65₂, inne 41₁₀, . . irne 43₅, istre 69₂₆, kalldare 80₂₁, keisare 53_{23,25}, konunne 76₁₃, krapte 77₁₄, krasse 66₁₁, manne 78₃, munne 76₁, nafne 6₁₀, Noe 7₁₅, 47_{8,10}, renne 64₂₃, 70₁₀, reykelse 67₁₃₋₂₄, Salerne 24₁₄, sallte 65₁, 69₂₀, scarre 91₄, sette 9₁₄, silke 74₁, sinne 53₂₃, skapade 3₈, spolume 67₆, spène 71₉, storre 91₅, vatne 65₁₄, 69₁₀, 75₂₄, 78₂₆, vaxe (váxe) 65₁₄, 73₁₇, 75₅, vexte 39₁₆, 74₈, vine 63₃, 68₂₄, 69_{9,20,22}, 74₂₅, være 81_{4,5}, þarme 67₂₅, þeire 80₅. — Med -o er skrevet aldinino 36₁₇, andlitino 35₇, Anþekio 21₁₇, bendingo 35₁₁, berg(g)ino 27₇, 30₁₅, Bisseno 20₅, dryckio 63₈, Constancio 18₁₃, eino 17₂₄, eno 50₃₀, ero 3₄, 4₁₈, 9₁, 26₁₇, 45₂₁ (foruden ero — med interlineart o — adskillige gange), eyio 38₁₆, eyro 35₁₁, foro 14₄, 15₂₅, fridillo 53₂₃, fêzlo 35₉, Galizo 24₂₉, hofu 24₂₂, hliopo 31₂, hino 9₁, 24₁₄, hverio 24₃, 35₂₉, kirkiu 14₁₃ (kirkiu 18₂₅), komo 24₂₂, Kristino 17₁₀, kynfylgio 40₁₉, leidino 61₆, lerepto 91₆, lilio 75₂₃, Luko 16₂₄ (men Luku 16₁₉, 17₄, 21₅), Luno 16₁₂ (men Lunu 16₁₅₋₁₈), Mario 14_{17,19}, 16_{11,15,16}, 17_{2,21,22,25}, 18₁₁, 19₁₉, 20₁₉, 21₂₄, 22₂₇, 24_{5,11}, 30_{10,14}, Meginzo 13₁₉, 14_{4,6,15}, messo 9₁₅, 15₁₀, 17_{18,26}, 18₁, 22₉, 24_{9,23}, 55₅, midio 31₂, 29₁₆, 34₂₁, 36₃₀, 42₉, miclo (-k-) 17₂₄, 41₈, 49₉, 54₅, morgo 37₁, Mundio 10₂₂, 11₆, 13₁₅, 15_{3,9}, 16_{7,8}, 23₁₃, musterino 29_{12,16}, ödru 6₁₀, odru 61₄, 47₁₃, odru 50₉, orto 52₇, Plazinzo

15²²⁻²⁵, 21⁷, pipo 35⁹, pulkro 18¹⁴ (-ro), 22⁷, Roeskelldo 12³, sino 36⁵, 76¹¹, Sithio 34¹⁸, 35⁴, Skaneyio 11²⁴, skolo (skulo) 4¹⁹, 19¹⁶, 34⁶, 63¹², 68²², snotro 12¹⁴, solo 4²⁷, 35^{7.17}, Spiro 14¹⁶, stadio 45¹⁸, Styrio 16⁹, syslo 3², toko 46²³, toko 50²⁷, Val[s]o 13²³, vigslo 14¹³, voro 46⁴, 61⁴ (foruden voro — med interlineart o — adskillige gange), ymbro 55⁶, þreiningo 32¹⁵; af disse gælder, som det vil ses, et forholdsvis stort antal tilfælde stednavne i den fra 12. årh. stammende Leiðarvisir. -or forekommer i -blëior 25¹⁵, Iofor 15¹⁴, kirkior 19⁶, 33²⁰, Kiofor- 16¹⁸.

b har i umhverbis 28⁴ og umbergis 28¹⁷, 42⁹(?) — sideformer til umhverfis 30¹ — på forskellig måde fortrængt den oprindelige lyd.

c står hyppig interlineart for k, og forekommer også ellers af og til for k, særlig i fremmede nomina propria; ch bruges for k i órch 7^{12.13} og i en del fremmedord, ck som regel for kk.

d anvendes overalt for ð, som ikke forekommer, samt for þ i Svidiod 12⁵. For t i endelse står d i augad 76²⁵, feingid 82¹⁵, getid 48²³, heitid 50⁴, kastad 81²², loptid 78²⁰, ritad 33⁹, 55²³, spad 47²⁶, temprad 66⁶, verid 31⁷, þornad 91¹; d er bortfaldet i ellteknu 47²³, hollgadiz(t) 32³⁰, 33¹, hollgan 33^{14.16}, holligan 55¹¹, Vinland 13⁹, samt i det med 9 abbrevierede gus 50⁴. Etymologisk står d for t i vidt 29¹⁷. Mærk endvidere d i Iosafads 30⁹, sökdi 22²¹.

f gengives som regel ved þ; dog forekommer ff vistnok i Beffa 21²; i þarnazt 64⁶ er f bortfaldet.

g står for gg i bygs 45¹⁵, -legr 25¹⁸, skugsio 78²⁴, tvegiu 5¹⁰. Vistnok en skrivfejl skyldes berg|gino 30¹⁵ (gg for g). Enkelte gange forekommer gh for g: aughna 69²³, dragh 76⁶, hunangh 66⁶ ff. (4 gange mod adskillige tilfælde med g), svelgh 68²⁶. I nygium 37 er g indskudt. Palatalisering er antydnet ved indskud af i efter g i agietazta 20¹¹, æ-giètr 77¹⁴,

á-giètligrí 41₈, agièzt 21₃₀, gièdi 41₁₅, giera 5₃, gièzku 41₁₄; gs for x foreligger i vegsti 10₁₆.

h er udeladt foran l i luti 78₂₅, lutum 78_{8.14.28}, foran n i -nott 82₈, foran r i Roeskelldo 12₃, ris 45₂₂ (umiddelbart efter et „hris“), raka 61₁₄, rindr 70₂₁, 76₁₂, 77₆ (de to sidste R-), reinlatasti 78₇. Ejendommeligt er den gentagne brug af h i Abraham.

k. For g står k i fylksni 41₁₅, for gg i pik 63₂₀; palatal udtale er ved indskud af i antydet i kièmi 12₁₅, skièra 66₄.

l. Foran d, t, z skrives som regel efter vokal ll for l; dog alz 72₁₁. Endvidere står ll for l i fridlo 53₂₃, hellgar 55₈, Hollsetu 13_{8.10}, karll- 6₂; l for ll i Halvardr 11₁₉, l er udeladt i litaltr 79₈.

m. I fim 31₇, 32₃₂, 54₁ står m for mm; heim^m 50₅ og kommit 48₆ viser en uregelmæssig interlinear fordobling af m. I iamt 70₄ står m for fn, og det samme må antages at være tilfælde i iam 4₃, 13₃, iamt 22₉.

n. I brugen af n—nn hersker nogen vaklen. Enkelt n for dobbelt findes i bren 65₆, brenanda 52₇, brunr 6₈, 21₂₇, bruns 5₂₂, drottin 43₇, drotins 27₆, en 54₁₀, einig 91₁₈, fan 47₁, finr 81₁₆, gren 40₂₀, komin 50₁₁, man- 32₁₁, 33₃, marmarin 47₂₄, ran- 61₁₀, 78₂₅, skorin 79₂₅, steinin (acc.) 75₉, talin 42₁, þrenr 32₁₅, þun- 62₄, samt forkortet i drepin 53₂₂, drottin 27₉, himin 77₁₄, køstin 51₇, likamin 43₁₆, mikin 33₂₂, mun 80₂₁, ormin 76₈. Et uregelmæssig fordoblet n, udtrykt ved et interlineart forkortelsestegn, foreligger i alinn 45₁₆, annann 33₁₂, annda 31₁₆, blannadr 68₁₈, enn 48₁₇, fullann 71₃, funndu 61₁₀, ganganndi 61₆, gangdaga 55₃, grinndum 29₁₃, hrinndr 68₂, ohèginndi 36₆, sørann 74₅, unndir 83₁₇, vellannda 64₁₆, þurrann 71₂₃.¹ Udeladt er n i fafundare 80₁₈.

¹ Ved opløsning af abbreviaturen 9 er fremkommet former som conna 37₂₀, connur 48₅ (derimod cona 7₁₃, conuna 21₂₈, conur 7₁₄, 35₂₈, 36₂₈).

p. Uregelmæssig brug af p—pp viser stapadr 64²⁷, stoppulinn 49⁵; p for f står i -skialpti 33¹⁹, þyrpt 84⁵.

r. Enkelt r for rr foreligger i annar 17²⁵ (endvidere er med enkelt r opløst følgende former af samme ord, hvor bogstavet står interlineart: annar, annar, annara, annara), -gior 32¹⁴, Gunnar 16¹⁷, -sar 39¹⁶, sidar 46⁸, 47²⁵, stor 39¹, vór (pron.) 33¹. rr for r er skrevet i harr 49⁵ (men hår 48²¹ pp.); hvad angår vinberr 72⁹, står abbreviaturen ` muligvis kun for vokal. R, som er ikke sjældent i forlyd, forekommer nogle gange i endelser (byr 90¹⁵, sior 22²¹, snior 4⁴) muligvis som tegn for rr, dog findes ved siden heraf de normale former sior 11⁹ pp., siar 38², snær 15¹¹. r er udeladt i fysta 55²⁴, fystr 12¹⁸, 40¹⁸ (sml. også bust 91⁸, hysta 91⁶), assimileret i skyssi 82¹⁶.

For oprindeligt -r har membranen fuldt udskrevet -ur i fingur 19¹⁸, men desuden i forskellige tilfælde for opr. r forkortelsestegnet ~, som her er gengivet med dets sædvanlige værdi ur, således dukur 25¹⁶, dyrastur 80⁶, fegurstar 5²³, fegurstr 40⁸, fegurstur 80⁶, fëddur 21²⁴, Gandur- 14³, helpur 80⁸, legur 81²⁴, lifur 80⁴, madur 90¹⁵, nockur (= nockurr) 25²⁸, 26⁷, ofur 78⁴, osterkaztur 90¹³, plastur 90¹⁴, þyckur 90¹⁴, þyckaztur 90¹³.

s. Tegnene f og s bruges i flæng, så at det kan være tvivlsomt, om s forekommer som kapital-bogstav med betydning ss i tilfælde som kros 26^{3.4}, 33⁷ (dog adskillige gange kross), lios 78⁹, 83¹¹, miseri 33²³, nes 44¹⁵, os 89^{19.21}. Utvivlsomt s for ss foreligger i -laus 71⁸, 73¹⁷, 77²², ris 6¹, ss for s i lækiff 67²¹, lëriss 75², vargf ftonn (o: vargstönn) 91⁴, viffazti 61⁸.

t. I endelser bruges af og til t for d, således bidit 90⁴, forsmait 90¹, havfut 89¹⁸, hundrat 45²¹, hundrut 45⁴, 46⁶, 48², lifnat 55¹¹, mörkut 3⁹, navnlig i interlinear stilling bæt 21²⁷, hundrat 48²⁶, hundrut 47⁷, kollut 48²², metnat 83⁶, munat 76²⁶, hvortil

kommer 29 tilfælde ved ordet hófuð med dettes varierende retskrivning; endvidere foreligger interlineart t for d (ð) i hvatan 67₂₄. t er uregelmæssig fordoblet i brutt 80₃, hlutt 9₉, kerttith 38₂₀, -nott 82₃, vètr 46₁, vtt 91₇, forenklet i retorder 19₄. th i endelser står hyppig for oprindeligt til ð overgået t; således er partiklen at skrevet 177 gange med -th mod 11 -t. De øvrige eksempler er alith, annath (3 gg.), Arphaxath (2 gg.), bergith, drepith, eth (3 gg.), etith, farith, flodith, getith, groith, hingath, hith (5 gg.), hornith, hófodith, Iapheth (2 gg.), ith (3 gg.), kallath, kerttith, lidith (2 gg.), litith, mikith, minnith, musterith, numith (2 gg.), sarith, Seth (2 gg.), skrifath, smidath, sodith, sumarith, svath, talith (3 gg.), temprath, vatnith (2 gg.), verith (9 gg.), þath (13 gg.). th for opr. ð forekommer i herath 21₂₀, hundrath 32₃₂, hundruth 23₁₂, 46₂₈, hofuth 73₁₉, 81₁₉, kólluth 34₇, metnath 83₆.

u og v, hvis brug i aftrykket er normaliseret, anvendes i flæng; det enkelte gange forekommende w er bibeholdt i ewangelista (-e) 24₂₇, 25_{10.21}, derimod w med akcent af typografiske grunde gengivet ú i út 68^{7.23}; 1 gang (i persta 177) er brugt angelsaksisk v. Forholdsvis hyppig, c. 35 tilfælde, forekommer þi for þvi.

z. I refleksive verbalformer er -z den sædvanlige endelse; overfor 64 sådanne tilfælde står 29 -zt, 3 -zst, 4 -st. I superlativ optræder -az (-uz)¹, -azt-, -azst-, -zt-, -zst- ved siden af -ast-, -st-. Jævnlig skrives -z for -ds og -ts, undertiden med overflødig bibeholdelse af dentalen.

Den bestemte artikel frembyder, i ejendommeligt blanding af gammelt og nyt, følgende former: en 9₁₀, 12₃ (én).₅, 18₂₃, 54₁₀ (msc.), ena 16₁₃, 35_{6.25}, 49₉, enir 23₂₅, 26₁₆, 39₅ (-er), enn 4₃₁, 5₈, 11₂₆, 14₂, 18₁, 32₂₆, 41₁₈, 42₂₁, 48₁₇ (fem.), 50₂₉, 52₃₁, 61₇, 72₂₂,

¹ Desuden -azr i rikazr og vidlendazr 52₃₁.

enni 916, 3622, 4526 (-e), eno 5030, ens 1215, 2523, 3223, 373, 4824, 494, 5323, enum 2511, 501, 516, 5210.19, et 247, eth 2010, 243, 3626, hin 910.16, 1118 (hen!), 554, hina 902, hinn 73 (fem.), 722, 810 (fem.), 1117.19.25, 1217, 2613, 418, 4312, 4513, 4719, 5329, 541.3.4.5.7, 5514, 7310, 7513, 821, hinnar 545, hins 307, 4414, 4520, 4811, 6212, 6917, 7011.13.20, hinu 2414 (-o), 6421, 6725 (acc. pl. n.), 6913, 707, hinum 5518, hit 74, 729, 7525, hith 4310, 6919, 718.20, 7322, in 7212, inu (acc. pl. n.) 901, ith 1322, 207, 2314.

Et alderdomligt præg får sproget i håndskriftets ældre bestanddele ved den forholdsvis hyppige anvendelse af partiklen of (= um), på s. 4—53 i alt 16 tilfælde, også adskillige andre klassiske ord og vendinger vil man finde her; ved siden heraf udmærker lægebogen sig ved et i mange henseender ejendommeligt ordforråd, hvorom henvises til det i udg. af lægebogen AM. 434 a, 12 mo bemærkede. For sig selv står det i brevstil affattede stykke om billed-håndværk. Mærk således her de ellers ikke forekommende ord bu(r)na 9012, 914, fella 902, flesja 917, gullfarg 906, gullfarga 918.11, hesforð (!) 9017, hløðuföll 913, skrálim 9019, stempur 9017.19, 911, tjarnstanda 913, undirhvíti 9115, til dels med usikker betydning, nogle dog utvivlsomt låneord, og den ejendommelige brug af andre (sål. scarre 914 af „skár“, mun 9113 af „munr“). Om latinsk original minder en konstruktion som til sanctam Mariam 335, ligeledes vekslingen af fremmed og nordisk endelse i tilfælde som baptiste, -a, Mario, -e etc.; mærk også Cæt (gen.), Moysen (acc.), Ioseph, men gen. Ioseps, Iacob, men 1 gang Iacobr. Som indtrængende nyere bøjningsform kan fremhæves syni (acc. pl.) 87.18 og inu, hinu (acc. pl. n. af artiklen); ved siden af eigi forekommer ei 5514, 902 (også 2. hånd ei 583); det relative er udelades 5023, 6524; en ejendommelig sammentrækning er svath 4317, svat 9019.20, 9110.

II (s. 564—60).

Akcenter forekommer i á 60₃, ár 59₁₃, hét 56_{20.21}, kór 59₅, mál 59₁₁, ósi 59₃, sómði (dobbeltakcent) 587. For á kan anvendes æ med eller uden akcent.

U-omlyden af kort a betegnes også her, foruden ved o og au, ved ð, som tillige en enkelt gang står for o (svð 58₂₃). — vo for vá møder i svo (talrige eksempler), hvort 58₂₈, vors (pron.) 56₁₂, 59₁₃, voru (verb.) 56₁₇.

e—æ. Tegnet for det lange æ har her sin sædvanlige form, men æ står tillige hyppig for e, således i den relative partikel er og præsens ind. af verbet vera, endv. æinar 59₁₀, ænginn 60₁₄. I kenn(?) 57₂₅ står muligvis e for æ. En gang forekommer tegnet è, men brugt for e (hèfde 58₁₉). For é skrives ie i sier 60₃. Diftongisering af e foran ng er repræsenteret ved 4 eksempler. ea, eo for iá, ió forekommer i sea 60₃, seo- 60₅. — Brugen af y er normal.

Bortset fra det forkortede voro forekommer o i endelser kun i -verdom 60₈. e i endelser anvendes derimod ret jævnlig, vistnok ved indtrængen af yngre skrivebrug.

På konsonant-området mærkes:

For f i indlyd forekommer oftere fv, sål. gefva 60_{6.8}, hafva 57₂₃, hafvande 58₂₂, skrifvadi 59₃, yfvir 58₂₅, 60₅.

g for gg foreligger i daug 60₉; gh for g er hyppig forekommende, i alt 27 tilfælde (i fuldt udskrevne eksempler); gh for k forekommer i egh 58₂₅, sigh 59₁₇.

nn for n er almindeligt: 12 tilfælde (dog alle med 2. n abbrevieret), n for nn frembyder prestrin 58₂₆, ranssaka 58₁₄.

R betegner rr, men står desuden ret jævnlig i endelser for r. I fystur 56₁₁ er r udeladt. For oprindeligt -r efter konsonant anvendes ofte i udlyd abbreviaturen -ur (fuldt udskrevet forekommer Finnur 57₂₄ og heimur 59₁₇), derimod holder r efter konsonant sig i indlyd (prestrinn 58₁₁ etc.).

th for opr. t er almindeligt: ath (ath-, -ath) i talrige eksempler, desuden hvath 58^{12.15}, lidith 59¹², verith 60¹⁰, path 58^{2.28}; th for opr. ð forekommer i kallith 58²¹, smiduth 60¹⁰, vith 56¹⁹.

w står 1 gang for u (awll 60¹⁸); ellers betegnes denne vokal overalt ved v.

I reflektiv er -zt den almindelige endelse, 2 gange forekommer -zst. I ranzsaka 58¹⁴ er z indskuddt.

Den bestemte artikel har formen hinn, med undtagelse af enn 58¹⁶.

Sproget i stykket s. 57¹²—59¹³ er stærkt påvirket af den latinske original, og oversættelsen vinder i interesse ved at den kan dateres og tidspunktet for dens udførelse (1381) omtrent falder sammen med nærværende håndskrifts istandbringelse (1387). Karakteristisk er brugen af sem som relativ partikel 58¹⁵, 59¹ og sammenligningspartikel 58¹⁷, 59¹⁹, 60⁴ (som pronomen forekommer ordet 58²⁰). — Påfaldende er formen eingr 60¹⁷.

AM. 194, 8vo er som en lille encyklopædi, der spænder over alle da kendte videnskaber, og håndskriftets istandbringer har øjensynlig heri samlet, hvad der af forskelligartet fagkundskab var ham tilgængeligt, til dels utvivlsomt efter meget gamle kilder. Begyndelsen gøres med komputistik, idet — som i noten til s. 3 angivet — indholdets rækkefølge åbnes med den fra membranen Gml. kgl. sml. 1812, 4to kendte afhandling om kalender-beregning. Denne har her aldeles samme ordning som i 1812 (med stykkets rette begyndelse omstillet), så at 1812 åbenbart er original til den i 194 indeholdte tekst. Afhandlingen begynder bl. 1 v, således at membranens forside formodentlig oprindeligt har været bestemt til at stå blank, men snart er den bleven udfyldt med den fortløbende række, til dels ulæselige, latinske verber i præs. ind., som nu optager den. Det af nævnte afhandling på 1ste

læg bevarede svarer på følgende måde til den i Lars-sons „Äldsta delen af Cod. 1812, 4to Gl. kgl. sml.“ (Kbh. 1883) indeholdte tekst:

Bl. 1 v—3 v „Gud skóp — einngi þeim at seigia“
= L. 1—7₁₂, hvorefter følger en ved tabet af 2 blade foranlediget lakune.

Bl. 4—6 „vi lata fylgia — kemr næst eptir“ =
L. 12_{2.3}—18₁₂.

Resten af afhandlingen (= L. 18₁₂—40) har utvivl-
somt været optaget på et efterfølgende, nu tabt læg,
hvorefter med håndskriftets nuværende 2. læg begynder
den i nærværende udgave gengivne tekst, angående hvis
beskaffenhed nogle oplysninger hidsættes.

1. *Landafræði*. Under denne titel er her sam-
menfattet det s. 3—31₆ aftrykte, hvis kerne er en
„vejbeskrivelse og stadfortegnelse“ til vejledning for
pilgrimme, som ender s. 23₂₁; hvor den begynder, er
mindre sikkert, muligvis med „Sva er sagt“ 12₂₆, hvor
parallelteksten i 736 II begynder. Dette itinerarium
skyldes efter den ved stykkets slutning givne med-
delelse en anset islandsk gejstlig, abbed Nikolás, hvem
ældre udgivere fejlagtig har henført til klosteret Þing-
eyrar, i hvis abbedrække dette navn i virkeligheden ikke
forekommer. Han tilhører utvivlsomt det 1155 grund-
lagte benediktiner-kloster Þverá i det nordlige Island og
var dettes første abbed. Faderens navn er usikkert, N.
nævnes i de forskellige kilder Bergsson, Bergþórsson
eller Hallbjarnarson. Abbed Nikolás regnedes blandt
sin tids ypperligste og mest ansete mænd, var tillige
digter og forfattede således en drapa om apostelen
Johannes, af hvilken et brudstykke er bevaret. Annal-
erne nævner hans hjemkomst fra en udenlandsrejse
1154 og hans død 1159. Tiden for de i itinerariet
indeholdte angivelser kan således med et rundt tal
sættes til c. 1150.

Af hvad der i 194 går forud for itinerariet (abbed
N.s leiðarvísir) i dets her antagne omfang, genfindes

det første lille stykke, om Moses, som indledning til den i 44 Prøver trykte Veraldar saga og har vel der sin rette plads. Stykket „Hoc dicit Moyses de Paradiso“ (noget forkortet) med den deri indeholdte beskrivelse af Phoenix-fuglen forekommer tillige i en geografisk indledning, hvormed den i AM. 764, 4to indeholdte udførlige Veraldar saga begynder, hvorimod 764 ikke medtager hvad der videre i 194 fortælles om Phoenix. Det væsentligste indhold af 194, s. 6₃—12₂₅ (for et enkelt afsnits vedkommende omstillet) foreligger som en kortfattet verdensbeskrivelse i AM. 736 I, 4to (og uafsluttet i AM. 47, fol.) med 194.s tekst i følgende orden: 8₂₇—9₁₈, 6₉—7₁₀, 9₁₈—11₁₅, 12₃₋₁₂, 22-25. Stykket 6₃—7₁₄ (de fra Paradis strømmende floder) har paralleler både i 764, 44 Prøvers Veraldar saga og Hauksbók, og stykket 7₁₅—8₂₆ (Jordens fordeling mellem Noas sønner) genfindes i Hauksbók og Rim-begla; en hovedkilde er her for det fremmede stofs vedkommende det bekendte værk Origines (eller Etymologiæ) af den lærde spanske biskop Isidor fra Sevilla (c. 600). Muligvis har den nævnte lille verdensbeskrivelse i 736 sin oprindelige form, og i hvert fald står den næppe i forbindelse med abbed Nikolás. Hermed stemmer godt, at den danske, i Roskilde hvilende helgeninde Margareta, som nævnes s. 12₃₋₄, er yngre end abbed N.s tid. Nogle mindre nøjagtige angivelser angående hende og andre danske helgener kunde måske tyde på, at beretningen ikke skyldtes umiddelbart selvsyn, således når denne gifte kvinde benævnes „mø“, hvilket kan bero på en forveksling med den over hele den katolske verden bekendte hellige jomfru Margareta. Fejlen Licius (11₂₆) for Laurentius — under forudsætning af, at dette er navnets oprindelige form — behøver ikke at gå langt tilbage og er sandsynligvis opstået ved misforståelse af ordet i forkortet skrivning. Derimod hviler selvfølgelig St. Laurentius ikke i Lund, og den stedlige tradition har

vistnok heller ikke hævdet dette. Betegnelsen af Knud lavard som konge (12₂) må vel også skyldes en senere tid. Kan stykket ikke henføres til abbed Nikolás, bliver alderen tvivlsom. Werlauff vil af den omstændighed, at Bulgarerne (10₁₆) betegnes som den græske kejsers undersætter, slutte, at her sigtes til tilstanden før 1186, da Bulgarerne løsrev sig. Særlig bliver den udførligere Vinlands-notits (12₁₃₋₂₁) usikker, da denne ikke forekommer i 736 I. To mere afvigende korte jordbeskrivelser foreligger i 764, den første i tilslutning til Paradisfoderne, den anden senere i håndskriftet som et særligt lille stykke.

Efter Leiðarvisir følger s. 23₂₂—26₁₇ en opregning af helligdomme i Rom med flere italienske og nogle franske og spanske byer samt en udførlig fortegnelse over relikvierne i Konstantinopel, hvilket ligeledes, men defekt, foreligger i Hauksbók, her under titlen „Um borga skipan oc legstaðe heilagra manna“; hertil slutter sig (26₁₇—31₆) en beskrivelse af helligdommene i Jerusalem og Palæstina — uden nogen tilknytning eller indledning, så at ikke en gang overgangen fra Konstantinopel til Jerusalem antydes. Ikke desto mindre foreligger denne Jerusalems-beskrivelse ganske på samme måde i 736 I (håndskriftets med særlig hånd skrevne sidste side); med en passende indledning er derimod den i Kirjalax saga optagne parallel hertil forsynet¹. Disse beretninger bærer intet præg af selvsyn og er sandsynligvis en kompilation efter forskellige kilder, Jerusalems-beskrivelsen på grundlag af en eller flere af de mange middelalderlige beskrivelser af det hellige land. Angående det himmelbrev, som nævnes s. 25₁₁, 27₁₂, 10-12 anm., kan bemærkes, at dette udførligere behandles i det islandske digt Leiðarvisan,

¹ Denne islandske æventyrsaga er hidtil udgivet, men Jerusalems-beskrivelsen er, som s. 26 bemærket, trykt i Antq. Russes II. s. 420—23.

som i vers 6—12 gör rede for dets bud om söndagens helligholdelse.

Af de anførte, under benævnelsen Landafræði sammenfattede, stykker fortjæner abbed Nikolás' Leiðarvísir en noget udførligere omtale. Som den her foreligger s. 12₃₆—23₃₁, synes vi at have den oprindelige rejseberetning temlig uforandret. Vel har han, efter slutningsordene at dömma, ikke selv nedskrevet denne, men rimeligvis er den bleven ført i pennen som umiddelbar gengivelse af hans mundtlige meddelelser. Bortset fra nogle skrivfejl forekommer kun sjælden misforståelser, og de givne oplysninger er så godt som alle fuldt nøjagtige og svarer ganske til forholdene ved midten af 12. årh. Dette gælder også enkelte angivelser, hvis rigtighed Werlauff betvivler, således, at biskop Martin skal være opdraget i Pavia, eller hvad der fortælles om det vidunderlige crucifix i Lucca — bægge dele er i fuld overensstemmelse med katolsk tradition. Hvad forfatteren fortæller om Mattilde-hospitet (16₂₈), mangler vi midler til at kontrollere, da den pågældende begivenhed i markgrevinde Mattildes liv er ukendt. Beskrivelsen af Rom gör et meget tilforladeligt indtryk, og når det s. 18₃₁ nævnte „kauphus“ ikke har kunnet bestemmes, skyldes det sikkert mangelfuld kildekendskab eller lokalkundskab. At Romerne tilintetgjorde Terentiana (Terracina, 20₁₃), er for så vidt urigtigt som byen ødelagdes af Alarik. I registret er nævnt, at „Lucas“ (20₁₈) muligvis er fejlagtigt for „Lucie“; denne fejl kan skyldes en afskriver. Karakter af interpolation har den til Paciencia (hvilken græsk ø herved end betegnes) knyttede forklaring som Sicilien (20₂₀₋₂₂), og den modsigelse, som indeholdes i udtrykket „til land-nordrs á Pul“ (20₂₅), er muligvis også sekundær forvanskning, f. eks. af et oprindeligt „t. l.-n. á Miklagarð“. At den påpegede omstilling s. 21₁₁₋₁₂ af bemærkningen om Pólo-maida skyldes afskriverfejl, må anses for givet. Hvor-

ledes tallet 23 om årene for Kristi ophold i Nazaret er fremkommet, lader sig næppe afgøre, derimod påpeges også i andre kilder (Mandeville) et bjærg, hvor Jesus både fastede og fristedes. Ret uforklarlig er forf.s oplysning i itinerariet ved Minden (1316), at her skifter sproget, da denne by ligger i ublandet nedertyske omgivelser. Rejsestationernes rækkefølge synes overhovedet rigtig gengivet, om end hist og her forståelsen kan volde nogen vanskelighed. Dette gælder således angivelserne om overgangen over Store St. Bernhard. Langt inde i den snævre — i den øvre Rhonedal udmundende — alpedal, hvorfra opstigningen foregår, ligger i en afstand fra St. Bernhards hospits af 13 km. landsbyen Bourg St. Pierre (1630 m. over havet). Dersom det er denne, som menes med Pétrs kastali, er fremstillingen uklar, da P. k. nævnes i umiddelbar forbindelse med det 48 km. fjærnede St. Maurice i Rhonedalen, men i registret er den formodning fremsat, at P. k. betegner et fast slot ved St. Maurice. På selve pashøjden (2472 m.) ligger det berømte til Nikolaus af Myrra indviede augustiner-hospits, som i det 11. årh. grundlagdes af Bernhard af Menthon, efter hvem det kom til at bære navn, og under hvilken benævnelse det for første gang forekommer hos abbed Nikolás. Tidligere stod ved foden af bjærgets nordside et mindre, til St. Peter indviet hospits, som nævnes i 9. årh. (ved sæterne „Hospitalet“? 2100 m.). Hvad itinerariet fortæller om en temperatur under frysepunktet ved højsommerstid, passer særlig til forholdene ved St. Bernhards hospits, og man kunde for så vidt fristes til at formode en ombytning af Biarnardz spitali og Petrs spitali.¹ Muligvis er dog en ændret interpunktion tilstrækkelig, så at bemærkningen om is og sne kommer til at gælde

¹ Sál. R. Meissner, Der isländische name der Alpen (Zs. f. d. altertum, 47 bd., Berlin 1904, s. 194, anm. 2),

alpepasset i almindelighed; rækkefølgen B. sp. — P. sp. behøver da næppe at antyde det indbyrdes højdeforhold. Stationerne i Mellemitalien er det heller ikke altid let at få rede på, men dette kan muligvis skyldes manglende lokalkundskab, og noget lignende gælder det gådefulde Martini (20₂₂).¹

Som regel angiver itinerariet vejlængden mellem de forskellige stationer og anvender hertil forskellige betegnelser. Om afstande til søs bruges „døgr“ sejlads (eller hav), til lands dagsrejser (23₁₂ „gang“ for „rejse“) eller for Italiens og Middelhavslanternes vedkommende „mile“, nogle gange det mere ubestemte udtryk „kort (afstand)“ eller en enkelt gang „en lang stund“ (22₂₆); længere strækninger beregnes dog ikke dagvis, men ugevis. Som bekendt betegner i almindelighed *døgr* et halvdøgn, men allerede i Antq. Americanae (s. 420) er det påpeget, at udtrykket brugt om dagsejlads kan betegne døgn, og denne betydning har det åbenbart her. Når der således omkring Island siges at være 7 døgr's sejlads, bliver det efter denne regning 200 km. i døgnet, da søvejen om landet fra næs til næs kan sættes til c. 1400 km. Hermed stemmer at 1 døgr's sejlads i kilderne ansættes til 24 *vikur sjáfar* (sømil) eller 2 tylvter sø, da 1 sømil efter islandsk regning er c. 8—10 km. En gennemsnitlig dagsrejse til lands eller *þingmannaleið*, som den fra gammel tid kaldes, sættes på Island til c. 37 km., hvorved der dog udelukkende tænkes på færdsel til hest. Af itinerariets dagsrejser synes adskillige at kunne anslås til omtrent denne længde (c. 30—40 km.), men ved siden heraf findes — med ret betydelige afvigelser fra gennemsnittet — både kortere og længere, sandsynligvis efter terrænets beskaffenhed og benyttelsen af forskelligartede transportmidler, nogle måske

¹ Angående Domna (16₁) kan bemærkes, at membranen har *dña*, men at den valgte opløsning er begrundet ved, at byen er benævnet efter martyren S. Dominus.

også begrundet i mangelfuld kendskab til de stedlige forhold. Hvor afstanden beregnes i „mile“, tænkes der åbenbart på romerske mile af c. 1500 meters længde. Når s. 2311-12 afstanden mellem Akka i Syrien og Apulien opgives til 14 døgr's sejlads eller 18 hundred mil, vil det ses, at med denne beregning af mil bliver 1 døgr's sejlads omtrent som ovenfor udregnet c. 200 km., så fremt døgr sættes = døgn. Hundred betegner 100, ikke stort hundred (120).

2. *Störping*. Således benævnes her de 5 store kirkeforsamlinger. I beretningen om disse er navnlig den uvist hvorfra hentede angivelse mærkelig, at på Lateransynoden 1215 vedtoges den bekendte middelalderlige årsberegning udgående fra Marie undfangelse, hvorom ellers intet forlyder, lige så lidt som det er lykkedes i fremmede kilder at finde noget om denne tidsregnings foregivne ophavsmand, magister Galterius. Denne G. er åbenbart samme mand som den mag. Galterus, der ifølge en notits i det encyklopædisk-komputistiske håndskrift AM. 732 b, 4to (og en tilsvarende i AM. 736 I, 4to — bægge c. 1300) havde udregnet fejlen ved det Julianske år (se citatet hos P. A. Munch, Sml. Skrifter I, 322).

3. *Uppruni gangdaga*. Den her indeholdte fortælling om processionsdagens oprindelse gengiver en bekendt katolsk legende.

4. *Boðorð Móyses*. En oversættelse af de 10 bud, forskellig fra flere andre forekommeude.

5—7. *Risaþjóðir, Vötn ok tjarnir, Ormar*. Disse stykker, hvortil paralleler foreligger i Hauksbók (5—6) og Rimbegla (5—7), går i alt væsenligt tilbage til Isidors Origines. Mærkeligt er det, at 194 i flere tilfælde står nærmere ved den ældre udgave (Paris 1580, 1601) end den nyeste kritiske udgave (Rom 1797—1803).¹

¹ Svarende til „Lammies“ (34₂) og „Alcus“ (38₃) har den ældre udg. „In Alce lacu per Porcidamum“ og „Lemnius“, den yngre „In Africae lacu Apuscidomo“ og „Blemmyas“.

8. *Merking steina*. Dette stykke er en ikke andensteds fra kendt oversættelse af et parti af den franske, i 11. årh. levende biskop Marbods Liber lapidum seu de gemmis.

9. *Stórár*. Dette lille stykke med paralleler i Hauksbók og Rimbegla stammer fra Isidor.

10. *Leiðir*. Denne angivelse af ruter og vejlængder fra Island over de nordiske riger til Rom, Konstantinopel og Jerusalem minder for de islandske angivelsers vedkommende om indledningen til Leiðarvisir (1226), og om målsangivelserne gælder det ovenfor anførte. Det følgende kan være taget af et itinerar eller fra mundtlig pilgrims-meddelelse.

11. *Smávegis fróðleikr*. De blandede notitser, som i nærv. udg. er sammenfattede under denne betegnelse, er hentede fra vidt forskellige, mest fremmede kilder. Hvad der siges om verdensdelene, svarer til det s. 7 ff. forekommende. Mile-beregningen er den latinske. Forestillingen om de forskellige levealdere har haft vid udbredelse på Island, se Íslenzkar gátur etc. IV, 273. Ved den her nævnte „gamla öld“ forstås i almindelighed den såkaldte Viktorianske periode, en påskecyclus på 532 år, men multiplikationen af de forangående tal overskrider, som det vil ses, langt denne sum, selv om man forudsætter at VI efter „arnar alldrar“ er fejlskrift for III¹.

12. *Heimsaldrar*. Der foreligger her en af de i den islandske litteratur ikke fåtallige, i indhold og omfang temlig forskellige bearbejdelser af bibelsk verdenshistorie med inddeling efter verdensaldere, af hvilke der fra verdens skabelse til dommedag regnes 6. Hovedkilden er Isidor, navnlig dennes Chronicon.

¹ En med s. 45₁₁₋₁₄ beslægtet sammenligning mellem årtiderne og menneskelivet (henført til „ymago mundi“) er aftrykt i Arkiv i nord. fl. VIII (1892) s. 226 efter en kompilation fra 16. årh.

En anden redaktion er trykt i K. Gislasons 44 Prøver.¹

13. *Hreinlifnaðr*. Dette lille stykke om ægte-skabelig afholdenhed er af strængt kirkeligt indhold, en vejledning som den gaves af katolske gejstlige.

14. *Myndan mannslikama*. For disse fysiologiske notitser citeres magister Ysodorus, d. v. s. Isidor af Sevilla, i hvis skrifter dog næppe noget tilsvarende findes. Derimod frembyder den bekendte, versificerede latinske lægebog „Flos medicinæ“ en parallel til stykrets 1ste afsnit (Renzi, Collectio Salernitana I, 486).

15. *Leiðangrsgærd ór Nóregi*. I et norsk lov-håndskrift fra 14. årh.s beg. (Gl. kgl. sml. 3260, 4to) findes under den af en Islænder skrevne tekst af landsloven en tilsvarende optegnelse med en norsk diplomhånd fra 14. årh.s 2. halvdel (dog III þus. urigtig for III þus.); ellers kendes opregningen af den norske ledingsflåde kun fra den ældre Gulatingslov, kap. 315, hvor dog foruden tyvesesser findes adskillige skibe på 25 rum og et på 30, men det samlede antal rum bliver omtrent det samme. Notitsen fra Gks. 3260 er aftrykt i Norges gl. Love II, s. 44; sml. P. A. Munch, Det norske Folks Hist. II. del (c), s. 981.

16. *Ættartala Qnnu*. Er et nytestamenteligt slægtregister over jomfru Mariæ moders pårørende.

17. *Creatio hominis*. I „Flos medicinæ“ (Coll. Sal. I, 483, 486) findes en tilsvarende angivelse af tallet på menneskets knokler, tænder og årer (blot 219 for 218), ligeledes en — dog noget afvigende — opregning af organernes virksomhed. Sml. de beslægtede indskud i Fóstbræðra saga, Flatb. II, 206, 211, og de i Arkiv f.

¹ Det s. 48₂₅ om Babylons mure brugte udtryk, at de var „I alna þyckir ok voro VII spendar alnar“ oplyses ved en tilsvarende notits i AM. 193 III, 8vo bl. 17r (papirhdskr. fra 17. årh.), hvor der ved målsangivelsen tillægges, at der var „6 spannir i hverri alin“; „VII spendar“ skal altså forstås som „sjauspendar“.

nord. fil. VIII (1892), s. 228 givne citater fra andre islandske håndskrifter.

18. *Atburðr á Finnmörk*. Dette vidunder, som skal have tildraget sig i den norske ærkebiskop Olavs tid, må herefter falde i årene 1350—70, uagtet først 1381 en latinsk beretning herom nåede til Island. Præsten Einarr Haffiðason, som oversatte den på islandsk, levede 1307—93 og er bekendt som forfatter af en annal og en bispesaga (Lögmanns-annáll og Laurentius saga).

19. *Heims undr*. Som bemærket i noterne må den latinske original til de her opregnede dommedagstegn søges hos Beda, og den foreligger i III. bind af hans samlede værker under „Collectanea et flores“.

20. *Læknisfræði*. I indledningen til min i noterne s. 61 citerede udgave af den islandske lægebog AM. 434 a, 12 mo (15. årh.s 2. halvdel), som indeholder en parallel til dette stykke, er der gjort nærmere rede for de to teksters beskaffenhed og indbyrdes forhold, og det fremgår heraf, at der i bægge forekommer partier, som er hentede fra Harpestrængs danske lægebog (13. årh.), hvis hovedkilde har været den såkaldte Macer Floridus, et c. 1100 forfattet digt i latinske hexametre „De virtutibus herbarum“, idet Harpestræng temlig tidlig er bleven oversat på gammel-norsk og denne norske oversættelse har fundet vej til Island, hvor 2 i den Arnamagnæanske samling bevarede blade er blevne fundne (14. årh., udg. af prof. Hægstad i Kran. Vidsk. Selsk. Skr. II, 1906); fra denne kilde stammer således i 194 artiklerne alumen, nasturcium, sal, mirra, reykelisi, pastinaca, piper (s. 66₃—68₂₀). Den øvrige del af Læknisfræði — ligeledes med sit tilsvarende i 434 —, som har en herfra forskellig karakter og hovedsagelig består af sygdomstilfælde med tilføjet angivelse af det herved tjænlig lægemiddel, står nærmere ved en anden dansk lægebog (AM. 187, 8vo) og udgår utvivlsomt ligeledes fra en dansk kilde, som gennem norsk oversættelse er nåt til Is-

land. Den original, hvorefter Læknisfræði i 194 er afskrevet, er næppe i sin helhed optaget her; i 434 fortsættes der, i umiddelbar fortsættelse af 194, s. 77a, fremdeles med en ganske ensartet tekst (som for et partis vedkommende tillige er repræsenteret ved et fragment fra 13. årh., trykt i 44 Prøver), indtil denne ender defekt. Ordningen er i 194, s. 64¹³—69¹¹ mindre god, idet her anføres nogle lægeråd, som delvis gentages andensteds i Læknisfræði, eller i 434 findes anbragte i naturligere forbindelse. Ligeledes er i 434 uddragene af Harpestræng stillede sidst i lægebogen, i noget anden form og i forbindelse med adskillige andre lignende artikler.¹

21. *Náttúrusteinar*. Kilden er Marbods liber lapidum; til nogle af artiklerne forekommer en parallel i Hauksbók.

22. *Blóðlát*. Med dette lille stykke om åreladning kan f. eks. sammenlignes den danske lægebog AM. 187, 8vo, s. 90, men i øvrigt forekommer lignende anvisninger i mange forskellige kilder.

23. *Prognostica*. Dette latinske stykke om varsel taget af månens alder, om hvis kilder intet nærmere

¹ For nylig er det lykkedes dr. M. Kristensen som Harpestrængs 2den kilde at påvise Constantinus Africanus, De gradibus simplicium. Se Nordisk tidskrift utg. af Letterstedtska föreningen, 1908, s. 204 ff. — Angående det gådefulde *herbrad* i den i lægebogen AM. 434 a, 12 mo indeholdte signeformular, udg. s. 14¹⁴, benytter jeg lejligheden til at bemærke, at udgiveren af de i Smlr. til Jydsk Hist. og Topografi IV (Ålborg 1872—73) meddelte „Signeformularer og trylleråd efter yngre jyske håndskrifter“, hr. mag. art. M. Lorenzen, har henledet min opmærksomhed på, at dette ord utvivlsomt genfindes i en formular fra et nordslesvigsk håndskrift (nr. 9, s. 113) mod „Ict (o: Gigt) og Herrebrod, som sætter sig i Øyet“. Ovennævnte sted i den islandske tekst synes således at gå tilbage til en dansk kilde. Ifølge sammenhængen må herrebrod (i selve formularen skrevet „Herre Brod“) snarest betyde „sting“ eller „betændelse“ og svarer vel altså til islandsk *broddr* eller *brot*. Sml. dog Feilberg, Ordbog over jyske almuesmål, under herrebrod.

kan oplyses, indeholder en mængde om mangelfuld forståelse vidnende afskriverfejl. Det falder egenlig i 4 parallelle rækker, af hvilke navnlig den sidste, hvor varslerne er knyttede til vers fra Davids salmer efter Vulgata, er besynderlig. Spor af en fra de her forekommende forskellig udlægning (altså en 5te række) findes i Hauksbók s. 469. Et islandsk prognosticon, der nærmest viser berøring med 3. række, forekommer i AM. 434 a, 12 mo (min udg. af lægebogen s. 37—39); ejendommeligt er det, at sådanne prognostica har holdt sig på Island til helt ned i den nyere tid, se Gömlu-Marínar galdra bók, Rkv. 1905, som indeholder bl. a. „draumaráðningar eignaðar Beda presti“.

24. *Líkneskjusmið*. Af ganske enestående art er den her foreliggende anvisning i brevform til forfærdigelse af helgebilleder, hvormed håndskriftet ender (defekt eller i hvert fald for den sidste sides vedkommende ulæselig), og det må meget beklages, at forståelsen på forskellig måde lider ved den mangelfulde bevaring. I teksten forekommer som nævnt flere besynderlige udtryk, formodenlig fremmedord, og sproget bærer præg af dagligtalen. Ikke desto mindre synes indledningsformlen at vidne om en forholdsvis høj alder (13. årh.).

Overskuer man håndskriftets brogede indhold, viser det sig, at dettes samler har haft adgang til mange og værdifulde kilder, til dels af høj alder. Dets komputistiske del stammer fra en endnu bevaret original fra 12. årh.s slutning. At abbed Nikolás' Leiðarvisir både i sprog og ortografi viser tilbage til en meget gammel original, har man allerede længe været opmærksom på; også om det følgende parti af Landafraeði gælder noget lignende, således fremhæves i fortalen til Hauksbók (CXIX), at stykket s. 23²² ff., hvortil der findes en parallel i Hauksbók, som det foreligger i 194 ved alderdomlige ordformer viser sig som afskrift af et ældre håndskrift end Hauksbóks original. Meget i 194 tilhører tidens gejstlige lærdom og er hentet fra bearbejdelser efter latinsk original,

således det kun her forekommende stykke Merking steina, som også udmærker sig i sproglig henseende. Det s. 57 berettede mirakel fra Finmarken angiver udtrykkelig, at det gennem klostergejstlige er nåt til Island. Lægebogen må ligeledes gå tilbage til en gammel kilde, da man har et islandsk fragment fra 13. årh. (2. halvdel). Anvisningen til helgenbilledtilvirkning er et til en munk rettet brev. Efter alt at dømme har håndskriftets samler sandsynligvis haft adgang til et større klosterbibliotek, og da membranen hovedsagelig er skrevet på den nær Helgafell liggende gård Narfeyri (kun skilt fra H. ved den smalle Álptafjörðr), synes det meget rimeligt, at det er biblioteket på augustinerklosteret Helgafell, som har stået til rådighed for nabopræsten Óláfr Ormsson, som måske også på anden måde kan have stået i forhold til klosteret. Eller muligvis kan håndskriftet være udarbejdet til brug for klosteret, hvad måske de latinske marginaler kunde tyde på. Mærkeligt er det, at dette håndskrift, trods dets bevislige oprindelse på vestlandet, er kommet til Arne Magnusson fra den modsatte kant af landet (Hof i Vopnafjord).

Ved kolumnehenvisninger er i nærv. udg. antydnet, hvor den pågældende tekst kan søges i ældre udgaver, for så vidt den tidligere har været offentliggjort. De tre værker, der således indeholder større eller mindre dele af 194, skal her anføres med nærmere angivelse af hvad der i hver enkelt foreligger: E. C. Werlauff, *Symbolæ ad geographiam mediæ ævi ex monumentis islandicis*, Hauniæ 1821 (univ. program), indeh. [s. 31-10, trykt i indledn. s. 3-4], s. 88-17, 107-2321, hvorimod Jerusalemsbeskrivelsen s. 2617-316 hos Werl. er aftrykt efter AM. 736 I, 4to med varianter fra 194. Werlauffs udg., som således omfatter *Leiðarvisir* med det nærmest forangående af *Landafræði*, udmærker sig ved stor nøjagtighed, er ledsaget af latinsk oversættelse og har en ganske særlig betydning ved den overordenlig indgående og grundige kommentar, hvoraf den

er ledsaget, som i lige grad udmærker sig ved forfatterens skarpsindighed og lærdom. — *Antiquités Russes II* (Coph. 1852), indeh. s. 31—1115, 20-24, 125-9, 1624-27, 1910—2313, 16-21, 253—316, 4424—453, 5712—5913, ledsaget af latinsk oversættelse og fransk kommentar. Bægge udgaver giver varianter fra beslægtede tekster. — K. Gislason, 44 *Prøver af oldn. Sprog og Litt.* (Kbh. 1860), indeh. s. 311—714.

En identifikation af de i *Leiðarvisir* forekommende lokaliteter, som synes at vidne om lokalkundskab, giver P. Riant i afsnittet „*Itinéraires*“ (s. 80 ff.) af sit værk „*Expéditions et pèlerinages des Scandinaves en Terre Sainte*“, Paris 1865, men desværre uden at angivelserne tilstrækkelig kan kontrolleres eller beliggenheden af det pågældende sted nøjagtig bestemmes.

Med støtte i ovennævnte arbejder og andre hjælpemidler er de udgaven ledsagende registre udarbejdede, hvor der efter ævne er gjort rede for de i teksten forekommende lokaliteter. Nogle punkter er dog stadig tvivlsomme eller beliggenheden mindre nøjagtig bestemt (sål. Arnblackr, Arinsborg, Clemunt, Crucis markadr, Frackaskali, Kioformunt, Langasyn, Måla mulier, Marioborg, Martini, Martinusborg, Mattilldar spitali, Paciencia, Petrs kauphus postola, Sanctinusborg) — disse og andre berigtigelser henstilles til bedre orienterede læsere.

De til udgaven føjede varianter er tagne fra trykte udgaver, for så vidt angår *Hauksbók* (udg. Kbh. 1892—96) og *Rimbegla* (udg. Rymbegla, Hafn. 1780) samt de under *Læknisfræði* anførte lægebøger. I øvrigt er variantapparatet hentet umiddelbart fra håndskrifterne, som alle findes beskrevne i *Katalog over den Arnsmagnæanske håndskriftsamling*. Af disse bør følgende nærmere omtales.

AM. 47, folio. Perg. 14. årh.s beg. Denne *Eirspennill* benævnte membran indeholder en bekendt bearbejdelse af de norske kongesagaer, men på håndskriftets oprindelig ubeskrevne 1ste side er med en

hånd fra 14. årh. på øvre halvdel skrevet det til s. 69—10s svarende stykke Landafræði. 16. og sidste linje ender „heitir af“, hvorunder er stillet „frika“, så det synes, at her aldrig har skullet stå mere. L. 1—2 er beskadigede ved bortrivning af en del af øvre margen. Det lille stykke har begyndt med rød initial og til overskrift haft „prologus“ (rødt blæk).

AM. 736 I, 4to. Dette af 2 anselige kvartblade bestående perg.-håndskrift har bl. 1—2^r beskrevne med en fin og elegant hånd fra c. 1300, hvorimod bl. 2^v er udfyldt med en større og plumpere hånd af noget yngre karakter (14. årh.s midte). 1ste side optages af det til s. 69—12₂₅ svarende stykke Landafræði, som begynder med en ornamenteret, flerfarvet initial og ender med et afslutningsmærke, som betegner nedskrivningen som fuldført. Teksten er i sammenhæng aftrykt i *Antiquitates Americanæ*, s. 283 ff., og et litograferet faksimile af den hele side vedføjtes. S. 2 optages af to kosmiske tegninger med tilhørende tekst, s. 3 af en oftere gengivet grundplan af Jerusalem (Symbolæ, *Antq. Russes II*); endelig følger på 4. side, begyndende med rød initial, den med særlig hånd skrevne Jerusalems-beskrivelse, som svarer til nærv. udgaves s. 261^r—316.

AM. 736 II, 4to. Perg. c. 1400. Er et af 2 blade bestående fragment, som har lakune mellem bl. 1 og 2 og ender defekt. Bl. 1 indeholder det til *Leiðarvisir* s. 12₂₆—16₁₄ svarende. Indholdet af bl. 2 er af astrologisk art.

De øvrige håndskrifter kan nævnes i korthed. *AM. 350, fol.* og *135, 4to* (nævnte s. 59) er islandske lovhåndskrifter fra 14. årh., *489, 4to* og *589, 4to* (s. 26 anm.) islandske sagahåndskrifter fra 15. årh., *624, 4to* og *625, 4to* (s. 31 anm.) islandske blandingshåndskrifter fra 14.—15. årh.¹, *696 II, 4to* (s. 82 anm.), 2 blade fra

¹ I omtalen af disse to håndskrifter er stykket *Stórþing* på en mindre nøjagtig måde sat i forbindelse med *Veraldar*

15. årh., indeholder først en anvisning mod pest, dernæst et uddrag af Marbods Liber lapidum, som ender defekt i beskrivelsen af adamas, 764, 4to (s. 3, 5 anm.), 14. årh., af blandet historisk-geografisk indhold, hvorfra uddrag i Antq. Russes, ligesom Werlauff herfra anfører varianter, 766 b, 4to (s. 3 amn.), 18. årh.s beg., Arne Magnussons egenhændige afskrift af originalens bl. 7—16₂₁, 461, 12 mo (s. 55, 59 anm.), 16. årh., er et komputistisk-fysiologisk blandingshåndskrift. AM. 434 a, 12 mo, hvorefter den islandske lægebog i Vidensk. selsk. skr. (1907) er udgivet, er en membran fra 15. årh.s 2. halvdel.

AM. 194, 8vo er et håndskrift, som frembyder adskillig vanskelighed for faksimilerende gengivelse. Ikke desto mindre er tilfældig bevaret et enkelt eksemplar af et litograferet faksimile — om hvis udførelse i øvrigt intet er bekendt — fra midten af forrige århundrede af 4 sammenhængende sider af membranen (bl. 15—16), fra en tid, da litografisk reproduktion af nordiske håndskriftprøver var bragt til forholdsvis stor fuldkommenhed, som navnlig de mange for Antiquités Russes udførte faksimiler viser. Disse sider deler selvfølgelig den litografiske gengivelses sædvanlige mangler — ikke at give nogen forestilling om skrivestoffets virkelige beskaffenhed, da kun bogstaverne, men ikke pergamentet med dets beskadigelser og urenhed gengives, så at altså originalen fremtræder omtrent som den vilde se ud i umakuleret tilstand. Ligeledes mangler selvfølgelig den garanti for absolut troskab, som alene fotografien giver, og enkelte misforståelser i tegnenes opfattelse kan næppe undgås. Ikke desto mindre er nævnte gengivelse i det hele så vellykket, at bestyrelsen af „Samfund til udg. af gl. nord. litt.“ har fundet det rigtigt at lade den fotolitografisk reproducere og medfølge nærværende udgave

saga, idet vel i 625 St. følger umiddelbart efter V., hvorimod i 624 V. ikke forekommer.

for således at redde den fra forglemmelse. Litografiet er dog forinden påny sammenholdt med originalen og nogle derved bemærkede unøjagtigheder berigtigede. Således er i adskillige tilfælde akcent tilføjet og enkelte bogstavers form ændret. Endvidere mærkes:

- I, 13 Nazaret: En plet i pergamentet over t er fjærnet.
- 14 řéd-: Bindestreg er tilføjet.
- 19 maka: En lille tværstreg over sidste a er fjærnet, hvis tilsætning skyldes forblanding med træk fra k og det over a stående þ.
- II, 1 glögt: Krøllen over ó er rettet fra akcent.
- 2 E: Membranens utvivlsomt E (eller É?) betegnende bogstav [i teksten s. 226 gengivet æ] er indsat for þ^r, som tegneren overensstemmende med tidligere opfattelse har læst.
- 6 ðllum: Tværstreg over u er tilsat.
- III, 11 degra: Krøllen under ę er tilsat.
- 21 e': Abbraviaturen er tilsat.
- 23 řrétı: Sidste bogstav rettet fra e.

Som det vil ses er i faksimilet IV, 20—21 bogstaverne på nogle ulæselige steder kun antydede. Fordunklet ved uren grund er i originalen navnlig I, 1—6; en skravering her i faksimilet betegner en oprindelig flænge i pergamentet.

Prof. F. Jónsson, hvis navn kun enkelte gange i anmærkningerne udtrykkelig anføres, skylder jeg, som tidligere, værdifuld bistand.

Kr. Kälund.

Trykfejl og rettelser.

- 69 anm. (l. 23) 19₁₇ læs 19₁₈.
125 Suidiod læs Svidiod.
12₂₆ anm. 13 læs 12.
16₁₂ Luna læs Luno.
16₁₉ Jacobs læs Iacobs.
18₁₃ Constancie læs Constancio Rettelsen er unødvendig, da -o vistnok er gen. fem. endelse).
20₂₇ ok udgår.
226 æ læs E og overensstemmende hermed ændres anmærkningen.
248 haptista læs baptista.
253.22 f læs f.
284 vm læs um.
40₁₄ anm. *fter* læs *efter*.
49₁₋₂ oiata læs skilia og overensstemmende hermed ændres anmærkningen.
54₁₀ xvii (xūii?) Da 1387 er 1ste år i den ved middelalderlig datering anvendte 19-årige månecyclus (som regnes fra år 1 f. Kr.), synes disse foran tungl-ølld stående tegn, af hvilke ingen tilfredsstillende forklaring har kunnet gives, overflødige.
55₁ anm. 2den hånd begynder først bl. 34 v, og anmærkningen bør således overføres til 56a.
565 fullom læs fullum (fvllvm).
58₂₅ yfver læs yfvir (yfvir).
62₁₃₋₁₇ Som anmærkning burde være tilføjet Galienus —hryggiar] *Omflyttet til lægebogens sidste side 434.*
63₁₀ anm. (l. 30) drectu læs drecktu.
64₁₂ sottur læs sottar.
65₂₂ s[ét]tt læs s[té]tt.
80₃ burtt læs brutt (brvtt).
— gredir læs gredir.
91₈ æ læs æ.,

SKINDBOGEN AM. 194, 8vo.

Skreven 1387.

Landafræði.

Moyses het guds vinr forðum i Gydinga landi, sa er fyrstr hof þa [þrifnaðar] syslo ath rita helgar bækr um guds stormerki. Ero þær v, er hann gerdi, ein fra upphafi heim-staudu framan til sinnar ðvi, en III um þau tidendi, er urdu æ hans dögum. Þær bækr ero undir-stêdr allra heilagra ritninga bædi i fornum lögum ok nygium. En þar hefr hann þa sögu, er gud skapade himin ok iord, ok er i þeim atkvêdum mörkut ðll skepna himnesk ok iardnesk, sva ath gud skapadi æ VI dögum alla skepnu. 5 10

Hoc dicit Moyses de Paradiso.

Paradisus heitir stadr, sa er eigi æ himnum ok eigi æ iordu, helldr er hann i midio lopte iamnær

1—10. *Sml. Veraldar saga i K. Gislasons 44 Prøver af oldn. Spr. og Lit., Kbh. 1860, s. 64. 12—s. 5¹¹. Til beskrivelsen af Paradis med Fønix-fuglen findes en parallel i den i AM. 764, 4to indeholdte „annála bæklíngr“, sml. Antiquités Russes II, 443—44.*

1. Moyses] *Hermed beg. membranens 2. læg bl. 7r; 1. læg, af hvilket bl. 5—6 er stærkt beskadigede, indeholder bl. 1v fg. et brudstykke af den fra Gl. kgl. sml. 1812, 4to kendte, ældste komputistiske afhandling (L. Larssons udg. s. 1—17¹³, 12²—18¹³), idet her efter bl. 3 er lakune og lægget ender defekt; bl. 1r, til dels ulæseligt, har en opregning af latinske verber i 1. person præsens. Membranens bl. 7—16r, l. 3 f. n. er afskrevet af Arne Magnusson i AM. 766b, 4to. Hvad der for dette partis vedkommende nu ved slid eller bortsmulring er ulæseligt, men som kan udfyldes efter 766, sættes i nærværende aftryk af membranen i skarpe klammer, således at det, som allerede af A. M. betegnes som usikkert, kursiveres. Kursiv udenfor parentes betegner udgiverens rettelser, asterisk (*) tekstforvanskning.*

himni ok iordu, sva sem hon var sett af gudi.
 Paradisus er xl milna hærri en Noa flod vard.
 Paradisus er öll iamlöng ok iambreid, þar er hvorki
 fiall ne dalr, þar er eigi frost ne snior, þar ero allir
 5 landzkostir, en þar er ecki illkvikendi ok eingi and-
 marki, þar er brunnr godr, sa heitir lifs brunnr,
 þar er einn fagr skogr ok dasamligr, er heitir Radion
 salltus, hann fólnar alldri, þar er hvert tre rett sem
 kolfr ok sva hatt ath eigi ma yfir sia, þar ero hvers
 10 kyns tre, þau er med allri fegurð standa ok bera æ
 ser allz kyns blom ok birti epla ok alldina med
 morgu moti, þar fellr alldri lauf af vidi, sia skogr
 er i midri Paradiso. Eitt tre med avexti var hannat
 Adami, þar er i folgin vitra godz ok illz. Þar er
 15 hvorki hatr ne hungur, ok alldri er þar nott ne myrkr,
 helldr er hinn sami dagr avallt, ok skinn sol þar vii
 hlutum biartari en i þessum heim, þviat þar kemr ^{7v}
 vid aull birti himintungla. Þar ero settir englar
 ath reysta til skemtunar. Þangat skolo fara salur
 20 godra manna ok una þar til doma-dags, sidan er
 gud lauk upp, þa er hann leiddi þangat önd þiofs
 þess, er lif sitt lét æ crossinum. I Paradiso er einn
 fugl, er Fenix heitir, hann er hardla mikill ok undar-
 ligr ath skepnu, sva sem gud skop hann, ok er hann
 25 drottinn yfir öllum fuglum. Hann laugar sik i lifs
 brunni ok flygr upp á þat tre, er hêst er i Paradiso
 i gegn solo, þa skinn af honum sem af solar geisla,
 hann gloar allr sem gull, fiadrar hans ero likari
 englum guds, briost hans er sva fagrt ok nef sem
 30 adr var sagt of fiadrar. Augu hans ero sem krist-
 allus, fêtr hans ero sem blod. Enn þa er sa enn
 fagri Fenix flygr upp or Paradiso á Egipta-land ok
 er þar xv vikur, þa safnaz til hans allz kyns fuglar
 ok syngia um hann á hveria lund. Þa heyra menn
 35 þat, þeir er þar ero, ok fara til hans hvadan éfa

ok mæla sva: kom heill Fenix hingat til landz, þu gloar allr sem gull rautt, allra fugla ertu konungr. Þa giera landz-menn or vaxi ok eiri annan Fenix ok marka sem likazt ath öllo. Allir fuglar falla til fota honum ok tigna hann med gladri rauddu. 5 Raud rönd liggr eptir baki honum endilöngu, faugr sem gull se brent. Þa er xv vikur ero lidnar, ferr enn fagri Fenix aptr til Paradisar. Allir fuglar fliuga med honum, sumir fyrir nedan hann, en sum- 8r ir fyrir ofan ok a hvora-tvegiu hlid. En þa er þeir 10 mega eigi fara leingra, þa ferr hverr til sins heima.

Hoc dicit Iohannes apostolus de Paradiso.

Þath var III þusundum vetra fyrir burd Kristz — þa var ein þusund geingin —, þa var Fenix gamall vordinn, ok þa safnar hann ser fugla-lidi 15 miclu ath bera saman vid-köst mikin. En af guds vilia vard sva, þa er sol skein á vid-köstin, ok af hita solarinnar kom elldr i vid-köstin. En Fenix fell ofan i elldinn midiann ok brann allr ath ösku. En eptir á hinum þridia degi þa reis hann upp af 20 dauda, ok er hann þa ungr i annat sinn ok ferr þa til lifs-bruns ok laugar sik þar, þa vaxa honum fiadrar sem þa er fegurstar voro. Hann verdr gamall um þusund vetra, þa brennir hann sik i annat

3. Þa giera landz-menn] *säl. omstillet; giera er (vistnok med særlig hånd) tilf. over linjen mellem m og det følgende or; Ant. Russes II, 399 tilsætter et låta efter þa; K. Gislason (44 Prøver) emenderer þarlandsmenn gjöra; 764 har i den tilsvarende forbindelse ok er lanzmenn heyra . . fara þeir . . þeir gera. 10. hvor[a] I nedre margen tillægges med en samtidig, regelmæssig hånd skirn. ferming. messuembætti. iatning med idran. smurning. vigsla. hionasamteinging med nedenunderstående abluo. firmo. cibo. dolet. ungitur. ordine. iungo. Ecclesiastica sunt septem numero sacramenta.*

sinn ok ris upp ungr. Enn eingi madr veit hvort hann er karllfugl eda kvenfugl nema gud einn.

Paradisus er i austri heims. Þar var Adam settr til bygðar, ef hann helldi þat, er gud baud
 5 honum. Þar stendr tre þat, er madr kennir eigi sottar ne meinsemdar, ef madr etr af alldini þess, ok hann hrymz eigi ne elldiz, ef hann etr af, ok heitir þat lifs-tre. Brunr sa, er þar er, fylgia öll vatz fridendi. Or þeim brunni falla III ár i þenna
 10 heim. Einn heitir Phison eda Ganges ódro nafne, hon sprettr upp undan fialli þi, er Orcobaris heitir. 8v
 Phison fellr á India-landi ok fellr út i umsio, er ath bokmali heitir Oceanus. Aunnur á, su er fellr or Paradiso, heitir Nilus eda Geon odro nafni, hon
 15 skilr þridunga heims Asiam ok Affrikam, hon fellr

3 fg. *Med den efterfølgende beskrivelse af Paradis og de herfra udspringende floder sml. Hauksbók s. 150, 152 og Veraldar saga (44 Prøver s. 65) samt uddragene af AM. 764a, 4to i Antq. Russes II, 444.*

9. Or] Til s. 6⁹—7¹⁰, 8²⁷—11¹⁶, 12^{3,12}, 22.25 svarer to parallele, i AM. 47, folio og 736 I, 4to foreliggende geografiske stykker, af hvilke dog 47 kun når til s. 10³, som bægge har partiet s. 8²⁷—9¹⁷ omstillet, så at dette går forud for s. 6⁹—7¹⁰. Fra disse anføres i det følgende samtlige varianter. 9—10. Or—heim] Sva er kallat sem fíorar (III 47) ar falli or paradiso 47, 736. 11—13. sprettr—Oceanus] fellr ut (udel. 47) i um-sio er at boc-mali heitir oceanus, phison sprettr upp undir fialli þvi er orcobares heitir 47, 736. 14—s. 7¹⁰. Nilus—Antiochiam] tigris, en (hin 736) þridia (a tilf. 736) heitir eufrates, þær (þær 736) falla (baðar tilf. 736) i miðiarðarsio (scamt fra antiokia tilf. 736). Eufrates fellr (fellur 736) gegnom babilon ena (ina 736) fornu oc kemr (kømr 736) i sio (sia 736) skamt fra anthiochia (anthiochia, men interlineart med fin skrift anthiochia 736). Nilus eda geon odro nafni heitir en (h. epa g. o. n. hin 736) fíorða a su er fellr (rennr 736) or paradiso, hon skilr asiam oc affrikam (-cam 736) oc (udel. 736) hun (hon 736) fellr um-hverfis (-vis 736) egipta land 47, 736.

um Blaland ok umhverfis Egipta-land, hon kemr i vii stöðum til siofar ok mikil i öllum stöðum. Hinn þridia á fellr or Paradiso, su heitir Tigris, hon fellr of Serkland ok um Ermland hit mikla, hon sprettr upp i fiollum þeim, er heita Elldinga- 5 fioll. En fiorda á heitir Eyphrates, hon sprettr þar upp undir Elldinga-fiollum, hon fellr af Ermlandi ok of Mesopotamia, þar stendr borg, er heitir Babilon, þar fellr Eyphrates i gegnum ok kemr fram i Midiardar-sio skamt fra Antiochiam, þar ero ok 10 á Ermlandi fiöll þau, er annat heitir Tabor, enn annat Hermon, þar nam stadar örch Noa medal þeira fialla, þar ste hann or örch sinni ok cona hans ok synir hans iii ok conur þeira.

Sidan skipti Noe heime med sonum sinum i þria 15 hluti ok gaf nafn öllum hlutum i heiminum, þeim sem adr voro önefndir, hann kalladi einn hlut heims Asiam, enn annan Affrikam, enn þridia Eyropam. Seem son Noa hlát ath byggia þann hlut iardar, er Asia heitir, þat er kalladr helmingr veralldar. 20 Iapheth son Noa skyllði byggia norðr-halfu heims, þat köllum ver Eyropam. Kam hinn þridi son Noa skyllði 9r byggia of suðr-ött heims, þat köllum ver Affrika. Séém atti [v] syni, þeir byggia allir austr-halfu heims ok þeira kyns-menn eptir þa. Einn þeira suna 25 Sems hét Elám, annar Assur, iii Arphaxath, fiordi Illudi, fimti Arán. Þessi ero þiodlönd i þeim hluta heimsins, er þeir bygdu: India-land, Përsidia, þar bygdi Elam, Assirialand, þar bygdi Assur, Media-land, Kalldealand, þar bygdi Arphaxath, Albania- 30

14—s. 8¹⁶. *Sml. Hauksbók s. 164—65 og Rýmbepla s. 340—42.*

1. kemr] kem *cd.* 22. Kam] Kain *wrightig cd.* 27. Illudi . . Arán] *Bibelens Lud . . Aram.*

land, þar réð Illudi, Bactria, Áraneá, þar var Aran, Kvenna-land, Svípiod en mik[la]. Enn allz ero töld þíod-lönd i þeim hluta heims cccc ok vii. En þa er tungur skiptuz se[m] skrifath er, þa er ris-
 5 arnir voro ath stöpul-smi[d]inni, þa komu i þenna hlut heims, er nu var fra sagt, tungur vii ok xx. Iapheth atti vii syni, þeira nöfn voro þessi: Gomer, Magoc, Madai, Iuban, Tubal, Masok, Tirak. Þessi ero þíodlönd i þeim hluta heims, er Eyropa heiter:
 10 Svípiod sum hinn micla, þar réð Magoc, Kyflingaland, þath köllum ver Garda-riki, þar var Madai, Grikland, þar réð Iuban, Bolgara-land, þar var Tirac, Un[g]jaraland, Saxland, Frakland, Spanland, þar var Tubal, Romverialand, Danmork, Svípiod,
 15 Noregr, þar var Gomer, Gallia, Capado[cia], þar var Masoc. En allz ero þar cc þíodlanda, en tungur gengu þar iii ok xx. I þeim hluta heims, er Affrika heitir, bygd[i] Kam son Noa, hann atti iii syni, þessi ero þeira nöfn Kæs, Mefraun, Phud, Canáán.
 20 Þessi ero þar þíodlönd: Ethiopia, þar var Kæs, Egípta-land, þar var Messrun, Libíaland, þar var 9v Phud, Rab[íta]land, Serkland, Getulíaland, Numídialand, Maurítaníaland, Blaland, þar red Kanáán. Þar ero þíodlönd vi midr en ccc, enn tungur ii ok xx.
 25 Enn allz verða tungur ii ok LXX enn m þíodlanda i öllum heiminum.

Sva er kallat sem iordin se þrídeild ath nöfn-um. Einn hlutr heitir Asia, sa tekr or landnordri i útsudr ok tekr i iord mída. I þeim hlut iardar i

8. Iuban . . Masoc, Tirak] *Bibelens* Javan . . Mesech, Thiras. 18. Kam] Kain *urigtig cd.* 19. Kaus, Mefraun, Phud] *Bibelens* Chus, Mizraim, Put. 27—28. Sva—tekr]. . va 47 *med åben plads for initial og resten (1. linje) bortrevet med undtagelse af et med rødt blæk skrevet* prologus. 27. iordin s. þ.] þ. s. iorð 736. 28. tekr] er 736. 29. i²] um 47; inn i 736. hlut] hluta 47.

austrhlfu heims ero [i]n India-lond. Aa hino ysta Indialandi bodadi Barth[o]lomeus postoli kristinn-dom, ok þar lét hann lif sitt. Aa þi Indialandi, er þ[ar] liggr næst, kendi Thomas postoli kenningar ok sva æ þi, er hingath er næst, þar d[o] hann 5 f[yrir] guds sakir.

I þeim hlut heims, er Asia heitir, stendr Nini[ve] [borg], su er mest er ath vidattu allra borga, hon [er] þriggia dagleida löng en eina breid. I þeim hlutt heims er ok Babilon hin forna ok en micla. I henne 10 hafde Nabugodnosor velldi, en hon er nu eydd, sva ath eigi megu menn þar bygia fyrir ormum ok allz kyns illkviken[*dum*]. I Asia [e]r Hierusalem ok Antiochia, i henne s[et]te Petr [postol]i byskups-stol sinn, ok song hann þar messo fyrst all[ra] m[anna]. 15 Asia hin minni heitir land i enni miklu Asia, þar kendi Ion postol[i] [tru], ok þ[ar er] [gro]f hans i borg þeiri, er Effesus heitir. Aa Egipta-landi er

1. i austrh. h.] er austr-halfa h. þar 47. 2—3. bodadi—sitt] var B. p. 47. kristinn-dom] tru 736. 3. þar] a þvi indialandi 736, med a i. tilf. med fin skrift på en åben plads foran þvi, men derefter omstillet ved henvisningstegn. sitt] fyri guðs nafn tilf. interlineart med fin skrift 736. 4. þar] hingat 47, 736. 5. sva] udel. 736. hingath er næst] i mið er 47, 736. 5—6. þar—sakir] udel. 47; oc þ.—s. 736. 7. hlut] luta 736. 7—8. Ninive borg] borgin N. 736. 8. ath vidattu] udel. 736. 7—8. Ninive—borga] borg su er mest er at við-attu allra borga, er N. heitir 47. 9. eina] tveggja opr. cd., men vistnok ved udradering og tilføjet akcent rettet til eina. eina breid] ein dagleið er breidd hennar 47, 736. þeim] þersom (þessum) 47, 736. hlutt] hlutom 47. 10. ok¹] udel. 47, 736. f. . . m.] m. . . f. 47. 11. N.] Nabogodonosor (Nabugodonosor) konungr 47, 736. 11—12. eydd—þar] sva eydd at m. megu þar eigi 736. 13. kyns] illzku fyri tilf. 736. I] A 47. ok] þar er tilf. 47; þar tilf. 736. 14. Petr] Petrus 47, 736. 15. s. h. þ.] þ. s. h. 47, 736. m. f.] f. m. 736. 17. kendi] kend cd. tru] kenningar 47.

Babilon en nyia ok hõfut-borg [su], er Alexandria heitir.

Annar hlutr iardar heitir Aff[ff]rika, sa tekr ur útsudri i beggia ètt vestr ok útnordr, i þeim hlutt
5 iardar er Serkland ok Blaland. Midiardar-haf skilr 10r
Affrikam ok Eyropam.

Eyropa heitir hinn þridi hlutr iardar, hann er i beggia ètt vestr ok út-nordr ok tekr i land-nodr. I austan-verdri Eyropa er Garda-riki, þar er Kænugardr
10 ok Holmgardr, Pallteskia ok Smaleskia. Nèst Garda-riki til út-sudr er Grickia konungs riki, [hõ]fut-stadr þess rikis er Constantinopolis, er ver kòllum Micla-gard. I Miklagardi er kirkia su, er æ þeira lydsku heitir Agiosophia ok Nordmenn kalla Egisif. Su er
15 kirkia dyrliguz ok itarliguz allra kirkna i heimnum ath gerd ok [v]egsti. Undir Grickia konung er Bolgara-land [ok] fiðldi e[y]ia þeira, er Gri[c]klandz eyiar ero kall[adar]. [Krit] ok Kipr ero agètaztar Griklandz eyia. Sikiley er [miki]t [riki] ok [hv]erfr
20 i þann hluta heims, er Eyropa heitir. Italia heitir riki þat, er liggr fyrir sunnan fiallgard þann, er menn kalla M[un]dio. Austan undir Italia er Apulia, þat kalla Nordmenn [P]uls-land. Aa midri Italia stendr R[o]ma-borg. Á nordan [verdri] [It]alia er

1-2. A. h.] h. A. 47. 3. Affrika] *Her ender* 47. 4. ok] a tilf. 736. 5. Blaland] þriu bla lond (*hvortil med fin skrift interlineart er fõjet* lond) 736. haf] sior 736. 6. Ey-] Eu- her og i det fg. 736. 7. i] or 736. 9. riki] velldi 736. 9-10. Kænugardr ok] udel. 736. 10. H.] oc tilf. 736. Smaleskia] Smalt-skia (*med et fra e rettet t*) cd.; sinalenskia 736. Ang. formen se *Arkiv f. n. fil. XXIII, 281*. 11. riki] velldi 736. út] udel. 736. Grickia] Girkia 736 (*og sál. i det fg.*) stadr] udel. 736. 11. þ. r.] r. þ. 736. 12. Const.] heitir tilf. *overfladig* 736. 13. gard] garðr 736. aa þeira] aðra! 736. 15. dyrliguz ok] udel. 736. heimnum] heimi 736. 20. hluta] lut 736. 22. Austan undir] A utan verþri 736.

Langbardia, þat kóllum ver Langbar[da]-land. Fyrir nord[an] fiáll [e]r til austrs Saxland, en til utsudrs Frak[-land]. Hyspania, er [ver] kóll[um] [S]panland, er ríki mikit sudr til [M]ídiardar-hafs milli Langbardalandz ok Fraklandz. Rín heitir æ mikil, 5 er fellr í norðr fra Mundio á mi[lli] Saxlandz ok Fraklandz. Í Rínar-kvísulum liggir Fríslanð norðr til hafs. Fyrir norðan *Saxland* er Danmork. Í gegnum Danmork gengr síor í austr-veg. Svípíod liggir 10v fyrir austan Danmork, en Noregr fyrir norðan. 10 Noregr er kalladr norðan fra Végistaf, þar er Finn-mork, þat er hía Gandvík, ok sudr til Gaut-elfar. Þesa ríkis ero endimork: Gandvík fyrir norðan, en Gaut-elfr fyrir sunnan, Eíða-skogr fyrir austan, en Aunguls-eyiar-sunð fyrir vestan. Þessir ero hófut- 15 stadir í Noregi: kaupangr í Þrand-heími, þar hvílir hinn helgi Ólafr konungr, annar í Bíoðrgyn æ Haurðalandi, þar hvílir hen helga Sunnifa, þríði er í Vík austr, þar hvílir hinn helgi Halvarðr frendi Ólafs konungs.

Gaut-land er fyrir austan Gaut-elfi, enn þar 20 næst Suípíod, þa næst Helsingaland, þa Finnland, þa er t[al]íth til motz víð Garða-ríki, sem fyr er *sagt*. Enn oðrum megin h[í]a [Gaut]landi er Danmork, þar er hófut-staðr á Skaneyío í Lun[ði], [þar] er [byskups] stoll, þar hvílir h[í]n helgi 25 *Lícíus byskup, annar á F[í]o[n]i, þ[ar] hvi[li]r enn

1. Lang-] Lango- 736. þat k. v.] er v. k. 736. 2. er t. a.] t. a. e. 736. 4. milli] im. 736. 6. Mundio á] Mundia í 736. 8. Saxland] *sál.* 736; *udel. cd.* 11—15. Noregr—vestan] Fyrir norðan Noreg er Finn-mork. Þaðan víkr landi til lan-norþus(!) oc sva til austrs aðr komi til Biarma-landz, þat er scatt-gíllt unðir Garða-konung 736; *derefter til det nærmest fg. íntet tilsv.* 13. -vík] *konjektur, udel. cd.* 17. Bíoðrgyn] Bíoðgyn *cd.* 18. hen] *sál. cd.* 23. *sagt]* *mgf. cd.* 26. Lícíus] *Herméd menes sandsynlígvís St. Laurentius, til hvem Lunds domkirke var indviet.*

helgi Knutr konungr enn ellri *en i Od[in]s-eyio, á Siolandi hvilir enn yngri Knutr *konungr a Hringstödum, i Roeskelldo æ Siolandi er én fagra með[r] [Ma]rgaret[a].

- 5 Næst Danmork er Suidiod en [minn]i, þa er Ey-land, þa er Got-land, þa Helsing[a-land], þa Vermaland, þa K[v]enlond II, ok ero þau [no]rdr fra Biarmalandi. [Af] Biarmalandi ganga lond öbygd of norðr-ét, unz vidtekr Grenland. Sudr
10 fra Grenlandi er Hellu-land, þa er Markland, þ[a] er eigi langt til Vinlandz ens goda, er sumir menn étla at g[an]gi af Affrika, ok ef sva er, þa er úthaf innfallanda á milli Vinlandz ok Marklandz. Þat er sagt, ath Þorfidr karls-efni hiogi husa-snotro tre ok 11r
15 færi sidan ath leita Vinlandz ens goda ok kiæmi þar er þeir étludu þat land ok nadu eigi ath kanna ok eingum landz-kostum. Leifr hinn hepní fann fystr Vinland, ok þa fann hann kaupmenn i hafinu illa stadda ok gaf þeim lif med guds miskunn. Ok
20 hann kom kristni æ Grenland, ok ox þar sva, ath þar var byskups-stoll settr, þar er i Górdum heitir. Eingland ok Skotland er ein ey, ok er þo sitt h[vert] konung[s] riki. Irland er ey mikil. Island er ok ey mikil i norðr fra I[r]landi. Þessi
25 lond ero öll i þeim hluta heims, er Eyropa heitir.

Sva er [sagt, at umhverfis Island se VII [dægra]

1. en] *sål.* (En) *cd.*; *bör vistnok udgå.* 2. konungr] *sål. cd. urigtig for hertogi.* 5. þa] *konjektur*; þat *cd.* 8. Af] Fra 736. 9. öbygd of] til obygdá ab(!) 736. unz] allt til þes er 736. v.-l. G.] G. t. v. 736. 9--10. S. f. G. er] F. G. i s. ligr 736. 10. þa²] þaðan 736. 11. ens goda] *udel.* 736. 12. Affrika] *Til det nærmest fg. intet tilsv.* 736. 22--25. Eingland—heitir] *Hertil har 736 en parallel, hvormed denne tekst slutter.* 22. ey] ero! 736. 23. er] *sål.* 736; *mgl. cd.* 25. heitir] er kallaðr 736. 26. Sva] *Til 13²⁶—16¹⁴ svarer en parallel i AM. 736 II, 4to (her betegnet 736*), fra hvilken tekst samtlige varianter anføres.* sagt] af froodum siglinga monnum tilf. 736*.

sigling ath [ra]udum byr, ok skiptiz sva sem [þarf, þviat *eigi*] ma eitt ve[dr] [h]afa. Sva ok medal Island[s] [ok] No[regs] er kallat iamlangt. Úr Noregi er fyrst a[t] fara til Danmerkr i Ála-borg. Sva telia Romferlar, ath or Ála-borg se ii dag[a] 5 [fór] til Vebiarga, þa er viku för til Heida-béiar, þa er skamt til Sles-vikr, þa dag-för til Ægis-dyr[a]. Þar mêtazt þessi lond Danmork ok Hollsetu-land, Sax[-land] ok Vinland. Þa er dagfor i Heitsinn[a]-bè æ Hollsetulandi, þa ferr yfir Saxelfi til Stödu- 10 borgar. Aa Saxlandi er þiod kurteisuzt, ok nema þar Nordmenn mart eptir ath breyta. I Stodu-borg er biskups-sto[ll] ath Mario kirkiu. Þa er ii daga for til Ferdu-borgar. Þa er skamt til Nyio-borgar. Þa er Mundio-borg, þar er byskups-stoll 15 ath Petrs kirkiu. Nu skiptazt tungur. Þa er ii 11v daga for til Pöddu-brunna, þar er byskups stoll ath Liborius kirkiu, þar hvilir hann. Þa er iii daga för til Meginzo-borgar, þar i milli er þorp, er Horus heitir, annat heitir Kiliandr, ok þar er Gnita-heidr, 20 er Sigurdr va ath Fabni. Su er ðnnur leid ór Stödu-borg ath fara ith eystra of Saxland til Horsa-fellz, þapan til Val[f]joborgar, þadan til Hana-[b]ru-

1. raudum] hraudum 736*. ok] ef 736*. sva] vedr 736*. þarf] hentar 736*. 2. þviat—hafa] *udel.* 736*. 2—3. ok—langt] I. er ok i millum I. o. N. k. 736*. 3—4. Úr Nor.] Nu ef þu vilt fara til Roms ur N. þa 736*. 4. fara] sudr *tilf.* 736*. Ála-] sund eda Ala *tilf.* 736*. 7. þa] er *tilf.* 736*. 8. ok] *udel.* 736*. 9. Vin-] Vind- 736*. dagfor] ein *tilf.* 736*. 10. ferr] er faret 736*. 12. þar N.] N. þ. 736*. 14. Ferdu] Frudu 736*. 17. Pöddu-brunna] Födu-bruna 736*. 18. þar—hann] *udel.* 736*. 20. a.] ok a. er 736*. 21. Fabni] Fofni 736*. 22. fara] faret er 736*. 23. þapan] dagleid(?) *tilf.* 736*. Valfo] Frudu 736*. Hana-bruin] Habrunni 736*.

in-borgar, [p]a til Hilldis-he[ims], þar er byskups
 stoll, þar hvilir enn helgi Gu[d]hardus, þa til
 Gandurheims, þa til Fridla, þa til Arins-borgar, þa
 er eigi lan[gt] til [Me]ginzoborgar sem adr foro
 5 ver. Þesar ii þiod-leid[ir] [fara] [Nor]dmenn, [ok]
 kemr saman leidin i Meginzo-borg, ef [þess]ar ero
 farn[ar], ok er þat [flest]ra manna for. Su er önn-
 ur leid til Roms [ath] ff[ara] or Noregi * * *
 til Deventar eda Trectar, oc taka menn þar sta[f]
 10 [ok skreppu] ok vigslu til Rom-ferdar. Or Trekt
 er [v]i dag[a] ff[or] [til] K[oln]is-borgar, þar er erki-
 byskups stoll ath Petrs kirkiu. Af Kolnis [b]yskupi
 skal keisari taka vigslo i þeiri kirkiu er Aquis-
 [g]rani heitir. Or Kolni ero iii dagleidir upp med
 15 Rin til Meginzo-borgar, þar er erkibyskups stoll
 ath k[irkiu] [P]etri et Pauli. Þa er dag-for til Spiro,
 þar er byskups stoll ath Mario kirkiu. Þa er dagfor
 til Sels-borgar. Þa er dagfor til Strans-[bor]gar,
 þar er byskups stoll ath Mario kirkiu, þa iii dag-
 20 leidir til Boslara-borgar. Þa ferr fra Rin dag-
 för til Solatra. Þa er dag-for til Vivilsborgar, hon
 var mikil, adr Lodbrok[ar]-synir brutu hana, enn

1—2. þar—G.] udel. 736*. 4—5. foro ver] var sagt 736*.
 5. ii þiod] tvennar 736*. 6—7. borg—farnar] udel. 736*. 8. leid]
 lei cd. 1.—R.] faur 736*. Nor.] Efter nör er i cd. c. 3 bogstav-
 pladser bortsmulrede, derefter ses resten af et under linjen gå-
 ende bogstav (f?) og spor til 1—2 bogstavpladser, hvorefter linjen
 ender med e(n?)da. Svarende hertil har 736*: til Frijslandz.
 9. eda] ed cd. taka] 736*; udel. cd. 11. vi daga] sål. 736*; ved
 bortsmulring i dag cd. 12—16. ath—Pauli] udel. 736*. 15. er]
 konjunktur; udel. cd. 16. Spiro] borgar tilf. 736*. 17. ath
 M. k.] udel. 736*. er²] rettet fra iii cd.(?), næsten ulæseligt
 736*. dag] sål. bægge hdskr. 18. Sels] Selis 736*. Þa] ok
 þa 736*. 19. ath M. k.] udel. 736*. þa] eru tilf. 736*. 20.
 Boslara] Buslara 736*. 21. Þa—for] ok onnur 736*. til]
 736*; mgl. cd. 21—s. 15¹. hon—litol] udel. 736*.

nu er hon litil. Þá er dag-for til Fivizu-borgar, hon stendr vid Marteins-vatn, þar koma leidir sam-
 12r an þeira manna, er fara of Mundio-fiall sudr, Frack-
 ar, Flëmingiar, Valir, Englar, Saxar, Nordmenn. Þá er dag-for til Mauricius-borgar, þar hvilir hann med 5
 allt lid sitt vi þusundir ok vi hundrôth ok vi tigr manna ok vi menn. Þar er [Pe]trs-kastali. Fra Mauricius-borg ero u dagleidir til [Biarnar]dz spit-
 ala, hann er kominn æ fiall upp. [Aa Mun]dio uppi er Petrs spital[i], þar er opt ath Olafs messo á 10
 sumarit snær á grioti ok iss á vatni. Fyrir sunnan Mundi[o] er Þrela-þorp. Þá er Augusta, god bor[g], þar er byskups stoll at Ursus kirkiu, þar hvilir hann. Þá er Marteins-kam[rar]. Þá er Ioforey, þar ero u dagle[i]dir a millum ok A[u]gusta. Þá er dagfôr 15
 til Fridsêlu, þar er byskups [stoll] [a]th Eysebius kirkiu, þar hvilir hann. Þá er dagfor [au]st[r] af Roma-veg til Melans-borgar. Ef þu ferr rettan [R]oma-v[e]g, þa er dagfor til Papeyiar, þar er keisara-stoll ath Sirus kirkiu, þar hvilir hann, þar 20
 ox upp Martinus byskup, ok hann á þar hõfut-kirkiu eina. [Þa] er dagfor til Plazinzo, þar er byskups stoll ath Mario kirkiu. Aa millum Papeyiar ok Plaz-
 inzo fellr á [mi]k[i], er Padus heitir. Þá kemr til þeirar leidar, er Ilians-veg foro. Sudr fra Plazinzo 25

1. Fivizu] Fruizo 736*. 3. er] sem 736*. of M. fiall s.] s. yfir M. fioll 736*. 3—4. Fr. Fl. V. Englar S. N.] N. S. Einglands menn V. Fl. Fr. 736*. 4. Þa] Þadan 736*. 6. l. s.] s. l. 736*. 6—7. ok². . manna] udel. 736*. 8. borg] kirkiu 736*. ero—leidir] er u daga faur 736*. 9. fiall upp] fialle uppe 736*. 9—10. Aa M. u. er P. sp.] P. sp. er ok u. a M. fialle 736*. 11. ok] enn 736*. 12. M.] fioll tilf. 736*. 13. Ursus] Ursulu 736*. þar—hann] udel. 736*. 14—15. þar—dagfôr] Fra Augustu borg eru u dagleidir 736*. 16. Ey.] Eu- 736*. 17. þar] ok þ. 736*. 18. Roma-veg] Rom-vege 736*. 22. Plazinzo] borgar tilf. (men udþrikket) 736*. 25. veg foro] vegur liggur 736*.

er dagfor til Domna-borgar, þar er Eiriks spitali á milli. Þa er á, er Tár heitir, hon er mikith vatn ok skirt, ok saurgaz hon alldri ne blaungaz, þiath þar sauokr til grunna hvert grand ok saur, er a ^{12v}
 5 hana er kastat. Þar er Társ-borg fyrir sunnan. Þa skal fara yfir fiall, er Munbard heitir. Langbarda-land heitir sunnan fra Munbardi ok nordr til Mundio. Annar endir Mundiofials kemr til siofar vestr æ Styrio-landi, enn annar austr i Feneyiabotnum. A
 10 Munbardi er Crucis-markadr ok Fracka-skáli. Þa er Montreflar. Þa er dagfor til Mario-gilldis. [Þa] er Luna, þar ero Luna-sandar hia borginni, þar ero x mi[lur] ath fara of þa ena fõgru sanda, ok ero ðllum megin borg[ír], ok e[r] [þ]angat vid-synt.
 15 Aa millum Mario-gilldis ok Lunu er Stephanus-borg ok Mario-borg. I Lunu-sõndum kalla sumir menn ormgard, er Gunnar var i settr. Þa er sudr fra Kiofor[m]unt. I Lunu koma leidir saman af Spani ok fra Jacobs. Dagfor or Lunu til Luku, þar er
 20 byskups stóll ath Mario kirkiu, þar er roda su, er Nichðdemus lét gera eptir gudi sealfum, hon hefir π sinnum meþlt, annat sinn gaf hon sko sinn aumum manni, en annath sinn bar hon vitni røgðum manni. Sudr fra Luko er borg su, er heitir
 25 Pisis, þangat hallda kaupmenn dromundum af Gricklandi ok Sikil-ey, Egipta-landz menn, syrlendzkir ok Affrikar. Þar fyrir sunnan er þorp, er Arnblackr heiter. Þa er Mattildar sp[it]ali, þi leystiz hon af or Montakassin ath [U]ata reisa spital ok skal hvern
 30 mann ala um nott. Þa er Sanctinus-borg. Þa er

1. spitali] spitall 736*. 2 er¹] ein tilf. 736*. 3. ok s. h.] h. s. 736*. 7. Munbardi] fialle tilf. 736*. Mundio] fialla tilf. 736*. 8-9. Annar—botnum] udel. 736*. 10. markadr] eda borg tilf. 736*. 13. of] um 736*. 14. ok er þ.] þ. er 736*, som her ender defekt. 25. Pisis] pifis opr. cd.

Martinus-borg. Þa er Semunt. Þa er Langa-syn, god borg, þar er byskups stoll ath Mario kirkiu, 13r þar ero konur vênstar. Þangat ero III dagleidir or Luku, en dagfor þadan til Klerka-borgar, onnur til Hanganda-borgar. Þa ferr yfer fiall, er Clemunt 5 heitir, þar er kastali æ uppi, sa heitir mála mulier, þat kóllum ver illa konu, þar er en versta þiod. Fyrir sunnan Clemunt er Hanganda-borg. Þadan heitir *Ruscia norðr t[il] [*Munbardz*]. Þa ero XII milur til Kristino-borgar, þar hvilir [hon, ok er þar 10 spor] hennar i steini. Þa ero VIII milur til Fla o o o[s]-borg[ar]. Þa er dagfor til Boternis-borgar, þar er Þidreks-b[ad]. [*Þadan*] ero x milur til Sutarans micla. Þa er dag-for til Sut[ara]ns litla, hann er hia Fegins-brecku, hon er vid Roma-borg fyrir nor[d- 15 an]. [S]va er sagt, ath Roma se III milur æ leingd, en [II] [a]a breidd. Þar ero v byskups stolar. Einn er ath Ions kirkiu baptiste, þar skal eingi messo syngia yfir há-alltari, sa er midr se vigdr en lyd-byskup, þar er páfa stoll, þar er blod Christi ok 20 klædi Mario ok mikill hlutr beina Iohannis baptiste, þar er umskurdr Christi ok miolk or þriosti Mario, af þorn-giord Christz ok af kyrtli hans ok margir adrir helgir domar vardir i eino gullkeri miclo.

Annar byskups stoll er ath Mario kirkiu, þar 25 skal pafi messo [sy]ngia iola-dag ok pascha-dag. Þridi er at kirkiu Stephani et Laurenti, þar skal pafi

1. Semunt . . Langa-syn] semt . . langa syn *cd.* Det første af disse ord betegner ifg. Werlauff Siena, det andet oppfatter han som et appellativ med betydning „vid udsigt“ (*amplus prospectus*). L.-s. må dog vistnok tages som *nomen proprium*, og muligvis indeholder da dette en omtydning af navnet Siena.
 2. er] konjektur; udel. *cd.* 5. Clemunt] clemt *cd.* 9. Ruscia] Utvivlsomt fejl for Tuscia. 11. Fla o o o s] Ordets midterste del bortsmulret; sandsynligvis Flavians.

messo syngia enn viii. dag iola ok hatidir þeira
 sealfra. En austr þadan ii milur er Agnesar kirkia,
 hun er dyrliguzt i allri borginni, hana lét gera
 Constantia dottir Constantini konungs, er hon tok
 5 fyrri tru en hann, ok bad hon leyfis ath lata gera 13v
 Agnesar kirkiu, en konungr leyfði henne utan
 borgar ath radi Silvestri pafa. Þadan ero iii milur
 i borgina austan i hlid þat, er heitir anteportam
 latinam, þar er kirkia Iohannis postola. Fra kirkiu
 10 Iohannis er skamt til hallar þeirar, er atti Deoclecia-
 nus konungr. Þa er Mario kirkia. Þa er kirkia
 Iohannis et Pauli martirum, þeir [voro hird-]
 menn Constancie. Þa er allra heilagra kirkia micil
 ok d[yrilig] [ok er] [o]pin ofan sem Pulkro kirkia i
 15 Hierusalem. Vestr fra bor[ginni] er Pals kirkia,
 þar er munclifi ok borg um utan, er gengr or
 Ro[m]a. [Þar] er stadr sa, er heitir catacumbas.
 Þetta er allt fyrir utan Tifr, hon fellr i gegnum
 borgina Roma, hon hét fordum A[lban]a. Crescen-
 20 cius-kastali er hæstr i borginni fyrir hedan ána
 [hard]la ríkr. Þa er kaup-hus Petrs postola hardla
 mikit ok langt. Þa er en gaufga Petrs kirkia
 hardla mikil ok dyrlig, þar er lausn öll of vand-
 redi manna of allan heim, ok skal austan ganga i
 25 Petrs kirkio, ok alltari i midri kirkio, þar er Petrs
 örk undir alltara, ok þar var hann i myrkvastofu.

Ecclecia Petri cccclx pedum a foribus longa
 ad sanctum alltare, sed lata ccxxx p[e]dum, ok þi
 nær stod cros Petri, þa er hann v[ar] pindr, sem nu
 30 er ha-a[ll]t[ar]e. I þeim ero half bein Petri et Pauli
 guds postola, ok half hvortveggi ero i Pals kirkiu.
 I ha-alltara ero folgin xxv beina lèrisveina Christz

12. Iohannis] Iohanni *cd.* 13. Constancie] constancio *cd.*

14r þeira er Petro fylgdu i Roma-borg. I Petrs kirkiu er alltari Silvestri pape, þar sem hann hvilir, Gregorius alltari er i Petrs kirkiu, þar sem hann hvilir, Petrs nal er hia úti fyrir vestan. Sva hafa retorder menn sagt, ath eingi se sva frodr, at vist se ath 5 viti allar kirkior i Romaborg. Roma heiter fyrir *nordan* Tifr, en Latran [f]yrir s[unnan], ok þo allt saman Roma-borg. Þadan ero x milur til T1000 [am. Þa] er dagfor til Florenciusborgar, ðnnur til Separans [borgar]. [Þar fellr] áin Garileam, hon 10 skilr Romveria-riki ok Sikileyiar, ok [þar er] Campania edr Pull fyrir utan, en Italia fyrir nordan. Þa [er] 00 [qvi?]naborg xii milur fra Separani, þa vi milur til fialls [Mo]ntakassin, þar er munclifi rikt ok borg um utan ok x kirkiur i, þar er ézt 15 kirkia Benedicti, þar skolo eigi kðnur koma i, þar er Marti[n]us kirkia, er Benedictus lét gera, þar er fingur Mathei postola ok armleggrr Martinus byskups, þar er Andreas kirkia ok Mario kirkia, Stephanus kirkia ok Nicholas kirkia. Þa ero ii dagleider til 20 Kapu. Germanus borg er næst Monta-kassin. Þa ero ii dagleidir til Beneventar, hon er mest borg æ Puli. I útsudr þadan er Salerni-borg, þar ero

1. borg] *I nedre margen er med en smuk hånd fra 14. årh.s slutning tilf. Iaspar fert mirram; thvs melchior haltazar avrvn. 4—5. retorder menn] I teksten står-frodur menn, men disse ord er indcirklede ved streger og småhager, og rettelsen tilføjet i marginen. 7. nordan] konjektur; udel. cd. 8. T1] Resten af ordet og det nærmest følgende er nu bortsmulret; midt-partiet står også på Arne Magnussons afskrift blankt. Ifg. Werlauff sigtes her til Tusculum. 10. borgar] Allerede A. M. har prikkes for de efter b følgende bogstaver. 13. qvinaborg] Ordets begyndelse er bortsmulret med undtagelse af en under linjen gående streg foran na; A. M. og Werlauff gengiver denne ved y, men da byens navn er Aquino, har man snarere her resten af et q. 21. borg] konjektur; bpc cd.*

lèknar beztir. Sepont hon stendr undir Michials-
fialli ok er m milur á breidd, en x á leing[d], ok
er hon á fiall upp, þar er hellir Michaelis ok silki-
dukr, er hann gaf þangat. Þa er dagfor til Barlar,
5 þa vi milur til Traon, þa m til Bissenoborgar,
m til Malfeta-borgar, m til Ivent, þa vi til Nicho-
laus i Bár, þar hviler hann. Su er ónnur ferd ith
vestra til Kapu or Roma-borg til Albanus-borgar,
þadan ferr til *Flaians-bruar, hon er m vikna for 14v
10 ath endi-langri ger um fen ok skoga, ok er þat eth
agietazta mannvirki, ok ferr of skoga fulla dagleid
ok hvert fét ófært nema ath *Flaians-bru. Þa er
Terentiana, hana brutu Romveriar, ok er hon nu
litol. Þa er Fundiana. [P]a er [Ga]ida. Þa er n
15 daga for til Kapu. Þa ferr til Beneventar. [Ut fra
er] Manupl, þa Brandeis. I hafs-botn þadan ero
Fe[neyiar, þar er] [p]atriarcha stoll, þar ero helgir
domar Marcus ok Lucas. Ska[mt fra] [D]uraður
er Mario-höfn. Þa er Visgardz-höfn. Þa er Eng-
20 [ils-n]es. Þa er skamt til eyiar Paciencia eda Sikil-
eyiar, [þar] er iardelldr ok votn vellandi sem á
Islandi. Þa er borg, er Martini heitir, hon er æ
Bolgara-landi. Þa er at sigla til eyiar, er Ku heitir,
þar koma leidir saman af Puli ok af Mikla-gardi, verdr
25 til land-nordrs á Pul, en ut i haf til Kritar. Ut fra
Ku er ey, er Roda heitir. Þa er ath sigla yfir til
til Griklandz ok til Rauda-kastala. Þa er Patera.
Þar var Nicholaus byskup fèddr, ok stendr þar
enn skoli hans. Þa e[r] Mireaborg, þar var hann
30 byskup. Þa er skamt [t]il Ialanda-ne[s] æ Tyrk-
landi. Þa er n degra haf til Kiprar. Þar gengr

8. borgar] b9 cd. 9, 12. Flaians] d. v. s. Traians. 20.
til] Herefter er en bogstavplads udraderet. 26. er²] konjektur;
udel. cd.

hafs-botn, er Nordmenn kalla Átals-fiord, enn Griekir kalla *Gullus Satalie. I Kipr er borg, *er* *Beffa heitir, þar er Vëringia seta, þar andadiz Eirikr Dana konungr Sveins son brodir Knutz ens helga. Hann lagdi fe til i Luku, ath hværr madr skylldi 5 drecka vin okeypis ath êrnu af danskri tungu, ok 15r hann lét gera spital viii milum sudr fra Plazinzo-borg, þar er hværr madr fêddr. Honum veitti Paschalis papa ath fêra erchistól af Saxlandi i Danmork. Fra Kipr er ii dëgra haf til Acrs-borgar, 10 hon [er] a Iorsala-landi. Þa er Chafarnaum, *hon het forðum Þolomaida. Þa Cesarea. Þa er Iaffa, hana kristnadi Baldvini Iorsala konungr ok Sigurdr konungr Magnus son Noregs konungr. Þa er Aska- lon, hon stendr æ Serklandi ok er heidin. En austr 15 fra Acrs-borg er Syr, þa Seth, þa Tripulis, þa Lic. Þar gengr inn hafs-botn, þann kôllum ver Anþekio-fiord. Þar er Anthiochia i botninum, þar setti Petr postoli patriarcha stol sinn. Þessar borgir allar standa æ Syrlandi. Galilea-herath er 20 upp æ land *fra* Akrs-borg. Þar er fiall mikit, er Tabor heitir, þar syndiz postolom Moyses ok Helias. Þa er Nazaret, þar kom Gabriel engill til motz vid Mario, ok þar var Cristr fêddur iii vetr ok xx. Þa er þorp, er heitir Gilin. Þa er Iohannis-kastali, er 25 forðum hét Samaria, þar fanzt heilagr domr Iohannis baptista, þar er Iacobs brunr, er Cristr bat conuna gefa ser ath drecka af. Þa er Nepl micil borg. Þa er borg, er heitir Casal. Þa er Maka Maria. Þa er upp til Iorsala-borgar, hon er agiêzt 30

2. Gullus] *d. v. s. Gulfus.* er^a] *konjektur; udel. cd.* Beffa] *sål. snarere end Bessa cd., d. v. s. Baffa.* 6. ath] *th næsten bortslidt.* 7. milum] *ilum næsten bortslidt.* 11-12. hon—Þol.] *urigtig henfört til Chaf. i steden for til Acrs-borg.* 21. fra] *konjektur; udel. cd.* 24. III—XX] *sål. cd.* 29. Maka] *sål. (ikke Makam) cd. Sml. Antq. Russes II, 411.*

borga allra i heimi, of hana er hvervetna sungit um alla kristni, þviat þar ser enn stormerki þisar Cristz. Þar er kirkia su, er gröf drottins er i, ok stadr sa, er cross drottins stod, þar ser glögt blod 15v
 5 Christz á steini, sem ny-blétt sé, ok sva mun æ vera til doms-dags, þar na menn liosi a pascha aptan or himni ofan, hon heitir Pulkro kirkia, hon er opin ofan yfir grofinni. Þar er midr heimr, þar skinn sol iamt or himni ofan of Iohannis messo.
 10 Þar er spitali Iohannis baptista, sa er rikaztr i öllum heimi. Þa er Davids *tiorn. I Hierusalem er templum domini ok Salomons musteri.

I ut-sudr fra Iorsala-borg er fiall þat, er heitir *Synai, þar kom enn helgi andi yfir postola, ok 15 þar matadiz Cristr skirdags aptan, ok stendr þar enn bord þat, er hann matadiz á. Fiorar milur sudr fra er Bethleem, litil borg ok fôgr, þar var Cristr borinn. Þadan er skamt til Bethania kastala, þar reisti Cristr Lazarum af dauda. I land-
 20 sudr fra Iorsala-borg er váttn þat, er heitir daudasior, þar sökdi gud nidr borgum u Sodoma fyrir handan, en Gomorram fyrir hedan, þar fellr Iordan i gegnum ok blendz ecki vid vötnin, þviat hon er helgast vatn. Austr fra borginni er fiall, er
 25 heitir mons oliveti, þar ste Cristr upp til himna. Aa medal fiallzins olivéti ok Iorsala-borgar er dalr sa, er heitir vallis Iosaphat, þar er grof Mario drotningar. Þa er long stund til Querencium fiallz, þar fastadi gud, ok þar freistadi diofull hans. Þar
 30 er Abrahams kastali. Þar stod Hiericho. Þar ero Abrahams-veller. Þa er skamt til Iordanar, er Cristr 16r

6. æ] *Sål. snarest cd., uagtet skriveren for dette bogstav ellers anvender tegnet ð; þar læser Arne Magnusson og Werlauff.* 11. tiorn] *fejl for turn.* 14. Synai] *fejl for Syon.* 18—19. kastala] *kasta cd.* 23. þviat] *þat cd.*

var skirdr, hon fellr or landnordri i út-sudr. Þar fyrir utan ána er Rabita-land, enn fyrir hedan Iorsalaland, er þeir kalla Syrland. Áa árbackanum stendr ein litil kapella, þar for Cristr af klødum sinum, ok er því kapellan ger til vitnis þes stadar 5 sidan. Ut vid Iordan, ef madr liggr opinn á slettum velli ok setr kne sitt upp ok hnefa á ofan ok reisir þumal-fingr af hnefanum upp, þa er leiparstiarna þar yfir ath sea iafn-ha en eigi hëra.

Ut看 fra Iordán er v daga fōr mikil til Akrs- 10 borgar, en þadan XIII degra haf á Pul, þat er XVIII hundruth milna, enn XIII daga ganga ór Bær i Roma-borg, litil VI vikna for sunnann til Mundio, enn III nordr i Heida-bé. Enn ith *eystra Iliansveg er IX vikna fōr. Siau daga for or Heida-bé i 15 Vebiorg. Þa er Scōdu-borgar-æ á midmunda. Ór Vebiorgum er II daga for til Álaborgar. Leidarvisir sea ok borga-skipan ok allr þessi frodleikr er ritinn ath fyrir-sogn Nicholas abota, er bēdi var vitr ok vidfregr, minnigr og margfrodr, ráðvis 20 ok rettordr, ok lykr þar þessi frasogn.

16v Roma-borg er yfir ollum borgum, ok hia henne ero allar borgir ath virda sva sem þorp, þviat iord ok steinar ok strēti ðll ero rodin i blodi heilagra manna. Þar ero enir èztu höfdingiar Petrus ok 25 Paulus ok Laurencius ok heilagr domr sancti Andrez

Til 22—s. 25²⁸ findes i Hauksbók en, defekt endende, parallel, se udg. s. 176—77.

5. kapellan] kap' cd. 14. eystra] fejl for vestra. 16. Scōdu] muligvis Stōdu cd. 21. frasogn] Her ender Arne Magnussons afskrift AM. 766b, 4to. I det følgende betegner kantede klammer steder, som nu ved slid eller bortsmulring er tvivlsomme i codex. Udfyldning fra andre kilder kursiveres.

apostoli, hann var pindr i borg þeiri á Griklandi, er Patras heitir. I Roma-borg ero v yfir-musteri, i þeira hverio ero vii kardinales. Eth êzta þessara mustera er þar, er þeir Petrus ok Paulus hvila. 5 Annath er ath M[ar]þio-[mu]steri. Þridia er þar, sem er höfut sancti Pauli apostoli, þar er via ostensi. et fiorda sancti Laurencii, et fimta i Latrani, sancti Iohannis [haptista], þar er heimile pape, þar ero kardinales episcopi, [ok] skal engi messo syng[ia] 10 midr vigdr en byskup, þi ath þar er blod Christz ok klédi Mario ok miok sva oll hein Iohannis baptista.

I Benevent hvilir sanctus Bartholomeus hafidr af hino yzta Indialandi. I Salerne hvilir sanctus 15 Matheus ewangelista færdr af Blalandi. I Pul er Sipunt ok Monta-gargan, þar er hellir sancti Michaelis archangeli ok Monta-cassin, þar var Benedictus aboti ok Skolastika systir hans, þar hvilir hon, en Benedictus fyrir nordan fiall á Fraklandi i Flor- 20 iacus. I Bær hvilir sanctus Nicholas, enn alinn i borg þeiri, er Patera heitir, episcopus var hann i Mirrea, þadan hofu kaupmenn hann i Bær ok komo þar vi nottum eptir [cross]-messo [á] vórit med [hel]gan dom hans. I Pul er Traon, þar hvila þeir 25 Simon ok Iudas. Þar er borg, er heitir Kapa, er h[vi]ler Thomas apostolus hafidr af Syrlandi. I Fenyum hvilir M[ar]cus ewangelista hafidr af Egiptalandi ór Alexandria. A Spanialandi hvilir Vincencius. I Galizo hvilir Iacobus brodir Ions postola. 30 Martinus episcopus hvilir i Turons. Egidius hvilir

7. Laurencii] uttan borgar *tílf. Hb.* Latrani] þar er cros *tílf. Hb.* 10. Christz] i allteri *tílf. Hb.* 13. Bar-] Ba- *cd.* 23. á] um *Hb.* 28—29. Vincenc.] Vincec. *cd.*

i Provincia. I Paris hvilir Dionisius episcopus. I Reins-borg hvilir sanctus Remigius.

I Mikla-gardi [er?] kirkia er heitir Ægisif, i þeiri kirkiu er cross drottins, sa er Elena drottning hafdi þangat. I borg þeiri hvila þeir Philippus 5 ok Iacobus, Luc[a]s ok Timoth[eus] ok en hegri hond sancti Stephani, kyrtill drottins vars, höfut Iohannis baptiste ok höfut Abrahams, Isæcs, Iacobs, eta su er drottinn var i lagidr. A Asialandi er Effesus, þar er leidi Iohannis ewangelista. I Mikla- 10 gardi i pollutum enum fornum er rit þat, er drottinn vár reit sealfr sinum höndum, spiot ok naglar, þorngerð, mauttull, svipa, kær, kyrtill, skonudr, steinn er undir höfði drottins var i leidi, ok likblæior med sveita-duk ok blodi Christz, munlaug su 15 er hann þo i fêtr postola sinna, ok dukur sa er hann þerði medr, gyrdill sancte Marie med staf hennar, hofut Iohannis b[aptiste ok ar]mlegr med hendi, vöndr Moysi, kofl [hins] hel[ga Elias propheta, armlegr] sancti Andree apostoli ok hönd 20 [sancti Pauli apostoli?], hö[fut] Luce ewangeliste, höfut Theodori martiris, höfut [Thom]e apostoli med fingri hans, hofut *Gregorie erchibyskups ens 17v mikla Ermlandz, hár *Gregorie Nazianzeni, klædi Demetri martiris, stoll Davids konungs, beisl Con- 25 stantini konungs, blöð Pantaleonis martiris med miolk er or sarino rann, er hann var höggvinn, af hondum sancti Petri nockur hlutr, silfr-kros iafnlangr likama Christz, eirblastrar-horn in þau er

3. er¹] *ulæsl. cd.* 18. bapt.—armlegr] *udfyllt efter Hb.*
 19. hins] *udfyllt efter Hb.* 19—20. helga—armlegr] *udfyllt efter Hb.* 21. höfut] *udfyllt efter Hb.* 22. Theo-] *Tho cd. Thome] udfyllt efter Hb.* 23. Gregorie] *Gregorii rettere Hb.*
 24. Gregorie] *Gregori Hb.* Naz.] *Nazanzeni cd.*

Iosue lét þiota VII daga fyrr [e]nn felli borg[i]n Hiericho, steinn sa er la yfer brunni, þa er drottinn mællti vid samverska konu, silfr-kros gylldr med [g]im-steinum. Þann kros lét Constantinus
 5 konungr gera i liking þess kross, er hann sa i himni, likneski sancte Marie med Iesu Christo syni hennar, þat liknesk[i] stack nockur gydingr med knifi i barkann ok ran[n] or blod. Þar hvilir ok Iacobr brodir drottins ok Simeon, er bar Crist til alltiris
 10 med fornum, Zacarias fader Iohannis baptiste, ok XII vanhlaupar er postolar baru, aux Noa er hann smidadi med örkina, hófut Mathie apostoli. Þar hvilir Constantinus konungr hinn mieli ok Helena modir hans ok margir adrir keisarar. I Micla-gardi
 15 ero reifar þær, er Christus var vafidr i, ok gull þat er enir fiolkyngu færdu, ok marg[skyn]ns heilagr domr annar. Sunnan ero dyr a kirkju þeiri

15. þær] þæ? cd. 16. margskyns] Det indklamrede er helt bortsmulret. 17. Det efterfølgende stykke om Jerusalem forekommer ligeledes i AM. 736 I, 4to bl. 2v, hvorefter udfyldes (kursiveret) det i 194 bortsmulrede. En tilsvarende, dog noget forskellig og i stoffets ordning afvigende Jerusalems-beskrivelse er optaget i den hidtil utrykte Kirjalax saga (AM. 589, 4to og 489, 4to). Dennes tekst meddeles i det følgende som parallel til 194 på vedkommende steder. Som beskrivelsen foreligger i 194—736 savnes indledning. Kirj. (589) begynder: Jorsala-borg stenndr á micilli hæd nær sem fiall se ok i midri borgeni stendr þat micla musteri er kallat er Pulcro kirkia; hana let reisa hin helga Helena modir Constantini konungs, sidan er hun (fann tilf. 489) kross drottens. Ved „Pulcro kirkia“ forstår Kirj. den hellige gravs kirke i videste forstand, 194 betegner derimod herved rotunden over den hellige grav, som tilligemed kirken over Golgata og kapellet over stedet, hvor de tre kors fandtes, af korsfarerne forenedes til én stor kirke, i 194 benævnt „musterit“. I 194 beskrives først Golgata, derefter Kristi grav (Pulkro kirkia), dernæst forskellige kapeller, hvoriblandt Kors-kapellet. Kirj.s tekst i sammenhæng er aftrykt i Antq. Russes II, s. 420—23.

er stendr i calvarie loco, ok er inn kemr er til h[e]gri hand[ar] stuka. er blodit kom nidr af k[ro]si drottins, ok ser en a blodit. Austr af stukunni er 18r berg, ok nordan vid bergith er vindr upp ath ganga XIX pallar á bergit. Þa er fadms austr fra þar er 5 stód cross drotins, þa er hann var pindr, þar er rauf æ bergino, ok kom þar ofan blodit i stukuna. Sudr fra þi er fadms til bergrifo þeirar, er sprack bergit fyrir, er drottin skaut af ser cross-trenu þvi [er] hann var krossfestur [á] sidan. [Þ]ar sudr fra 10 þi vid vegginn er alltari sancti Simeonis, þar kom ofan brefit gull-ritn[a]. Vestr fra kirkiu-dyrum er stuka út i veginn, ok er þar hönd heilagrar Anastasie med heilu liki hia alltari. I midiu musterinu

2. nidr] ofan 736. 4. nordan] austan opr. 736, men *interlineart rettet til nordan.* vid b. er] vidr b. 736. 5. er¹] þar tilf. 736. 6. þar] þa 736. 7. stukuna] stuk[na cd. S. 26¹⁷—10. Sunnan—sidan] *Hertil svarer i Kirj.* Þar skamt i fra (*henviser til det i Kirj. nærmest foregående* Aunur kirkia er yfir grauf drottens) er berg eitt x fadma á hvern veg, þar er ein stor bora á berginu, ok stendr þar undir ein kirkia fíaugurra fadma ok xx á golf nidr; i þessi boru, sem á berginu er, stod kross drottens vors Jesu Kristz, ok nidr i gegnum þa boru rann blodit, ok sá steinn, sem i er alltarenu ok undir vard blódráseni, er enn i dag sem nyblætt hafi. 10—12. Þar—gull-ritna] *Kirj.* (*i fortsættelse af det nærmest forud anførte*) Þar stendr Simionis kirkia, ok er þar vardveittr handleggur hans yfir alltari; þar kom ofan bref þat er sialfr drottin ritadi sinum haundum gullstaufum um hin helga sunnudag. 11. þi vid] víðr 736. 12—14. Vestr—alltari] *Hertil tilsvarende Kirj., og angivelsen skyldes vistnok en misforståelse, da „Anastasis“ er benævnelsen på Kristi grav (rotunden) — muligvis foreligger en forblending med den i Kirj. nævnte Simeons relikvie.* 13. þar] udel. 736. 14. med] meyar meðr 736. 14—s. 28⁷. I—kirkiu] *Hertil svarer i Kirj., foruden sætningen Aunur kirkia er yfir grauf drottens, som her står i en anden sammenhæng (se note s. 26¹⁷—10), alene Vestan skal kriupa til grafar drottens, ok er þar til hægri handdar sá storri stein,*

stendr Pulcro kirkia yfir grof drottins ok gylltir
 allir turnar. Austan skal i hana ganga, ok er þa
 fadms til bergs þess er vellt var af leidis-munnan-
 um, ok ma ganga vnhverbis. Fadms vestr fra er
 5 berg þat, er grof drottins er i. Þa er inn kemr i
 grofina, er til hægri handar steinþro ok marmara
 steinn yfir. Sudr skal ganga or Pulkro kirkju. Opit
 er ofan musterith yfir kirkiunni, þar kemr ofan lios
 pascha aptan, ef kristnir menn hafa borgina, á
 10 kerti þau er þar standa fyrir. Þar syngia fyrir
 annan-hvern dag þeir, sem hafa ebr[es]ka tida-gerd
 ok alla sidu, lof gudi. Nordr fra Pulkro kirkju
 i musteris vegginn er stuka, þar ero enn iarn-vidiar, 18v
 er drottinn varr var bundinn med. Austr fra
 15 Pulkro kirkju er m-a fadma til kors utanverdz,
 hann er gior af steini. Þar er ha-alltari i kornum
 ok dyr vestan æ ok gengit umbergis. Fra horni

sem eingillen færði i burt af munna leidisins á upprisu-
 degi drottens. *Forud for Vestan sk. kr. t. gr. drottens går*
i Kirj. en anvisning til østfra at drage ind i Jerusalem.
 3. bergs þess] þess steins 736. var af] til(!) 736. 7—12.
 Opit—gudi] Kirj. Fyrir nordan (i tilf. 489) Pulcro kirkju
 standa þau kerti a marmara stolpum, er himneskr elldr
 kemr ofan hvert ár laugardag fyrir paska, ok þan hafa þeir
 hvert ár sidan (*derefter uden tilsv. i 194* I Pulcro kirkju
 standa þau þrettan sæti, er vor herra Iesus Kristur sat i ok
 hans postolar, ok eru þau nu skinandi öll med tanndraudu gulli).
 Fyrir sunnan (i tilf. 489) Pulcro kirkju er Ions spitali, ok
 hafa þeir forna ok ebrezka alla tida gerd. 11—12. þeir
 sein . . lof gudi] l. g. þ. er . . 736. 12—14. Nordr—med]
 Kirj. Þar (i fortsættelse af beskr. af Simionis kirkia) hanga
 iarnrekendr þær er vor herra Iesus Kristus var bunden med.
 13. enn] udel. 736. 14. varr var] tilf. 736. með] meðr 736.
 14—s. 29^s. Austr—lagu] *Hertil svarer i Kirj. alene* I Pulcro
 kirkju standa fimm kirkiur adrar, ein er kross-kirkia, þar
 stendr kross drottens pryddr hinu skiaerazta gulli ok allr
 settr gimsteinum med undarligum ok fa-heyrdum hagleik,
hvilket følger umiddelbart efter indledningen. 17. -bergis]
 huerfiss 736.

korsins þi, er til landsudrs veit, er nidr ath ganga i iord xi pallar ok xx til s[udr]s, þar er kapella, þar fanzt cross drottins, ok ero þar mark- aðir krossarnir a golfinu á marmara steini sem krossarnir lagu. Suðr fra k[o]rnum er stuka sudr 5 i vegginn austr fra berginu þi, er hann var pindr á, i þeiri stendr stolpi sa, er hann var bundinn vid ok bardr, adr enn hann væri pindr ok crossfestr. I kornum [æ] bak ha-alltari er sêti þat, er menn segia ath drottinn hafi setit i, þa er þorn- 10 giordin var dregin á höfut honum, adr enn hann væri crossfestr. Dyr ero æ musterino bædi austan ok vestan. Vestr fra musterino er kapella, þar hvilir sancta Karitas med heilu liki. Templum domini stendr i hafum stat austar enn i midri Iorsala-borg. 15 I midio musterino stendr berg fadms hætt enn margra fadma vidt, þar segia menn, ath Abraham hafi færdann son sinn Ysaak i forn gudi, iarn-grinndum er

5—12. Suðr—crossfestr] *Kirj.* Til vinstri handar i Pulero kirkiu er ein stuka, ok i henni stendr stolpi sa er vor herra var bundin vid, ok þar er vaundren, er hann var bardr med, ok margir merkiligir hlutir adrir. 7. er] tilf. 736. 8. bundinn—pindr ok] pindr bundinn ok bardr adr hann væri 736. 10. ath—i] d. varn s. hafa 736. 11. giordin] giorð 736. enn] udel. 736. 12—13. Dyr—vestan] *Intet tilsv. Kirj.* 12. ero] ok tilf. 736. bædi] badi 736. 13—14. Vestr—liki] *Kirj.* Þar i Pulero kirkiu stendr kirkia heilagrar Caritas, þar hvilir hun med holldi ok hári ok heilum likama. „*Karitas*“ er opstætt ved misforståelse af „*Chariton*“, navnet på en syrisk martyr. 14. med] meðr 736. 14—s. 30¹ Templum—bergit] *Kirj.* I austan-verdri Iorsala borg stendr templum domini ágiætliga smidat, ok þar stendr sepulcrum Marie. Derefter fg. i *Kirj.* Austan skal i borgina ganga, ok er þar micill kastali yfir borgar hlidi efterfulgt af den tidlige (27¹⁴ n.) anførte sætning Vestan skal kriupa til grafar drottens. „*Musteri*“ i 194 betegner selvfølgelig her templum domini, den nuværende Omars moske på den jødiske tempel-plads.

- giort umhverfis bergit. I musterino er inn stöplar af steini bæði hvítum ok svörtum, raudum ok blám ok grenum. Austr fra Iorsalaborg er mons oliveti. 19r Aa fiallino, þar er hést er, stendr Michaels kirkia.
- 5 I þeiri stendr berg hætt, þar liggr i steinninn sa er drottinn ste æ, þa er hann ste upp til himna, ok ser spor hins vinstra fotar hans, sem hann hafi berum fæti i leir stigit, XIII þumlunga langt. Milli fiallsins ok Hierusalem er Iosafad[s]dalr. Þar er 10 Mario kirkia. Sunnan ero dyr á henne ok III pallar ok XL nidr ath ganga i iord æ kirkio-golfit. I utanverdri kirkiu stendr alltari, ok skamt fra er stein-pro Marie ok hvalf yfir af steini. Þar er Mario-klaustr. Nordr fra kirkiu er hús, þar höndlödu 15 Gydingar drottinn, ok ser þar enn fingra-stadinn i berg-

1. hverfis] kringiss 736. 1—3. I—grenum] Kirj. har som parallel hertil I Pulkro kirkiu eru pilarar med aullum litum af steini telgdum, raudum ok blám, grænum ok gulum, hvítum ok svaurtum, men, som det vil ses, henført til den hellige gravs kirke. 1. er—stöplar] ero (iarn overstreget) stolpar 736. 2. bæði] bæði 736. 3—8. Austr—langt] Kirj. temlig afvigende Tvær milur fra borgen i stendr fiallit oleveti; á ofan-verdu fiallinu sá þeir (d. v. s. sagaens hovedpersoner) standa eina capellu med stein giorva, ok foru þeir á fiallit sakir forvitni, ok var þeim þar upplokin ein hurd i alltarinu; þar sa þeir eirn stein ferskeyttan; i þeim steini sa þeir spor hins vinstra fotar vors herra Iesu Christi, þar ste hann sidazt nidr, adr hann ste til himins, ok er sem hann hafi i leir stigit; þat spor er þrettan þumlunga langt. 5. i steinninn] a steinn 736. 7. ser] þar tilf. 736. 8—14. Milli—klaustr] Intet tilsv. Kirj., men „sepulcrum Marie“ nævnes i forbindelse med templum domini (se note 29¹⁴). 11. XL] XX 736. i] udel. 736. 12. ok skamt] sk. vestr 736. 14—s. 31². Nordr—honum] Þadan skamt i fra (henviser her til den umiddelbart forud nævnte kirkia heilagrar Caritas) er berg eitt, en i því bergi ser stad beggia handa ok allra fingra vors herra Iesu Christi, er hann stakk haundunum vid berginu, þa er illmennen hlupu at honum, svo sem hann hefði i leir stungit. 15. ok s. þ. enn] þ. s. 736. stadinn] staði en 736.

gino, sem hann stakk við höndunum, þá er illmenn-
in hliopo ath honum. Bethania-kastali er sunnan
undir oliveti, þar er nunnu klaustr. Ath þeir
kirkiu er leidi Lazari. Fra Hierusalem ero 11 mil-
ur til Bethania, þadan xii milur til Rauda-kastala, 5
þadan 11 milur til Hiericho, [þadan] 11 til Iordanar.

Stórþing.

Fim hafa stor-þing verid, [þa]u er einkum er
skyllt kallath ath hallda þau bodord, sem þar hafa
sett verith af helgum fedrum. Eitt var i Nicea á
19v dögum Constantini keisara ok Iulii pape, þar var 10
ARIUS fyrir-dæmðr ok hans villa af ccc ok xviii
byskupum.

Annath þing var i Constantinopolim, þath var
æ dögum Graciani keisara ok Damasci pape, þar
var Macedonius fyrir-dæmðr ok hans villa af ccc ok 15
L ok iii byskupum. Macedonius taldi helgan annda
eigi gud helldr anda guds.

Þridia þing var i *Ephesoborg* a dögum Theodosii
keisara ok Celestini pape, þar var Nestorius fyrir-
dæmðr af cc byskupa. *Su var* hans villa, ath hann 20

1. sem] þar s. 736. höndunum þa] hondum berginu
736. illmennin] illmenni 736. 2—4. Bethania—Lazari] *Kirj.*
Sunnan undir fiillinu er Betania kastali, ok þar er leidi
Lazarus (ladarus 589!), ok voro þar gior til aull-merki, hvar
vor herra Iesus Christr stod, þa er Lazarus (ladarus 589!)
reis af dauda-grauffni. 3—4. þ. k.] k. þ. 736. 4. Lazari] Lazarus
736. 5. Beth.] Bethaniam 736. milur] udel. 736. 6. þadan²] þa 736.
Iordanar] *Her stanser* 736. 7. Fim h. stor-þing] *Et lignende*
stykkje forekommer bl. a. i „Veraldar saga“ (AM. 624, 4to og
625, 4to — i 625, hvorefter stykket er trykt i 44 Prøver, dog
kun omfattende de 4 første koncilier). Efter denne tekst udfyldes
bekadigelserne i cd. 14. Damasci] a uklart og derfor gen-
taget i indre margen; Damasi 624—25. 19. Celestini] Celesti
vistnok cd.

kalladi annan vera son gudz enn *annan* manz ok kalladi af þi Crist drottin mann ath eins enn eigi gud, en su er rett tru, at hann er bædi gud ok madr.

- 5 Fiorda þing var i Calcedonia æ dögum *Macedonie keisara ok Leonis pape, þar var Eytices fyrir-dæmðr ok hans villa af DC ok XIX byskupum. Eutices var gagnstadligr Nestorio i villu sinni, hann taldi sva, ath guds son var bædi gud ok madr, 15 medan Cristr var her i heimí, enn nu kalladi hann mandom hafa horfit i gud-dom, sidan Cristr for hedan or heimi, ok taldi hann nu guds son svo ath eins en eigi mann. En heilog tru [i]atar, ath hann er i tvifolldu edli bædi gud ok madr, alg[io]r madr 15 ok eilifr gud, þrenr i einingu ok einn i þreiningo, fadir ok sonr ok heilagr andi.

- Fimta þing var i Latran æ dögum Otto keisara ok Innocencii pape, þat var eptir vig Geirardi 20r patriarcha. A þi þingi voro II patriarchar, annar 20 af Iorsðlum, enn annar af Miclagardi, ok med þeim II ok XX erchibyskupar, enn cccc lyd-byskupa ok II ok XX um-fram, ok tradst einn undir ok do, XV abotar med priorum ens niunda-hundradz ok otal annara klerka ok meistara, er of allan heim höfdu safnaz til 25 Roma-borgar ath sækia þenna fund at bodi Innocencii pape, er enn þridi [var] med þi nafni i postola sèti.

- A þi þingi var meistari Gallterius af Paris, þar var hans bok i lög tekin at hallda þat um alla kristni, er hann sagdi. Ok segir hann sva i sinni 30 rimtals bok, at þa er drottinn hollgadizt inn annunciacione sancte Marie væri lidnir fra upphafi þessa heims fim þusundir ara ok eitt hundrath ára

niutigir ok niu ár, en fra þi er drottinn vór holl-
gadiz in annunciacione sancte Marie hafi hann lifat
her i heimi xxx ára ok iii vetr fulla, ok hefíazt þa
oll ár æ þeim degi sem Gabriel engill var sendr
til sanctam Mariam. Ok þadan fra at lidnum iii 5
vetrum ens fiorda tigar þa var drottinn æ þeim
sama degi krosfestr til hialpar ok lausnar öllu
man-kyni. Nu hafa þessa tölur ok tru um alldr
20v drottinligrar hervistar hver þafi ritad eptir annan
ok eptir þi sama halldit ok allir Romveriar sam- 10
þyckir verith, þott nockurer frodir menn segi
annann veg verith hafa. Var æ þessu þingi
séa æra tala i log tekin ok þadan af talit, hve
langt þa var lidith fra hollgan drottins, er þessi
kennimanna fundr var i Latran, ok var þa m vetra 15
lidit ok cc ok xv vetr fra hollgan drottins, er
þingit var.

Uppruni gangdaga.

Vienna heitir borg æ Fraklandi, er fioldi er
heilagra doma i. En þar vard landskialpti micill,
sa er felldi kirkior ok morg hus onnur. En eptir 20
þat geng[u] birnir ok vargar æ borgina ok onnur
dyr ill, ok gerdi mikin skada a borginni um oll ii
miseri. En pascha dags morgin, i þann tima er
Mamertus heilagr byskup veitti tidir i borginni, þa
kom elldr af himni ofan ok brendi upp konungs 25
höll þa, er innan borgar var. En af fa-démum
þeim, er þa urdu, þa baud Mamertus byskup allri
alpydu ath fasta iii daga ok iii nêtr i [m]ót upp-
stigningar-degi ok lét þat fylgia, ath alpyda skyllidi
ganga berfêtt i milli kirkna of borgina þa iii daga 30

1. niu²] v 624. 12. þingi] þing cd. 16. cc ok] tilf. 624; udel. cd.

med crossum ok helgum domum. En ath endu
 heiti þessu þa namzt af allt oðran ok fa-dèmi oll
 þau, er adr höfdu ordit. Sidan lagdizt sa vandi æ 21r
 of allt Frakland ok hvervetna fyrir nordan fiall, ath
 5 in gangdagar skolo halldnir vera ath föstu ok nón-
 helgi ávallt i gegn uppstigningar-degi.

Boðorð Móyses.

Þetta ero kölluth boðorð Móyses, er gud baud
 honum æ fialli þi, er Syna heitir, ok mællti sva við
 hann: Eigi skaltu gud gaufga nema mik, eigi skaltu
 10 hordom o o o, eigi skaltu hafa [n]afn drottins þins
 i hegoma, minztu ath hallda hvilldar dag minn,
 vegsamadu födur ok modur, eigi skaltu mann drepa,
 eigi skaltu stela, eigi skaltu bera liugvitni, eigi
 skaltu girnast ne eitt eigin naungs þins, eigi skaltu
 15 girnast conu naungs þins.

Risabjóðir.

[R]isar voro bædi fyrir Noa flód ok eptir. Þær
 þiodir ero storar. Ero sumir vidr-eignar sem adrir
 menn, enn sumir ero mannskèdir. A Sithio ero
 Albani, þeir hafa gul augu sem alla kvodu forðum
 20 hafa ok sea betr um netr en um daga. Cicopli ero
 enn þar ok hafa eitt auga, ok er þat i midio enni,
 ok fèdaz[t] [vid?] dyra holld. Lamnies ero æ India-

7—15. *En fra de her forekommende „Boðorð Móyses“ temlig afvigende tekst er trykt i 44 Prøver s. 437. 16. Til stykket om „Risabjóðir“ 34¹⁶—36³² findes en parallel i Rím-begla s. 342—50 og Hauksbók, udg. s. 165—67.*

10. hordom] *Herefter skimtes kun en interlinear rest af det følgende ord, som efter meningen synes at måtte være drýgia eller fremia.*
 20. Cicopli] ∴ Cyclopes. 22. Lamnies] ∴ Lemnias (Blemmyas).

landi höfut-lausir, þeir hafa munn ok augu æ briosti ok brær. Adrir hafa svira, en augu æ herdarblaudum. Cenocefali æ Inndia-landi *hafa* hundz-höfut ok geyia. A Sithio ero þeir menn, er eigi hafa nasar ok slétt
 21v allt andlit nema munnr ok augu. Sumir hafa vór 5 ena nedri sva mikla, ath þeir kasta henne aptr yfir höfut ser ok skygia andlitino vid solo, þa er þeir sofa. Þeir ero enn þar, er sva ero munnlitlir, ath þeir hafa ennga fêzlo nema drecka or pipo. Sumir ero tungu-lausir ok merkia allt ath 10 bendingo. Panadios heita þeir, er eyro hafa sva micil ath hylia allann likam med. Ardabadite heita þeir menn, er ganga biugir sem fenudr ok verda eigi ellri enn fertugir. Satiri ero biugleiter ok hafa horn i enni ok geita fêtr. Grickir kalla einfêtinga 15 Skioppodas, þa er med fêti sinum skygia ser vid solo, þeir ero skiotir sem dýr. Antipedes ero æ Blalandi snunir i ôcklum, sva ath aptr horfa tær ok ero átta æ hvorum fêti. Ippopedes æ Sithia hafa hrossa fêtr. Acrobi *eru* æ India-landi ok ero 20 XII alna hafir. Enn ero æ fiollum India-landz menn alnar hafir, þeir heita Pigmei. Kvenna-kyn er ok þat æ Indialandi, er börn ala V vétra gamlar ok verda eigi ellri en VIII-a vetra. Ermafrodite hafa geirvortu ena hêgri sem karlar en ena vinstri sem 25 conur ok ero med tvennri skepnu ok megu vera bêdi fedr ok mêdr barna sinna. A Blalandi er su piod, er Pagasi heitir, þeir eta allt þat er tønn festir æ. Trogodite ero enn þar, þeir renna hverio dyri skiotara. Antiofagi nyta ecki matar nema 30
 22r fiska. Anthrofagi ero mann-étur. Magog eta ecki

3. Ceno-] ∅: Cyno-. hafa] *sål. Hb-Rb; udel. cd.* 11. Panadios] ∅: Panotios. 20. Acrobi] ∅: Macrobii. eru] *sål. ved konjektur; udel. cd.* 28. Pagasi] ∅: Panfagi. 29. Trogo-] Troglo-. 30. Antio-] ∅: Ichthyo-. 31. Anthro-] ∅: Anthropo.

nema hratt ok eta bēdi menn ok dýr. Su þíod er
 enn þar, er ala sem feitazt fōdur sinn ok modur,
 þa er þau hrymiazt af elli, en sidan bida þeir
 vinum ok frēndum, þa er þau skal drepa, ok éta
 5 þæ ath erfi sino, ok þickia þeir illa gera, er þau
 lata þola elli ok ohēginndi ok deya af þi. Su
 þíod enn i Affrika, er eigi sakar eitr ok born i
 voggu leika ser ath eitromum. Þath er enn edli
 kvenna sumra, ath eitt megu barn ala allz æ éfi,
 10 ok er þat hvitt fyrir hērum ny-alith, en sortnar þa
 er alldr fērizt yfir, þeir lifa cc vetra ok hrymiaz
 eigi ne elldazt. Hia forsi þeim, er Ganges fellr af
 Paradisar biargi, er þíod su, er eigi hefir munn,
 enn lifa vid ilm þann, er verdr af eplum þeim ok
 15 grasi, er þar vex. Þar ero vidir þeir, er utan vaxa
 sem ull sé, ok hafa þat eitt fata, er þadan af er.
 Þeir deya, þegar þeir megu eigi ilma af aldin-
 ino. Þeir menn ero enn, er lodnir ero sem dýr
 ok hafa eigi fōt ok ero ix feta hafir. Enn sumir
 20 ero eigi skemrum i votnum en æ landi ok hafa
 einga fēzlu nema hra fiska ok vaz dryck. A Svi-
 þíod enni miclo ero Albani, þeir ero hvitir sem
 snær bēdi æ hars lit ok hōrund, þegar þeir ero
 alnir, þeir hafa augu gul ok séa betr um nētr en daga.
 25 Þat land er þar, er kallat er Kvenna-land. Þau
 byggiaz eth nēsta ok Albani, ok eiga þer sialfar ^{22v}
 iafnan orustur sin æ milli sem karlar annarstadar,
 ok ecki ero þær conur hugminni ne o-sterkare en
 karlar annarstadar. Su þíod er enn, er Horn-finnar
 30 ero kalladir, þeim vex horn or midio enni nidr-
 biugt, ok ero þeir manna étur. Þeir ero enn, er
 haka er groin vid bringu, þeir heita Hundingiar,
 þeir ero olmir vid menn sem hundar.

Vötn ok tjarnir.

Vötn ok tjarnir ero með m[or]go móti, sum ero skir enn sum oskir. Dauda-sior heitir æ Iorsalandi, þat er LXXXX skeida ens atta hundrads langt en halfs annars hundrads breitt. Aa vatni þessu er biks litr. Þar ma ecki lifanda i vera, þviat 5 flytr meðan lifir, en sökkr þegar dauðt er. Þar ero öngvir fiskar i, ok alldri setiazt þar fuglar æ. Þat er ok eigi skipum fært, þviat menn deyia, ef yfir fara, ok sökva þegar til grunna, er andar missa. Ef kerti er latit i vatnith, þat er log er æ, flytr 10 þat, meðan log er æ, en sökkr þegar sloknar. Avernus heitir vatn æ Kampania, þar er daunn sva illr af, ath deyr allt þat, er af kennir, ok ecki fluga þar fuglar yfir, þviat þeir deyia i loptinu. A Italia er brunnr sa, er heitir Aceron, hann gredir augna 15 mein, ef æ er ridit þi vatni. Vestr æ Boecia ero brunnar II, vex minni manz, ef af odrum dreckr, en þverr, ef af odrum dreckr. Þar er Cicikus-brunnr, 23r sa tekr af losta-semi, ef madr dreckr af, hvart sem er karl eda conna. En annar er sa, er kveikir losta- 20 semi bedi monnum ok fenadi. Su tiorn er æ Blalandi, er sa tekr vatz-sott, er af dreckr. I Sikil-eyio ero II brunnar, annar gerer þau kvikindi frè, er adr ero ð-frè, enn annar o[frè?] þau, er adr ero fre. A Griklandi er æ su, er saudi gerer hvita, þa 25 er af drecka, en su er onnur, er alla gerer svartá,

Til stykket „Vötn ok tjarnir“ (37¹–38²⁴) findes en parallel i Rimbegla s. 352–54 og Hauksbók, udg. s. 150–52.

3. er] sál. Hb-Rb; ero cd. LXXXX] rettere LXXX. 15. Ac-] o: Cic-. 21–23. Su–kvikindi] Det bortsmurede er udfyldt efter Hb-Rb. 22. tekr v.] urigtig gengiv. af lymphaticus fit. 26. alla] sál. Hb-Rb.

þeir verda fleckottir, er af ymsum drecka. Siden
heitir siar æ Indialandi, þar sœkr allt þat, er æ
kemr. Alcus heitir vatn, þar sockr ecki þat, er æ
kemur. Marsada heitir vatn æ Frigia, þar vaxa
5 steinar i. Iobs-brunnr heitir æ Idumea, hann skiptir
lit fiorum sinnum æ xii manadum, hann er æ vorit
grar, æ sumarith raudr sem blod, æ haustit grenn
sem sior, æ vetrinn gagn-sêr sem vatn. Vatn er
þat, er þrysvar er ramt æ tveim dægum en gott
10 þess æ milli. Þa er sa brunnr, er sva er kalldr
hvern dag, ath odreckr *er*, en um nêtr sva heitr,
ath þa er fyrir þi odreckr. Þath vatn er enn, er
hverfr stundum, sva ath ecki er eptir nema leirur,
ok veit eingi, hvat af verdr, ne hve nær æ brott
15 hverfr, en fyr hafdi horfit ii daga i hverri viku. I
Sandanar-eyio er varmr brunnr, þar bêtizt manni
augna meins, ef berr æ augu *ser*, en ef þiofar bera
þat æ augu *ser*, þa verda þeir blindir. Þath er enn
vatn, er log brennanda sloknar, sem vón er, en þegar 23v
20 kemr logit æ kerttith, er ór vatni kemr upp. Þau
votn ero enn, er sva *ero* heit, ath þegar brennr
madr, er vid kemr. Þau votn ero enn, er snarar
i lopt upp, þa er minzt *varir*, sva ath þa ser ecki
til vatz, en ef hia þeim ligg[r] klædi eda ull, þa
25 verdr þat allt ath steini, þa er þat kemr ofan apr.

4. Marsada] α: Marsida. 11. er] tilf. i henhold til Hb-Rb;
udel. cd. 16. Sandanar] α: Sardinar. 17. ser] sâl. Hb-Rb;
ulæseligt cd. 19. vón] I nedre margen er med en samtidig
hånd tilføjet maria optimam partem elegit quæ non auferatur
ab ea og minimus digitus meus forcior est dorso patris mei.
21—24. ero—klædi] Det bortsmulrede er udfyldt efter Hb-Rb.
25. steini] stein cd.

Ormar.

[D]raco heitir dreki, hann er stor sem ormar ok hefir sva mikit afl i spordi, ath ecki er sva sterkt dyr, ath eigi fai bana, ef hann getr spordinum vafit um, bædi ma hann fliuga ok ganga, hans höfut skulu ener gaufgustu menn æ Blalandi út 5 hafa t[il] fêzlu, ef na, ok þickir gott til manvitz. Ormr heitir basiliskus, hann hefir eitr i augum, sva ath hvetvetna hefir bana, ef hann getr syn æ komit, honum banar ecki nema hreysi-köttr. Difsa heitir ormr, þar þyrstir mann til heliar, ef sa getr 10 hoggit. Ipialis heitir ormr, af hans eitri fær madr sva bana, ath hann sefr i hel. Emorvis heiter ormr, hann höggr, sva ath blod rennr or [o]llum likamanum, sem hver und se vid adra, sva at all dri stöðvazt, ok fær madr af þi bana. Seps heitir 15 ormr, hann er litill vexte ok sva mein[sar], ath þegar hann bitr mann, þa rennr allr likaminn i sundr sem vax vid elld ok verdr ath eingu. Prestir heitir ormr; af hans blêstri þrutnar allr likaminn 20 o o o o o ath miklo verdr digrari enn manz likendi o o o o o Aspís heitir ormr, ok þegar hann stingr mann, fellr madr daudr nidr. Iaculus heitir ormr, hann flygr i gegnum mann, sva sem aur verdr hardazt skotit. Amphisbena heitir ormr, sa er i hvórtveggia enda hefir höfut æ ser, hann hverfir 25

24r

Til stykket „Ormar“ (39¹—40¹¹) findes en parallel i Rím-begla s. 356—58.

5. skulu] *sål. Rb; beskad. cd.* 9. hreysi] *hreys cd.* Difsas] *o: Dipsas.* 11. Ipialis] *o: Hypnalis.* 12. Emorvis] *o: Hemorrois.* 14. at] *sål. Rb; bortsmulret cd.* 19. heitir ormr] *udfyldt efter Rb; til de to følgende ved bortsmulring dannede huller (c. 5 og 4 bogstavpladser) findes derimod intet tilsvarende i Rb.* 21. Aspís] *udfyldt efter Rb.* 24. Amphisbena] *udfyldt efter Rb.*

bædi fram ok aptr hofut, en dregr lyckiuna, þa er hann skridr, hans afl er ecki nema frost se, hann hefir sva biort augu sem kertis lios. Cerastes heiter ormr, hann er hyrndr sem hrutr, en hvatki
 5 er smidat er or horni hans, þa ma þegar vita, ef eittr er i nand, þviat þa verdr hornith vótt, sea ormr hefir eigi eittr, hann lystr med hornit dýr til matar ser. Scitalis heitir ormr, hann er fegurstr ath lit allra orma, hann er seinn ormr ok getr þo
 10 opt drepit menn, þa er hann er undradr fyrir fegurdar sakir, hann er sva heitr sem gloandi sla, all dri ero þeir kuldar, ath eigi gloi hann. Rimotox heitir ormr, hann blendr eitri vatn hvert, er hann kemr til. Sea ormr hefir vefi til husa ser,
 15 þar gerizt klædi or vefium þeim, ok skal þau klædi ellda sem málm ok læta all dri i vatn koma, þviat eittr verdr vatn þat, sem vid kemr.

24v

Merking steina.

1. Iaspis er fystr steinn, sa er settr er i grundvoll rads-borgar, [hann] hefir þa kynfylgio, ath hann er
 20 gren ath lit o o o o [ber] hann æ ser, þa hredizt hann einga fiand[a] o o o. Hann iarteinir þa menn,

Stykket om de 12 ædelstene (40¹⁸—43⁸) er en, dog med den kendte tekst ikke helt sammenfaldende oversættelse af „Marbodi lapidum pretiosorum mystica seu moralis applicatio“. Desværre kan de i teksten ved bortsmulring opståede huller ikke udfyldes andensteds fra. I membranens ydre margen er med romertal anbragt stenedes nummer, som i aftrykket er indsat i teksten, og to skræstreger i membranen (geng.—) angiver artiklens ophør.

7. hornit] sál cd. 10. undradr] undrad cd. 14. hann] udfyldt ster Rb. til uklart ved rettelse cd. 20—21. ber—fianda . . .] Quicumque illum super se habuerit, phantasma ei non nocbit M.

er æ-vallt hafa guds tru ok all dri þorna fra henne, helldr groa þeir æ-vallt i henne ok hredazt all dri fianda bleckingar. — II. Saphirus [er] annar, sa hefir þann lit sem heidr himinn ok iartegnr þa menn, er medan þeir lifa þessa heims hafa sva 5 fastan hug i himnum, at þeir fyrir-lata þessa heims hluti, sva sem þeir se eigi æ iordunni. — III. Calcedonius er hinn þridi, er miklo er á-giætligr i edli en saphirus, en hann ma mikit iarteigna. Medan hann er inne, lysir hann ecki, en hann skinn, þegar 10 hann er úti, ok stendr ath móti þeim, er *eigi vilia hann skrifa, enn ef hann ornar i solar geisla, þa dregr hann ath ser agnir. Vid þann iafnaz þeir, er sina giæzku fela ok sin god verk gera i fylksni, fo[s]tur eda ðlmusu giædi eda bæna halld, 15 ok vilia þ[eir] eigi verda senir af monnum, sva sem drottinn sagdi i gudspialli: bidstu sva fyrir, ath þu ser einn saman ok ger sva ðlmusu. — IIII. Enn fiordi er smaragdus, sa er dyrligr i sinu edli enn 25r dyrligr i iarteign valdra manna guds. Sa steinn 20 [e?]r [sv?]a o o o [grenn?] [at?] [hann?] stigr | yfir all ~~~~~ g[ri]ffo(?) | *** [þ]iod er | *** vid | *** ok [v]ánu

11-12. ok stendr—skrifa] volentibus eum incidere et sculpere contra stat M; eigi bör vistnok udgå. 20. valdra] Med dette ord begynder bl. 25, af hvilket omtrent halvdelen, særlig øverste og ryggen nærmeste del, er bortsmulret. Siden har sandsynligvis talt c. 23 linjer. Af 1. linje er midterste del, på de interlineare bogstaver nær, næsten helt bortsmulret. Den til Sa—all (l. 20—22) svarende latinske tekst er stykkets begyndelse, som lyder Smaragdus nimæ viriditatis est. Omnes gemmas et herbas sua viriditate vincit. 22—23. . . griffo] Her mangler c. 6 linjer, hvor kun enkelte bogstavtræk i de 4 sidste linjers slutning er tilbage, således oven over griffo: n þat(?). Dette stykke er i tekstaftrykket antydnet ved en bugtet streg; i det følgende betegner cirkel (o) rum for et bogstav, tre stjærner (*) angiver en bortsmulret eller ved beskadigelse ulæselig linje eller del af denne; linjens afslutning betegnes ved lodret streg. Det gennemsnitlige antal bogstaver i linjen er c. 25—30.

ver [sva] | *** talin smaragdus | o o o o o iart o o o o o
 haga til eilifrar sad | o o o o o t o o o o o Grif-
 fones iartegna | o o o o er trau o o a enn dyr-
 ligsta gimstein | o o o fyrir ofund, enn ath móti þeim
 5 beriazt | o o o o gir, þat ero þeir er eigi hafa tvi-
 falldan vi | o o o o o þiona tveim drotnum, helldr hafa
 þeir æ | o o o [e]inn vilia ok en sama áhuga til drott-
 ins. — | v. o o o o o ti er sardonix, hann hefir m litu
 svartr umb | o o o [e]nn i midio hvitr ok bregdr yfir
 10 biortum rod | [a, þa?]nn stein iarteigna þeir menn,
 er meinlêti bera | [a li?]kam sinum, þat er ath lata
 mart i mein ser fyrir | a[st?] guds, þath iarteignir
 innan rodi, ath þeir ero || hreinir i hu[g] ok skirer ok 25v
 æn [f]lêrd en þo at hvaro synaz | *** ok ***
 15 manni ek | *** vi. ius | ***. — | vii. *** kir | *** |
 se[m?]*** | *** | kenna [ðl?]*** | þeir er* * * | in[s]
 ok hv[er]fa *** | lata þeir ðllum lysa. — viii. *** |
 sva sem sol skini æ vatn o o o o [i]d n o o o o | elldr.
 Hann iarteignir þa menn o o o o o la o o o o o | þeir
 20 v[er?]ma þa menn er samvis[ta?] [e]ro vid þa i o o o o |
 med elldi, þat er med dêmum godra verka. — ix. Enn
 o o o o o | er topazius, hann hefir n litu, annan ath
 hann er [b] o o o o o | gull en annann sem þa er

5. ... gir] sandsynligvis eineygir; monoculi *M.* 6. vi ...]
sandsv. vilia, nie; cor, nec *M.* 7. aa] *sandsv.* aavalt; semper
M. 8. ... ti] *d. v. s.* Sa fimti. er] *e cd.* 9. umb. . .] subtus *M.*
 11. a--sinum] in corde suo *M.* 15. -ius] *Ordet kan sandsynlig-*
vis udfyldes til Sardinus, som er navnet på den 6te sten, og ved
næste linjes udgang betegner to skråstreger artiklens ende, hvor-
imod der ikke findes nogen antydning af dens begyndelse, så at
marginaltallet er vilkårlig indsæt. Den 7de sten er Chrisolitus,
som ender med ordet lysa, efterfulgt af to skråstreger, den 8de
Beryllus. Tallene vi, vii, viii ses på de tilsvarende steder i
marginen, medens teksten er bortsmulret på det til forsides lakune
svarende stykke. 19—21. þeir—verka] calefaciunt eos, qui cum
*eis conversantur calore charitatis ex exemplo bonæ vitæ *M.**
 22. Topazius] *Teksten har kun delvis sit tilsvarende hos Mar-*
bodus; lakunen efter Enn kan utvivlsomt udfyldes niundi. 23.
 b. . .] *utvivlsomt biartr sem; sicut *M.**

himinn er heid o o o o o | virdiligri hverium gimsteini,
 ok ecki ma fegra o o o o o | er vill þva hann daukvir
 hann, þann elska konungar o o o o | gimst[e]jina fram.
 Hann iarteignir þa menn, er hreinsadir e[ro] o o o |
 irne þesarar veralldar ok fra sauri ok elska s[kir?]t 5
 gull, þat er biartleikr himinrikis dyrdar. Þeir er{o?]
 o o o | tari vel hverium ðdrum, þat lif lofadi drott-
 in o o [n]a ||

26r-v

* * *

27r þa er vex vit þess, kemr til vilinn, ath þat vill
 iafnan helldr hith hêgra enn hith óhêgra. Er [sk]jilin 10
 af skelingu sva sem sonr af f o o o o [M?]jinnith kemr
 til hinn þridi hlutr, sva s o o i heilagri þrenning er
 heilagr andi o o o o o in ok einn hlutr, þott hun
 se þrir o o o tir ath skilia, sva sem gud er einn ok
 iii, seam ver nu skepnu guds enn eigi skaparann, 15
 sva sem ver seam likamin enn eigi ðndina. Þesir
 hlutir ero iii, svath eingi má æn vera ath hafa, sva
 sem Pall postoli segir, þat er trua ok vón ok æst,
 ok er astin rot undir ðllum godgerningum, sva sem
 ofmêtnðdr er rót allra illra verka. Sa madr sem 20
 eigi hefir þessa iii hluti æ hêttliga von.

1. heid. .] *d. v. s. heidastr?* Til sem—heid svarer clariorem *M.* 2. ecki—fegra. .] *nulla res pulchrior est ad videndum M.* Til det *fig.* er—fram *intet tilsv. M.* 5. .irne] *intet tilsv. M.* 7. .tari] *d. v. s. biartari?* *intet tilsv. M.* 8. *Det herefter følgende blad 26 er med undtagelse af nederste rand og en fold nærmest ryggen helt bortsmulret. Tredje linje fra neden begynder er, og ud for denne ses i ydre margen tallet XII, næstnederste begynder þat og ender o o o o kt, sidste linje begynder fær pur [pur?]a lit og ender fy o o bta(?) Disse få rester af 12. artikel gælder Ametistus; de to foregående artikler har ifølge Marbod omhandlet Crysoprassus og Iacintus. Bagsiden af bl. 26 har kun bevaret enkelte bogstavrester langs indre og nedre margen.* 9. þa er] *Hermed begynder bl. 27 i et stykke af opbyggeligt indhold, som ikke kendes andensteds fra.* 13. hlutr] *Herefter synes abbreviaturen for ok udraderet.*

Stórár.

Pactol heitir æ á Asialandi, þar er gull numith or sòndum hia. Géon heitir æ, þar er enn numith ór sondum hia. Rin heitir æ á Fraklandi, þar hittizt ènn gull i sondum hia. Tanais heitir æ, er 5 skilr Eyropa ok Asia. Duna er mest æ á Eyropa, þar falla i LX stor-æ ok kemr i VII staudum til siofar ok mikil hvar saman. I þeim hlut heims ero enn 27v adrar stor-ar Nepr, Nyia, Seimgoll, Duna, Yma, Kauma, Manga, Saxelfr, Padus, Tifr, Rodopetus.

Leiðir.

10 Ór Noregi fra Stadi er III dègra sigling til Fèreyia enn þadan þrigia til *Islandz* i [a]just-fiordu til Horns, degr sigling fra *Horni* til Hiorléfs-haufda, ðnnur til Reykia-nes, [þr]idia til Bardz, fiorda til Horns hins *vestra*, *fimta* til Skaga, setta til Langa- 15 nes, *siaunda* til Horns. Um endilangt Island ero taldar xx dagleidir á sumars degi, enn III um þvert. Siau dègra sigling er fra Islandi til Noregs midis, en ór Noregi er farit fèti austr um Gautland ok upp i Svi-þiod, en þadan i Danmork á Skaney. Eyrar- 20 sund er æ milli Skaneyiar ok Selunz, enn Bellti er á milli Selunz ok Fions, en Medal-farar-sund er a milli Fions ok Iotlandz. Af Iotlandi er fèti farith um Saxland ok Frackland, um Langbarda-land til Roma-borgar. Af Saxlandi er farit fèti til Ungara- 25 landz ok þadan hvort er fara vill i Garda austr eda

1—9 Pactol—R.] *Sml. Hauksbók s. 150 og Rímbegla s. 350.* 5. Duna] Dun *Hb-Rb.* 8. Yma] Vina *rettere Hb-Rb.* 9. Rodopetus] Rodon, Betus *rettere Hb-Rb.* 10—16. Ór—þvert] *Angående dette stykke, som også forekommer i AM. 281, 4to, se Kr. Kålund, Bidrag til en historisk-topografisk beskrivelse af Island II, 374. Sml. foran s. 12de.* 25. þadan] *usikkert ved fejlskrift þadanⁿ.*

út i Grikland til Mikla-gardz borga ok sva til Iorsala. Roma-borg heitir Roma, enn Micla-gardr Constantinopolis, enn Iorsala-borg Hierusalem.

Smávegis fróðleikr.

28r I psalltara ero tvær þusundir versa, vi hundrut ok vi vers. Sva er lesit i bókum, ath Adam hafi 5 att xxx sun o o o xxx dëtra. Heiminum er skipt i þridium o o o o heitir Asia, þar ero tungur xxvii, enn o o o lond cccc ok vii. Annar heitir Affrika, þar ero [þiod]lond sex midr en ccc, enn tungur ii ok xx. En þridi heitir Eyropa, þar ero tungur xxiii, enn cc 10 þiodlanda. Austr iarteignir vár, en þat bernska. Sudr iarteignir sumar, en þat midelldri. Vestr iarteignir haust, enn þat hinn efra alldr. Nordr iarteignir vetr, en hann elli.

Sva er talith, ath 93 bygs korn geri 1 lofa, 3 15 lofar i fet, 2 fet i alinn, half 4. alinn i fadm, 994 munda i alinn. 5 ero fët i skref, enn 125 skrefa gera eina stadio eda skeid; 8 stadia gera milu. Fra iordu til tungls ero c ok xx þusundir skeida, fra tungli til solar er iafn-langt, fra solu til hins 20 hesta himins ero hundrat ok xx ok v m skeida.

Hris-alldr iii vetr, iii ris-alldrar i hundz alldri, h(undz) a(lldrar) iii i hestz alldri, h(estz) a(lldrar) iii i manz alldri, m(anz) a(lldrar) iii i arnar alldri, 28v á(rnar) a(lldrar) vi i elgs alldri, e(lgs) a(lldrar) iii i 25 eikar alldri, eikar alldrar iii i ðlld enne gðmlu.

Heimsaldrar.

Sva er talith a bokum, ath vi se alldrar h o o o þessa. Einn er fra upphafi heims til Noa flods o o o o 30

heimsins voro \bar{n} vëtra tirèd ok \bar{n} vëtr $\circ \circ \circ$ tta tigar.
 I þeim allðri ðndverðum var Adam s[k] $\circ \circ \circ$ r. Er sva
 [sa]gt, að Adam þau ok Eva hafi átt xxx sona ok [xl]
 dëtra, ok at fornadi voro þeir Abel ok Kain ok Seth.
 5 Adam bygdi þar sem nu er kallað Gyðinga land, hann
 andaðiz þa er hann hafði ix hundrut vetra ok xxx,
 þar sem nu er Iorsala-borg, ok var þar grafin fyrst, en
 miklu síðar voro bein hans færð i þann stad, er
 Ebron heitir, þar var hann skapadr i fyrstu. Abel
 10 son Adams var xxx, þa er Kain brodir hans va hann,
 þat var nær þi, er nu stendr borg su, er Damascus
 heitir, þat hefir vig verith fyrst i heimi. Kain Adams
 son var rekinn fra ðdrum monnum eptir vig Abels
 brodur sins, sem gud baud, ok for hann þar til er
 15 hann kom æ Indialand, þar nam hann stad, ok gerði
 þar borg ok gaf henne nafn sonar sins ok kalladi
 hana Enos, su var borg ger fyrst i heimi.

Kain gaf ser konungs nafn ok girntiz fyrstr allra
 manna til þessa heims metorda. Kain tok fyrstr
 20 allra manna fyrir ofrikis sakir at [rau]ngu þat, er
 adrir menn attu, ok þottiz hann af þi * * * ath
 gera, ath hann mëtti ohreddr um sik vera. Ath hon- 29r
 um namu margir þeir, er annara eign toko, ok hurfu
 fyrir þi honum til handa ok gerdu borg med honum.
 25 Seth Ádams son lifði ix hundrud vetra ok xii vetr.
 Hans son var Enos, er lifði ix hundrud vetra ok v
 vetr. Hans son var Cainan, er lifði ix h. vetra ok x
 vetr. Hans son var [M] $\circ \circ \circ \circ \circ$, er lifði ix hundruth
 vetra ok v vet[rum] midr. Hans son var Iarét, er lifði
 30 viii h. *vetra* ok LX ok ii vetr. Hans son var Enok,

1. \bar{n}] *Således snarest cd; d. v. s. duo milia.* 21 þi] *Her-
 efter er sidens sidste linjes 1ste tredjedel (3—4 ord) næsten helt
 bortslidt.* 27. Cainan] *Over sidste, noget utydelige a synes at
 stå et interlineart bogstav. Bibelens Cainan (Kenan).* 28. M. . . .]
Bibelens Mahalael.

er þessa heims var CCC ok LX vetra, hann fan fyrst rúna stafi. A hans dögum andadiz Adam, en sidan nam gud hann upp ok hirti hann i einhverium leyndum stad, en þadan skal hann koma nær enda veralldar i þenna heim at ganga i mot Antichristo ok Helias 5 med honum. Sonr Enochs var Matusale, er lifdi IX hundrut vetra ok LXX ok VII vetr. Hans son var Noe, er órchina gerdi ser at bodi drottins ok var þar i, medan flodit eyddi öllu mannkyni, ok kona hans ok synir hans III ok konur þeira. Enn Noe hafdi þa 10 DC vetra, er flodit vard, en hann lifdi eptir flodith CCC ok L vetra. Son Kains Adams sonar var Enos, er Iræc hét odro nafni. Hans son het Manuel. Hans son het Matusael. Hans son het Lamech, hann forst i Noa flodi, hann var vöndr madr, hann atti II 15 29v konur fyrstr manna i heimnum, hann var bani Kains frenda sins. Iohel hét hans son, hann fann fyrstr manna tialld-buda gerd. Annar son hans het Iubál, sa fann musica[n] idrott. Hinn þridi son hans het Tubal, hann fann at smida iarn ok [eir?]. Systir þeira het 20 Noema, hon fann ath gera vefi. Þat er sagt, ath þeir brédr reyndu idrottir sinar æ marmara steinum ok ellteknu leiri þi, er elld matti standaz, ok ètl[u]d[u], at marmarin skylldi kenna monnum idrottirnar, þeim er sidar voro i heiminum, ef af siofar gangi eda 25 vat[n]a fèriz mestr hluti manna, sem fyrir var spad, enn ef elldr eyddi heims bygdinni, þa skylldi nema af leirinu, þviat leirrinn matti standaz elldin enn eigi vatnit, en marmarinn stodz vatnit en eigi e[ll]dinn. Þau syskin foruzt öll i Noa flodi. Eptir flodit gaf 30 gud regnboga a himin.

7. Hans son] *Ifg. bibelen var Noe sön af Methuselahs sön Lamech.* 12—14. Son—Lamech] *Hertil svarer bibelens slægt-række Cain—Hanoeh—Iræd—Mehujael—Mathusael—Lamech.* 17. Iohel] *Bibelens Jabal.*

Annar heims alldr er talidr *fra* Noaflodi til
 Abra[h]ams. I þeim alldri heims voro IX hundrut
 vetra ok XL ok II vetr. Sva er sagt, at menn lifdi
 fra Noa komnir, adr hann andadiz, fíorar þusundir
 5 ok XX ok C manna, ok ero þa otalt connur ok börn.
 Þetta lid var kommit fra III sonum Noa, þeim Seem
 ok Kám ok Iaphet, ok skiptu þeir med ser, hvar 30r
 hvers þeira kyn skyllði bygia heiminn, sem adr var
 sagt. Seem sonr Noa lifdi VI hundrut vetra. Fra hon-
 10 um eru komnir Kalldèi. Hann andadiz á dögum
 Iacobs hins gamla, ok er sva sagt, at hann hétí þa
 Melchisedech ok væri þá konungr þar sem nu er
 Iorsala borg. Sonr Seems Arfaxad. Hann lifdi CCC
 vetra ok XL ok VIII ár. Fra honum eru komner
 15 Samaritani ok Indi. Sale hans son lifdi CCCC ok
 XXXIII ár. Heber son hans lifdi CCCC ok LXXXIII. I
 hans husi hélst enn sama tunga sem adr var, af hon-
 um er kölluth Ebreá tunga su er Gydingar mæla. Of
 hans daga var hafin stöpul-smid. En stöpul þann
 20 giordi Heimrod risi ok margir risar adrir med hon-
 um. Heimrod var XXX alna hár. Borg var utan um
 stöpulinn, ok var su sidan kollut Babilon, er iafnan
 er getid i bokum, hon var ummals fyrir innan vegi
 þriggia þusunda ens siaunda tigar skrifa. Vegger
 25 um borgina voro L alna þyckir ok voro VII spendar
 alnar, en CC alna voro hafir borgar vegir, hundrat
 hlida er á borginni ok eiri gert um öll hloidin. I
 borginni stod stopulinn, hann het Babel, þat ètludu
 risarnir, at hann skyllði verda sva hár, at hann tæki
 30 upp i himna, hann var fíogurra þusunda ○○○○○ 30v

1. fra] *udel. cd.* 7. þeir] *I nedre margen er med en hånd fra 16. årh. tilføjet sart bitter solltin Luss.* 15—16. Sale.. Heber] *Bibelens Salah..Eber.* 20. Heimrod] *d. v. s. Nimrod.* 24. Vegger] *Vegge cd.* 30. þusunda] *Herefter et ord ulæseligt, svarende til lat. passuum — skrefa?*

hær, þá er gud bra þeira verki sva at eingi matti o-
 iata hvat annar mællti, sem margir hafa heyrt getith,
 ok urdu þá tungurnar sva margar sem þeir voro,
 11 ens atta tigar. En adr var 1, sem fyr var sagt.
 Var þá stoppullinn sva harr, ath hann fal upp i 5
 skyinn. Nockuru sidar red þar fyrir konungr sa, er
 Bel het. Hans son hét Niniye, sa lét gera borgina,
 er Ninive heitir, hon er 111 dagleidir a leingd. Enn
 Simeamis kona hans liet gera Babilon ena miklo.
 En þá er Bel fadir Ninus var daudr, þá let Niniya 10
 gera eptir honum likneski ok baud at gaufga þat ok
 let likneskit heita Bel. Hefir þadan af þat hafiz, er
 menn blotödu dauda menn ok giordu ser skurdgod
 ok villtuz i þi. Sonr Heber var Sale, er lifdi cc vetra
 ok xx ok ix ar. Sonr Sale var Reu, er lifdi cc vetra 15
 ok xxx ok ix ar. A hans dögum hofz Svi-þiodar riki.
 Þar red fyrst sa sem Thaneus het, vid hann er kend
 a su, er Thanais [heitir], hon skilr Asiam ok Eyropam.
 Sonr Reu var Seru[c], er lifdi cc vetra ok xxx. A
 hans dogum hofuz o o o domar a Egipta-landi. Sonr 20
 Seruc var N[ac]hor, er lifdi c vetra ok LXVIII. A
 31r hans dogum hofz konung-domr a Serklände*** Thare
 er lifdi cc vetra ok v vetr. Aa hans [dogum] fanz
 kyngi. Sa het Zoroastes, er þat fann fyrst, hann var
 konungr af Bactria, hann hlo fyr enn hann greite, 25
 þá er hann var alinn.

22—s. 50²⁰. Skriften er bl. 31r afbleget ved slid og enkelte steder bortsmulret.

1—2. oiata] utydeligt ved slid. 7—10. Niniye .. Ninus ..
 Niniya] Sædvanlig angives Ninus som søn af Ninyas eller Bel.
 9. Simeamis] d. v. s. Simiramis. 14. Sale] Bibelens Peleg.
 16. ar] interlineart tilføjet? 18. »h.« (o: heitir] næsten bortslidt.
 20. ... domar] c. 3 bogstaver ulæsl. 22. Serklände] Derefter
 c. 10 bogstavpladser ulæsl. 23. dogum] usikkert.

I enum þridia alldri heims voro DCCCC ok XL
 vetra. Abraham var son Thare, enn hann lifdi c
 vetra ok LXXV vetr, hann tok fyrst umskurdar
 skirn at gus bodordi, honum var fyrst manna heitid,
 5 ath gud mundi lata beraz i þenna heimm til lausn-
 ar ollu mannkyni ok or hans kyni, hann fann
 fyrstr manna stiornu-boka i-drott. Hans son var
 [Is]aac, er lifdi c vetra ok xxx ok i. Hans son Iacob,
 er lifdi cc ok XL ok vii ar. Iacob het odro nafni
 10 Israel. Hann atti xii sonu. Hans son var Iudas, er
 Cristr er fra komin. Hans son var ok Ioseph, er
 red fyrir ollu Egipta-landi. Levi het enn brodir
 Ioseps, sonr Iacobs, hann var fadir Cæt, en hann
 fadir Am[rams, en] Amram var fadir Moyses ok
 15 Aarons. Moyses leiddi Gydinga lyd yfir hafit rauda,
 enn þa forst Pharao konungr ok allt lid hans, þa er
 hann villdi eptir þeim fara. Enn Moyses ok Aaron
 brodir hans redu fyrir Gydingum [XL] vetra. Þa er
 þeir voro a eydimork, þa gaf gud þeim fêzlu or
 20 himni ofan. Moyses fastadi fyrst XL daga ok XL natta. 31 v
 Honum gaf gud lög þau, er Moyses lög heita. Hann
 grof gud, sva ath eingi madr veit leidi hans. Þar
 hverf ek fra langfedga tali. Eptir Moysen red fyrir
 Gydingum þionn Moyses, sa er Iosue het, ok hann
 25 leiddi þa a Iorsala-land. Iosue bardizt vid xxx kon-
 unga ok vid i ok va sigr a ðllum. Fra Iosue redu
 domendr fyrir gydingum, til þess unz þeir toko ser
 konung þann Saul het. Einn af þersum domendum
 var Samson enn sterki, er med hondum sinum ein-
 30 um banadi eno oarga dyri ok med asna kialka ein-
 um drap m manna. Enn efstr eptir domendr var
 Samuel spamadr. A ðndverdum dögum domanda

12. fyrir—Egipta] usikkert. 26. ok vid i]? Codex har
 med tydelige træk z u¹ i.

var orrosta su, er mest hefir verith i heiminum, er Grickir unnu borg þa, er Troia heitir. Grickia lids yfir-konungr het Agamennon, enn Priamus het Troio manna konungr, hans synir voro þeir Ector ok Alexandr ok Troilus ok Elenus ok Deifebus.

5

I enum fiorda alldri heims voro cccc vetra ok halfr atti tugar vetra. A þeim heims-alldri öndverðum var David konungr yfir Gydingum, sa er bardiz vid risa þann, er Goliath het, ok drap hann med einum slöngu-steini. David orti psaltara ok var kon- 10 ungr XL vetra. Sonr Davids var Salomon konungr, er spakastr madr hefir verith allra manna. Hann gerdi i Iorsala-borg musteri þat, er Salomons musteri heitir vel templum domini. Hann var konungr yfir 32r Gydingium XL vetra. Roboam var konungr XVII vetr, 15 Abia III vetr, Asa XL ok I vetr, Iosaphat XLV vetr, Ioram VIII vetr. I þann tid var Helias spamadr uppnuminn i elldligri keru, svat Eliseus fostri hans sa upp á. Eptir Ioram var Achazia konungr yfir Gydingum I ár. Athalia modir hans var drotning VII vetr. 20 Eptir hana var Ioas konungr XL vetra. Eptir þat var Amasias konungr IX vetr ok XX. Þa var Ozias konungr L ok II vetr. Ioazan var konungr XVI vetr. A dögum þeira Ozias ok Ioazan voro þeir spamenn Amos ok Ionas, Oséé ok Ysaias, Micheas ok Ioel. 25 Eptir Ioazan var Achaz konungr yfir Gydingum XVI vetr. I þann tid gerdu þeir bredr II Roma-borg, er annar het Remus, enn annar Romulus. Eptir Achaz var konungr Ezechias XXIX vetr, Man[ases] LV vetr, Amon II vetr, Iosias XXXI vetr. Aa hans dögum var 30 Ieremias spamadr. Eptir hann Ioachaz konungr III manadr. Þa var Ioachim konungr XI vetr. Þa var I[ec]homas III manadr ok X daga. Þa var Sedichias

23. Ioazan] *d. v. s.* Jotham. 33. Iechomas] *d. v. s.* Jojachin.

- xí vetr. Þá III konunga Ioachim ok Iechomam ok Sedechias tok Nabugödonosor konungr or Babilon hondum ok braut alla Iorsala-borg ok tok óf fiar or templum domini ok hafdi med ser i Babilon allan
- 5 Iorsala-lyd. I þeiri herleidingu var Daniel spamadr ^{32v} ok III breðr med honum Annania, Azarias ok Missael. Þeir breðr allir voro settir i ofn brenanda, þar orto þeir Benedicite allan i ofninum. I þeiri herleidingu voro Gydingar LXX vetra.
- 10 I enum fimta alldri heims voro D vetra ok LXXX ok IX vetr, sa er fra herleidingunne ok til burðar Cristz. I þeim alldri heims ondverðum var Nabogdnosor konungr i Babilon XL ok III ar. Eptir hann var konungr [i] Babilon Euhiknorodach sonr hans.
- 15 Eptir hann var Neglias sonr hans. Eptir hann var Labosordacus sonr hans. Þá var [Baltasar] konungr. Enn hann drapu þeir Darius konungr ok Cyrus. Þá var Darius fyrst konungr, enn sidan Cyrus. A hans dögum var Daniel settr i gröf hia enum oðrgum dyr-
- 20 um, en þ[au] gerdu honum ecki mein. Cyrus lofadi Gydingum öllum ath fara aptr til Gydingalandz or Babilon ath gera upp Iorsalaborg ok Salomons musteri. Eptir Cirum var Darius konungr i Babilon xxxvi vetr. Sidan var Serxes xx vetr. Þá var Artabamus
- 25 VI manudr. Þá var Artarsرخes [konungr] L vetr. Þá hétti Neemias Iorsala borg til fullz, enn Hesdras tok upp Moyses lög. Sidan var Darius nothus konungr i Babilon XIX vetr. Þá var Artarsرخes LX vetra. Þá var Ochus VI ok XX vetr. Þá var Serxes III vetr.
- 30 Þá var Darius VI vetr. Hann drap Alexandr Gricchia ^{33r} konungr enn vidforli, er vidlendazr var ok rikazr

14. Euhiknorodach] *d. v. s.* Evilmerodach. 15. Neglias] *d. v. s.* Neriglossor. 16. Labosordacus] *d. v. s.* Labassarachos. 20. þau] þ^w *cd?* 24. Artabamus] *d. v. s.* Artabanus.

allra konunga i heimnum fyrir Iulium keisara. Þá fyrir-forst allt Babilonar vellði. En Alexandr lét gera borg þá æ Egipta-landi, er Alexandria heitir, ok var *konungr* xii vetr. Þá tok ath hefiaz konung-domr a Egipta-landi, ok var sa nöckura stund eztr. Þá var 5 þar konungr eptir Alexandr Tholomeus xl vetra. Þá var Filadelfus xxxiii vetr. Þá var Euergetes xxvi vetr. I þann t[id] stigu Romveriar yfir Gricchia vellð[i]. Eptir þat var Philometor konungr yfir Egipta-landi xxxv vetr. Yfir hann ste Antiochus konungr af Antiochia ok sva yfir Gydinga alla, unz þeir risu i mot honum Maththias ok synir hans Iudas ok Ionadas ok Simon. Eptir Philometor var Evergetes konungr a Egipta-landi ix ok xx vetr. Þá var Soter xvii vetr. Þá var Alexandr x vetr. Þá var Tholomeus viii 15 vetr. Þá var Dionisius xxx vetr. I þann tid [fo]r Pompeius magnus med Romveria her i austr-veg ok bardi[z] vid iv konunga ok xx ok væ sigr æ öllum. En sidan lagdi hann Gydinga land undir Roma-borgar vellði. Sid[an] börduz þeir Iylius magr hans, ok hafði 20 Iulius gagn, en Pompeus flyði a Egipta-land ok var þar drepin. Enn Iylius egnadiz Egiptaland ok gaf þat Cleopatre fridllo sinne. Hann var fyrstr keisare 33 v yfir öllum heime ok hafði þat riki v vetr. Eptir hann var Octavianus Augustus keisare vi vetr ens setta 25 tigar. Enn hann fridadi of allan heim, ok æ hans dögum var Cristr borinn, þa er hann hafði verith tvá vetr ens fimmta tigar konungr. Þangat til var hinn fimti heims-alldr.

Fra upphafi heims til burdar Cristz er talit, at 30 verith hafi v þusundir vetra ok cc ok viii ok xx

vetr. I þeim fim heims öldrum er hinn fyrsti fra upphafi heims til Noa flods. Annar heims alldr fra flodi til Abrahams. Hinn þridi heims alldr fra Abraham til Davids. Hinn fiordi heims alldr fra
 5 David til herleidingar hinnar miclo. Hinn fimti heims alldr er fra herleidingunne til burdar Cristz. Hinn setti heims alldr er fra burd vars herra Iesu-christi til doms-dags. Enn þa er þetta var skrifat, var lidith fra hingat-burdirum M.CCC.LXXXVII vetr,
 10 enn þat var en fyrste vetr i *XVII tungl-öldd. In festo Iohannis baverlescensii. En o ixzs. qscrgs. osnr. ROM. s[l]gxml. [lil]giy. rgyzymm. x. tclsbxs. cvsc. [oh] k. x. xiix. dohlmx. mcnx. k. kxzc. tczlg. nlh. m[oeh]yn. oh yclg. ch. þ. cehc. Iozx^z. þ^l. xgk. Icrx. nlh. cm.
 15 teggy. 3 rgci. ncs. eltc.

1—5. *I ydre margen er med særlig hånd de 5 første verdensaldre angivne med følgende tal MDCCVI, MLXXII, DCCCCXL, CCCCLXX, DLXXXIX. 10. XVII] Tvivlsomt; xūii snarest codex; uvis betydning. Sml. Rettelser (Fortalen s. XXXVI).*

11—15. *Ved opløsning af det i lønskrift skrevne stykke fremkommer En Olafir prestr Orms son ritadi i litlu stufunne a Geiradar eyre ok hann a alla bokina nema hann hafe gefit mik nockrum ok veit ek þat ecke. Lofaz þvi ath lesa mik en gettu ok stel mer eige. Lönskriften svarer til det alfabet, som Magnus Olavius (M. Ólafsson fra Laufás) i et brev til O. Worm ⁴/₉, 1630 (Wormii Epistolæ I, 359—61) anfører som nr. 5 under betegnelsen „villuletur“, blot med den forskel, at bogstaverne o og þ ikke er ombyttede. I lönskriften er forkortelsen — som sædvanlig anvendt for m og n, og „hann“ og „þat“ udtrykte ved initial (i første tilfælde k for h), hvis skraft skæres af en vandret streg. Endvidere står én gang den sædvanlige forkortelse for „þvi“ (þvi) og „ok“ (a). Sidste bogstav i lofaz, som står over linjen, er efter prof. F. Jónssons forslag læst med sædvanlig bogstaværdi. Håndskriftet, som ifølge dateringen l. 9 er skrevet 1387, er udført på halvøen Snæfellsnes i det vestlige Island, på den i nærheden af Helgafells kloster liggende gård Geirraudaeyrr (Narfeyri). Nøglen til lönskriftalfabetet er denne:*

a b c d e f g h i k l m n [o] p q r s t u x y z [þ]
 x d e b c z t k l h i n m [þ] q p s r g y a u f [o].

Hreinlifnaðartíðir.

34r Aullum hiuskapar monnum eru þessar tídir skyld-
 azstar til hreinlifnadar: langafasta, iolafasta ok iol
 öndverd ok ofan-verd, pascha vika, ganngdaga vika,
 hin helga vika ok XL daga fyrir barn-burd ok eptir
 ok blod-fallz tídir; þá ero drottins dagar ok messo- 5
 dagar loghelgír, ymbro dagar ok III dagar fyrir þion-
 ustu tekiu ok eptir; þar nest fostu dagar ok midviku
 dagar, sva hellgar nêtr sem helgír dagar. Godir ok
 skynsamir menn vardveita mana daga ok laugar
 daga. Nêr ok sem æ skilr hiuskapar menn um sinn 10
 holligan lifnat, þa bídí konur bændr sina, ath helldr
 gere þeir rett enn rángt. En þott hium se skyllt
 at halda skirlífi æ varnadar tídu, þa er þo hverium
 manni skyllt, at ei geri hann meira glêp fyrir hinn
 minna. 15

Myndan mannslikama.

Sva segir meistari Ysodorus, at mynd mannlígs
 líkama í modur kvídi formerízt æ 45 daga, ok se æ
 hínúm fyrstum 6 sídan getnadrínn varð míuklígrar
 myndar, en þadan af æ 9 dögum snyz í blóð, þa æ
 7 dögum verðr bóllótt hólld ok augu, en þa æ 16 20
 dögum verðr þar madr allr, þa æ 7 dögum vaxa hárl
 ok negl.

Af þersu sama efni finz enn glögra ritad hversu
 barn formeraz í modur kvídi. A fýsta manadi safnaz
 saman díob ok snyz í kóíib. Annan manad gerízt til 25

1. Aullum] *Her begynder en ny skriver (2. hånd).* 18.
 míuklígrar] *Sandsynligvis fejlskrevet. Til m. myndar svarer í
 hándskríftet AM. 461, 12mo, som bl. 31v har en parallel til dette
 stykke, sem mkplk (d. v. s. miolk).* 23. Af] *Til dette stykke
 findes en parallel í AM. 434a, 12mo, udg. s. 36.* 25. díob. .
 kóíib] *d. v. s. blóð. .hólld. Samme lønskrift som bl. 33v.*

allra lida ok lima allz likams. Þridia manad styrkiaz delm ok rlm̄ar. Fiorda manad vaxa kxs ok meti. A 5-ta manadi kviknar infans at til komandi anime.

Leiðangrsgerð ór Nóregi.

Svo morg skip eigu ut ath ganga af Noregi med ³⁴ 5 fullom leiðangri: sextvitugsessur ok xxx ok ccc tiræd ok æ hveriu skipe c manna. Er þetta þa allz vi hundrud manna ok iii þusunder ok xxx, ok er þa utalt lamtaland, Upplond ok skattlondin aull.

Ættartala Önnu.

Esmeria het kona, en Elisabeth var dottir hennar, 10 modir Iohannis baptiste. Anna het systir Esmerie. Ioachim atti fystur Aunnu. Maria var dottir þeira, moder drottens vors Iesu Christi, hun var ellzt dætra Aunnu. En þa ær Ioachim var andadr, þa gekk Cleophas ath eiga Aunnu, hann fastnadi stiupdottur 15 sina Mariam Ioseph brodur sinum. Þau Cleophas ok Anna gatu dottur ok kaulludu hana Mariam ok giptu hana þeim manni, ær Alpheus het. Þeira voru synir þeir Simon ok Iudas Thaddeus, Iachobus ok Ioseph, ær var i hlutfalli vith Matthiam. Sidazt atti 20 Aunnu sa madr, ær Salome hét, ok attu þau Anna dottur, ær Maria hét, ok giptu hana þeim manni, ær Zebedeus hét, ok voro þeira synir þeir Iohannes postoli ok Iachobus.

2. delm. .rlm̄r. .kxs. .meti] *d. v. s. bein. .sinar. .har. .negl. 3. kviknar] sál. 434; kviknar cd. anime] fejlskrevet cd., men gentaget i nedre margen; aundinne 434. 4. Noregi] Over dette ord står med finere skrift i øvre margen þvsvnda. 9. Esmeria] d. v. s. Emerentia. 20. Salome] d. v. s. Salomas.*

Creatio hominis.

Deus omnipotens de octo partibus fecit hominem. Primam partem de limo terre, secundam de mare, terciam de sole, qvartam de nubibus celi, qvintam de vento, sextam de lapidibus terre, septimam de spiritu sancto, octavam de luce mundi. Ossa hominis 5 sunt ccxviii: De natura hominum. Sunt véne ccclxv, 35r dentes in perfecta etate xxxii, intellectus in frontē, memoria in cerebro, ira in felle, avaricia in iecore, timor in corde, anhelacio in pulmone, leticia in splene, cogitacio in rene, sangvis in corpore, anima 10 in sangvine, spiritus in anima, mens in spiritu.

Atburðr á Finnmörk.

Sa athburdur gerðizt æ dögum virðulighs herra herra Hakonar með guds næð Noregs konungs ok Olafs erkibyskups i Nidarosi, ath einn prestur af Haloghalandi rikur ath audæfum red sik i skip með 15 kaupmonnum þeim, sem sigldu kaupferð norðr æ Finnmörk, ok hann fór með þeim sakir erennda sinna. Tokzt þeim vel ok skiott sin siglingh, ok toku með skipi sinu æskiligha höfn, i hverium stad margir Finnar komu til þeira til kaupstefnu, svo sem sidur 20 ær til, ok haufdu hvorertveggju ser tulka, þviath Finnar þeir, sem æru æ enda Finnmarkar allt norður vidr Gandvik, æru allir alheidnir ok hafva adra tungu en ver Nordmenn. I meðal Finnanna var einn Finnur svo frodur [ok kenn i] fiolkunnigri list, ath allir Finn- 25

2. Primam] Primvm cd. 6. De] Adskilt fra det forangående ved 3 lodret stillede prikker, hvorved muligvis De n. h. betegnes som titel. 10. splene] slene cd. 12. Sa] I marginen findes et C-lignende henvisningstegn.

arnir helldu hann ok kolludu svo sem formann ok
 spamann allra annara Finnanna fyrir sina folkyngi ok
 þath annat, ath hann sagdi þeim fyrir uvordna hlute.
 Svo bar til æ einum degi, ath fyrsagdur prestur songh
 5 messu i landtialldi sinu, þvíath eingbi kirkia var
 þar nálægh. Stodu allir kristnir menn ath heiloghu
 messu embætti, sem því stormerki sómði virðingh 35 v
 ath veita. Þar voro ok ei sidr Finnarnir nálægir,
 en hinn folkunnighi Finnur stod vidur dyr land-
 10 tialldzins. Ok þa ær svo var komit i messunni, ath
 prestrinn hellt upp guds likama, hliop sa Finnurrinn
 hinn folkunnighe brutt fra tialldinu, hvath ær tulkr-
 inn kristinna manna hugleiddi ok sæ. Litlu sidar
 gekk hann ut eptir honum viliandi skoda ok ranzsaka
 15 hvath hann hefðizt ath, ok sem hann leitadi hans,
 fann hann Finninn enn folkunnigha liggianda æ iordu
 svo sem i oviti eigi langht fra landtialldinu. Þa
 spurdi tulkrinn kristinna manna, hvat illt honum
 hefde ath borizst. Hann andsvaradi: ek sæ hrædi-
 20 ligha syn. Madr sæ, sem syngur i landtialldinu ok
 þer kallith prest ydvarn, hellt i lopt upp hendur
 sinar hafvande i hondum ser barn dreyrught hardla
 biart ok skinannda, svð ath ek matti varla i moti
 sia, ok vidr þessa syn kom svo mikill otti ok hrædzla
 25 yfver mik, ath ut geingnum af landtialldinu fell egh
 i ovit. Ok ath endadri messunni kom prestrin þar
 til med kristnum monnum ok let þenna athburd
 sanna med swardögum. En þath greinir eigi i þessum
 atburd, hvort Finnurrinn folkunnighi snerizt til retrrar

15. hann hefðizt] sammenskrevet og uklart ved at hn h
 er rettet fra hvat, uden at a er slettet. 17. -tialldinu] -tialldid-
 inu cd. 24. otti] kom svo mikill tilf. ved gent., men under-
 streget cd. 28. þessum] stad tilf. cd., men slettet ved under-
 stregning.

truar eda eigi. En þessi sami prestur, sem hann
 36 r kom ur þessarri ferd til sinna bugarda, skrifadi til
 Olafs erkibyskups i Nidar-ósi þessa iarteignn styrkta
 med svardögum. Sidan let hera erkibyskup hana
 openbera ok lysa yfir kór i Nidarosskirkiu med 5
 bringdum klukkum ok sungnum tedeum, ok sæ
 prestrinn lifdi leinghi sidann ok var i Nidarosi. En
 þessa iarteignn skrifvadi Nikolaus Olafs son klerkur
 af Nidar-osi til brædra æ Mòdru-vòllum Biarnar ok
 Snorra i latinu, en sira Æinar Hafliða son Hola kirkiu 10
 officialis snere i norænu mál eptir bæn fyr sagdra
 brædra. En þat var, þa ær lidith var fra higatburd
 vors herra Iesu Christi M.CCC.LXXX ok eitt ár.

Heims undr.

Ieronimus prestur fann xv dagha æ ebreskum
 bokum, þa ær heims unndr mikil munu verda. Þesser 15
 daghar æru nalægir ennda heims þessa. Aa hinum
 fyrsta deghe hefur *heimur sigh *L alna hæra hinum
 hæstum fiollum, ok svo aull vòtnn munu upp hefiast
 ok standa svo sem ve[gr] um allt iardriki. Aa

14. Ieronimus] *De 15 tegn för dommedag, som dog ikke genfindes i Hieronymus' skrifter, stammer i den her foreliggende form fra Beda og haves i varierende oversættelser fra samme kilde i håndskrifterne AM. 350, fol., 135, 4to, 461, 12mo. En noget afvigende tekst, som skyldes Petrus Comestor, forekommer i latinsk afskrift i AM. 732 b, 4to. Udførlig er denne legende behandlet i Paul u. Braune's Beiträge zur Gesch. der d. Spr. u. Lit. VI (1879), s. 413 ff. (Nölle, Die Legende von den fünfzehn Zeichen vor dem jüngsten Gerichte), hvor Bedas latinske tekst findes aftrykt s. 460—461. Bl. 36 v er stærkt afslidt. En afskrift ved K. Gislason af dette så vel som af det foregående stykke findes blandt KG.s samlinger nr. 36, bægge, som det synes, bestemte til optagelse i 44 Prøver. 17. heimur . . L] mare . . quadraginta Beda, og svarende hertil sjórinn 350, 135, 461 og XL 350. 19. ve[gr] muligvis (urigtig) vedr cd.*

odrum deghi mun sær nidr falla, ok vötnn munu þorna ok nidr falla allt til nedstu diupa i helviti, svo ath varla mæ sea ofan æ. Á III. deghe munu oll vötn verda sem fyr voro. A III. deghe munu 5 safnazt aller fiskar yfvir vötnn ok seoskrimsi ok munu gefva af ser ogurlighar radder, en gud i mun þær skilia. A hinum v. deghe munu oll vötnn brenna fra ofan-verdom til nedan-verdra. A VI. deghe gefva aller || oooooavextir af sier blodliga daug. Aa VII-a 36 v

10 [deghe | brotna oll smidi þau ær smiduth hafva verith i þessum] | heimi. A VIII. deghe munu beriazst steinar aller ok m[unu] | fliugazt ath moti ok hver sem einn hlutr man briot[az] | audrum i gegnn. A IX. mun verda landskialfti svo mikill, | ath ænginn vard slikur 15 fyr. A X. deghe munu aull fioll ok | holar snuazt i slettur. Hinn XI. dagh munu aller menn fara or | *haullum sinum ok munu renna sem ær oooo en eingr man | odrum svara megha. A XII. deghe falla awll himin-tungl æ | iord nidr. A XIII. deghe skulu safnazst 20 bein daudra | manna til grafar munna. A XIII. deghe skulu allir menn deya. | A XV. deghe skal brenna iord allt til himna ok til [hinna] | nedztu diupa helvitis. Sidan mun vera doms daghr, | *ok þa mun sidan vera doms daghr, og þa kemur heims ender.

* * *

2. þorna] først anbragt efter sær (l. 1), men ved henvisnings-tegn overført til pladsen efter munu. 9. ...avextir] linjens beg. ulæsl. og resten af stykket stærkt slidt; herbæ et arbores Beda. 17. haullum] cavernis Beda. ær...] quasi amentes Beda. 23-24. ok—daghr] står overflødigt. 24. ender] Her- efter optages sidens sidste halvdel af vers 1—4 af Andreas drápa (aftrykte i 44 Prøver), som her forbigås.

Læknisfræði.

37r Madr het *Ypocras, hann var spakaztr allra lækna. Hann bad virkta-vin sinn æ andlatz degi sinum, ath hann skyllði leggja undir hofut honum i grofinni allar virkta-bèkr hans þær er leyndar lækningar voro æ. Enn laungum tima sidar eptir andlat hans þa kom 5 at leidino ganganndi einn keisari. Hann sa skrifat æ grofinni, ath þar hvildi sa, er verith hafdi enn vissazti madr. Hann hugdi þar vera nockut fe i þeiri grof ok baud sinum monnum grof þessa ath ransaka, en þeir fundu þar ecki annat en bok þessa. 10

[E]f madr hefir verk i andlite eda þrota i haufdi ok aung ok hósta ok þrysti opt vinstri hendi fyrir briost ser ok kroppar um nasraufar sinar, sa mun deya. I[te]m r[a]ka siuks manz legdu æ glód heita, enn ef *deynir* þa mun þann eigi undan draga, elligar 15 læt hann æ vatn *hrèkia*, ok ef uppi flytr, þa mun lifna, en ef sóck[r], [þa] mun deya. Item ef madr sveitizt i sótt sinni, hv[erfir ?] hófodith ofan-vert, þat er got[t] mark, elligar órvént. Item e[f] [þ]u ser

1. Madr] *Her begynder en lægebog, som optager bl. 37—45 v, l. 11 — skreven med membranens hovedhånd (1. hånd). Teksten er adskillige steder beskadiget ved slid og bortsmulring, men kan udfyldes ved lægebogen AM. 434 a, 12mo, hvor en paralleltekst forekommer, dog med forbigåelse eller omflytning af bl. 38v—40. Angående de to teksters indbyrdes forhold og den islandske teksts kilder henvises til min udgave „Den islandske lægebog Codex Arnarnagæanus 434 a, 12mo“ i Vidensk. Selsk. Skr. 6. R. Hist.-fil. Afd. IV, Kbh. 1907. Fra 434 anføres varianter af betydning for teksten og vigtigere realitetsafvigelser. Ypocras] d. v. s. Hippokrates. 8. madr] lækner 434. 10. bok þessa] leyndar lækningar-bækur hans þesar. Enn fyrsta er við hofud-verk 434. 12. ok aung ok] edur 434. 14-17. Item—deyia] Denne periode er omflyttet til lægebogens sidste side 434. Det kursiverede er bortsmulret i codex; lifna—mun mgl. 434. 18. hverfir] Beskadiget ved bortsmulring; opt um 434.*

- opt siukan mann vanda s[er] til vegiar i ðndverdri
[sott], þat er eigi gott mark. Item ef siukr madr
hefir saman fall[nar] nas-ra[uf]ar ok hvessir augu ok
hola þun-vanga ok til snunar varrar ok eyru kólld
5 ok vendir ser opt hingat ok þingat ok vill hverfa
hofut til fota enn fêtr til höfda giorda, vittu þann
mann eigi munu undan komazt, þviat sli[kir] hlutir
ero ban-vênir. Item ef madr lêtr hendr sinar æ hofut 37v
ser ok dregr til sin fêtr sina, vittu þann mann lifna.
- 10 Smyr med fleske fêtr siuks manz ok kasta fyrir hund,
ef hann etr, þa mun honum batna, en ef hafnar, þa
er haska vón. Fyrir mat profa, ef hland hins siuka
manz er skirt, þat taknar heilsu. Galienus mælti sva:
þessi ero daudlig mork i mannligu edle, ef rodnar
15 enni, enn brynn falla, vinstra auga dregr saman,
nasar ðndverdar hvitna, haka fellr, fêtr kólna, kvidr
fellr til hryggjar. Smyr med fleski fêtr siuks manz,
ef flytr þa mun lifna, en ef sockr þa mun deyaia.

[I] ianuario manadi lát þer eigi blod sla, mæli-
20 kopp vins eda mungatz skaltu hvern dag drecka
ðmettr, þann dryck skaltu drecka vid blastrum ok
sam-stappadan grøsum, þa skaltu neyta *innyfri
*ginefrey, *reuponticem *skaltu* þa drecka.

I febru-ario er blod gott a[t]h lata or þumal-

1-2. i—sott] *udel.* 434. 3. ok hvessir] *hvoss* 434. 6.
giorda] *laggs* 434. 8-9. Item—lifna] *udel.* 434. 8. sinar] *I nedre
margen er med „2. hånd“ tillagt i lønskrift dsvmloizs rgelnsxbxs
rom slgxc þeglgx] t cf cmto mvvg, som omstillet efter de s.
54 anførte regler giver Bryniolfr Steinradar son ritade þetta
ok er engo nytt. Nedenunder er, muligvis med samme hånd,
men utydeligere skrevet lxigxs qxii xnlt yci m(!)xggy rlx nlt,
d. v. s. Ialtar (!) Pall a mig vel mattu sia mig. 10—12. Smyr
—vón] *Omflyttet til lægebogens sidste side* 434. 12—13. Fyrir
—heilsu] *udel.* 434. 17—18. Smyr—deyaia] *udel.* 434. 21.
þann] *udel.* 434. blastrum] ok bolgum *tilf.* 434. 22—23.
innyfri ginefrey] *synes bægge at betegne ingefær.* 23. reupon-
ticem] *d. v. s. rhapsonticum.**

fingrs ðdi, laug ok lausnar dryck er þa gott ath neyt[a] ok varmar vistir eta, neyta ag[ri]monia med vör[m]ju vine.

I martio skaltu sodith neyta ok vormum vistum ok eta rêtr saman gronar, blod lættu eigi, lausnar 5 dryck tak þu eigi, þviat allt aflar ri[d]ju, rutam ok *hibstikum dreck þu.

I æ-prili er gott blod ath læta ok dryckio ath taka, kiöta mat eta, koppa blod læta ok varmt ath neyta, þat hreinsar kvid-sott. 10

I maio betonicam ok pinpinellam skal neyta, 38r arms kvist ðdi skulo þer skeina, varmt skaltu þa neyta, þviat varmt vermir idr manz, málvett skaltu þa taka, höfut ne fêtr ferfêtz kvikendis skaltu eigi eta, árla skaltu eigi eta, et agrimonium, dreck mál- 15 urt afsincium ok *seniculum.

I iunio skaltu hvern dag mál-bledu vatz ómétr drecka, öl skaltu eigi drecka.

I iylio gêt þin vid konum, blod lættu eigi, spyiu dryck ok laugar þik þu eigi, malvás ok caules ettu 20 eigi, þviat svart sótt vex þadan af, *salivam ok rutam neyttu.

I augusto ét ecki varmt, dreck eigi aul nema nytt se, blod lættu eigi, lausnar dryck tak þu eigi.

1. ok l. d.] *gentaget, men med sidste ord bortsmulret cd.*
 3. sodith—vistum] *pulegium drecka ok sætt aagrimonianum sodit 434.* 5. eta] *udel. 434.* gronar] *gronar snarest cd. og 434 (i udg. opløst gorvar).* 6. allt] *þat 434.* 6—7. rutam—þu] *udel. 434; bibstikum, d. v. s. levisticum.* 10. þat—sott] *kvid-sott hreinsar rutan, ok bilisticum drectu 434.* 12. arms kvist ædi] *Hertil svarer i den danske lægebog AM. 187, 8vo åren (h)epatica [eller muligvis mediana].* 13. neyta] ok varmt drecka *tilf. 434.* 13—14. málvett—taka] *Dryck skaltu drecka 434.* 15. skaltu eigi] *vaka, arla 434.* 16. seniculum] *feniculum 434.* 20. laugar] *lausnar 434.* 20—21. malvás—af] *Henført til avgust 434.* 21. salivam] *salviam 434.* 23. aul] ne m(iod) *tilf. 434.*

I sep[t]embre hent ath þer hvetvelna þat ètt er ok èt, þviat þa ero allar vistir i rettum tima-kostum ok friovazstri neyzt[u] naturu, blod lættu þa taka þer.

I octobre dreck nytt vin, ok rafanum neyttu fast-
5 andi, ok cinnamomum dreck þu vel.

I novembre þarn[a]zt þu laugar, læt eigi blod, þvo eigi hofut þitt i vörmu vatni, dreck ysopum ok cinna-momum fyrir kvidsottar sakir.

I decembre vek ena hëstu armkvistz èdi, koppa
10 blod lættu, þviat þa er allr þroti buinn æ þeiri tid or fara manz likama, flesk ok frè *nastice neyttu þæ. I upp-hafe hveirrar sottur skaltu fasta ok þurt eta.

Vid augna myrkva: tak refs gall ok hunang ok 38 v
vell ok blanda saman ok þer i augun, þa mun af
15 taka myrkva, ef æ er, ok sama leid bucka gall. Item tak ost nyian ok læt i vatn vellannda ok gior af köku ok legg vid augun, þa mun batna. Item ath birta augu: tak kua miolk ok kvenna ok dreyp opt i augun. Item lög^r malurtar blandadr vid hunang.
20 ok miolk þat greder allar sottir auga; blod agrimonie med hinu hvita or egi stappadu ok legg vid utan. Ef æ dregr auga: tak svölu kvika ok sker af henne höfudit med glere, sva ath blod renne. Héér er lëkning vid sar eyru: tak sauda gall ok blanda med
25 kvenna miolk, þat g[i]orir r[úm] eyrun. Vid tanna verk: tak brunt sallt ok rid um utan tannholldit opt, þa mun batna. P[or]s grenn stapadr vel þat er

2—3. tima—naturu] kostum i þann timaa, ok mattu neyta 434. 9. armkvistz ædi] *Svarer til 187.s cephalica.* 11. nastice] *d. v. s. mastiche.* 13—15. Vid—gall] *Genfindes cd. bl. 41v—42r. Sml. 434, s. 23³³.* 15—17. Item—batna] *Genfindes cd. bl. 42r.* 19. lög^r] *lög cd.* 20—21. blod—utan] *Sml. cd. bl. 41v.* 22—23. Ef—renne] *Genfindes cd. bl. 41v.* 23—25. Héér—eyrun] *Sml. cd. bl. 42r.* 25—27. Vid—batna] *Sml. 434, s. 18⁴⁻⁵, som her har brent for brunt.*

gott ath þvó höfut med, ok sva med [s]allte er gott at þvo. Vidr sár reynd lækning: tak ryd af iarne, þat er af stedia fellr, þa er [s]midath er fornt iarn, ok stappa vid hunang ok surt vin ok legg vid sar, þat gredir vel. Vid sar saman groith: tak eg-skurmsl 5 ok bren ok spón fullann hunangs ok sva mikit smior ok bitt um ok stappa allt saman, þessi lækning er gód. Vid þat sar, er saman er groith um veilt: tak ost ok bitt vid, þa mun opnaz. Item tak salt ok legg vid um dag ok nótt, sidan tak svina gáll, 10 geita eda nauta ok stappa vid *sál. sal(s)en pipar ok leg vid sár um kvellid ok morg[in], þat gredir einkum vél. Ef madr ma eigi miga, drecki surnafré stappat med vatne. Ath har váxe: tak geita klaufir ok þar med spardit ok brenn ok stappa vid súrt 15 vin ok rid i höfudit. Item ath hár vaxe: tak einiber ok oleum ok vell miok ok rid sidan i höfudit. Item biarnar istr med fleski ok fornu vin[*i þat*] skal blanda ok æ höfut rida. Ef kona ma [*eigi fra?*] barni komaz eda leysaz: tak konu miolk [*ok ole*]um 20 ok gef henne ath drecka, ok mun bratt leysaz.

Acet[um] édik kallt ok þurt i annan s[ét]tt. Edik ma med þessum h[è]tti giora: half-fylla kerallid med vini eda odrum dryck þeim edik mæ af verda ok hyli med einu sponzi. Sumir gera sva edi[k] 25 a[th] legia kerallid med vi[n] eda annan dryck i s[o]lar hi[t]a vii daga eda vi. Ef madr vill profa, hv[or]t edik er gert eda eigi, þa skal hann læta æ

S. 64²⁷—1. Pors—med] *Sml. 434, s. 27¹¹. 5—9. Vid—opnaz] Hertil svarer 434, s. 22^{17—19}. 11. sál. sal(s)en sál. cd., med et foran en bortslidt eller udraderet bogstav, der snarest synes at være f. 18. vini þat] *Beskadiget ved bortsmulring. 19. eigi fra] Bortsmulret; udfyldt efter formodning. 20. ok oleum] Beskadigelsen udfyldt ved konjektur; genfindes 434, s. 24^{16,17}. 27. vi] Muligvis III cd., men da vistnok afskriverfejl.**

iord eda kallt iarn, ok ef þat gerir bolur ok frodu af ser, sva sem þat velle, þa er þath fullgert en ella eigi. — Alumen álun heitt ok þurt i annan stétt, þat hreinsar augu ok giorir skiðra syn ok 39 v
 5 minkar ofmikit kiot i manz bræ ok i óðrum limum ok lætr ill sær eigi vaxa. Alun temprad med hunangh ok edik festir lausar tennr ok heilsar þrutit tanna hold. Alun heilsar blóðrur ok skabb, ef þat er þveggit i þi vatni, sem álun bradnar i. Alun temprath med
 10 edik ok þeiri iyrt, er kassia heitir, heilsar þann sarleika, er farfa heitir. — Narstucium krasse heitr ok þurr i fiorda stett, hann minkar losta til kvenna. Stappar madr krassa med *auro ok legr a þrota, þat dregr vóg út ok minkar verk. Hans *legr er
 15 go[dr] med tanna verk, ef hann er lætinn i þat eyra, sem ta[*nna ver*]kr er under. Er hann ok godr med harfalli. Krass[a] [*fri*]o er sterkara en grasit sealft, þat leysir dautt [*barn*] f[ra] konu ok vónða [mad]ka or manz kvídi. Stappar [*madr*] krassa frio med
 20 vin ok dreckr, þat er gott med eitri. Kenna ormar reykd eda þef af krassa brendum, þa flyia þeir. Stappar madr krassa med gása istr, þat er gott ath leggja vid sárt hófut ok kláda. Stappar madr krassa frio ok dreckr löginn, þat leysir maga. — Sal eda

3. Alumen] *En artikel „alumen“ forekommer 434, s. 32—33; bægge går de gennem en norsk oversættelse tilbage til Harpestræng. annan] fiarþæ Harpestræng. 9. i²] tilf. 434. 11. farfa] farfar 434, d. v. s. furfur, skurv. Narstucium] d. v. s. Nasturcium; denne artikel genfindes ikke i 434, men går gennem samme mellemled som foregående tilbage til Harpestræng. 13. auro] *Fejlskrift for súru; suræ Harpestr.* 14. legr] *Fejlskrift for loqr; oos Harpestr.* 16—17. tanna verkr... frio] *delvis bortsmulret. 18—19. barn... madr] Bortsmulret. 24. Sal] Artiklen, der på samme måde som de tidligere går tilbage til Harpestræng, genfindes i udførligere form i 434, s. 35*¹⁹⁻²⁴.*

sa[ll]t þat geymir vel fyrir *ruta ok aukar roda æ
 gu[l]li, gerir sylfr hvitt, ef þat er þvegitt með þi.
 Sallt þurkar ok upp-neytir illt blod, þat sem of þurt
 er. Lætr madr sallt i illt sær, þa verdr þath eigi
 40r meira. — Mira heit ok þurr i annan stétt, þat er 5
 gott vid *spolume ok leysir barn fra konu. Drecker
 madr miru sva mikit sem ein baun, þat er gott vid
 laungum hōsta ok hōrdum anndar drētti, sidu verk
 ok sarum innyflum. Helldr madr miru undir tungu
 rotum ser ok svelgr, þegar hon rennr ok vêtizt, 10
 þat lettir þunga raust, þat er gott ath taka, er rida
 kemr ath manne. Temprud mira med vin ok þvegitt
 i hōfut þat er gott vid hōfut-verk. — Reykelse heitt
 ok þurt i annari stett, stapp[ar] madr reykelse med
 briost-miolk eda klár þat skiērer augu. Item temprar 15
 madr reykelse vid vin eda edik, þat er gott ath
 drecka vid blod-sott. Item . . [st]appar reykelse ok
 alōe vid hith hvita ór egi, sva ath þat verdr þyckt,
 ok leggr vid bein-brot eda vid þau sár, er miok blēda,
 þa læte vid liggia þar til sem hann étlar, ath saman 20
 sé beinit eda sarith groi, ok hafi sama lēkiss dom
 þar til ath sárit er grett. Reykelse er gott vid blod-
 ræs ok styrkir manz minni med sinum ilm. Item
 reykelse stōdvar blod-ræs hvatan sem rennr, ok
 hinu verstu sar i enda-þarme ok i odrum stōdum 25
 lætr eigi vōnd sar vaxa, ef þat verdr temprad med

1. ruta] rōtæ *Harpestr.*, d. v. s. „förrådneise“; þat—ruta] udel. 434. 5. Mira] Artiklen genfindes ikke i 434; forholdet til *Harpestr.* som foran nævnt. 6. spolume] spol orm *Harpestr.* 13—23. Reykelse —ilm] *Gengiver i uddrag Harpestrængs artikel „thus“*; tilsvarende findes 434, s. 40^{1.7}. Tilhører samme redaktion som de foregående artikler. 17. Item . . stappar] *Beg. af stappar og det nærmest foregående bortsmulret, sandsv. ef eller ef madr; dog næppe plads for to ord.* 23—s. 68² Item—hrinndr] *Genfindes 434, s. 12^{1.3}, sml. 28^{3.5}.*

miolk, ok* or höfði flög ok flérdsamligar æ-hyggiur
 brott hrinndr. — *Pistinaca er mura æ dönsku, 40v
 hennar rætr ok frio er gott i lækiss dom. Sýdr
 madr hennar rætr vid lith hunangh ok vin ok
 5 dreckr, þat er gott vid siukt millte, lifr ok lenda
 verk. Sydr madr muru med miolk ok dreckr, þat
 er gott vid ðnghva ok út-sott. Hverr sem hana
 etr eda berr i höfði ser, þeim má eigi høgormr
 granda. Etr madr mikit af henne, þæ fysir mann
 10 til konu. Ridr madr muru rætr um tennr ser, þat
 linar tanna verk. Dreckr [madr] löginn af henne,
 þat er gott med skorpíónis sting. [Sta]ppar madr
 muru vid hunang, þat er gott ath legia vid of-
 þrutinn maga. Eingi rot fæder mann iafn[v]el [sem
 15 mur]a. — Piper pipar heitr ok þur dugir med hósta,
 siu[k]a lifr ok kalldan maga ok minkar verk i sinum,
 hreinsar briost ok er godr med kreppu. Pipar
 blannadr vid egg skierer myrk augu, ef þau ero
 smurd i. Stappar madr pipar med ol[e]um, þat er
 20 gott ath smyria med likam vid skialf[t]a-sótt. —
 Iuniper [einir?] hans aska ma hylia elld um ær.
 Eini-ber skulo um vorum saman lesaz. Sydr madr
 einiber med regn-vatn, þat er gott med út-sótt.
 Enn med vine velld er gott ath drecka vid sma-
 25 þarma verk. Vid raust tak pipar ok tygg ok hallt 41r
 i munn i þer leingi ok svelgh sidan nidr hrakanum,
 en spyt nidr flysinu piparsins ok sup tvau blaut eg,
 adr þu sofnar. Tak oxa gall ok rid um enda-þarms

1. ok¹] lagt vidr, þat teer tilf. 434. 2. Pistinaca] d. v. s. pastinaca. Gengiver Harpestrængs artikel af dette navn; et mere kortfattet uddrag forekommer i 434, s. 12³.¹¹. Samme redaktion som foran anført. 14—15. sem mura] sál. 434; besk. ved bortsmulbring cd. 17. Pipar] Artiklen er et uddrag af Harpestræng; sml. den tilsvarende i 434, s. 34¹⁶.²². 21. einir] næsten helt bortsmulret cd. 25—28. Vid—sofnar] Anvisningen genfindes i 434, s. 30¹⁶.¹⁸.

rauf, þa mun batna vid abbinde. Tak ál ok leg i vin, þath er gott vid erge ok lostasemi. Tak konu-miolk, er svein-barn hefir á briosti, in dropa, ok læt i blautt eg ok læt sidan i elld ok læt þann mann gefa honum, er all[dri] sa hann adr, þat er 5 opt reynt vid kaulldu-sott. Sker *horn* af kviku hufe ok ger af kamb ok kemb sidan har karlmanz med karlkendu *ok bind ok siod en konu med kvenkendu ho[rn]e, ok stappa þat i *vine* eda oleo eda vatne, ok þvo med hof[ut] ix daga, þa [m]un 10 batna.

Vi[d] nef-dreyra bittu þumal-ta æ hēgra fēti med sterkum þrēdi, þa mun stemma. Vid hinu sama: molld af svina-tyrdli brenn i gry[t]u [ok] blas i pipu óskunni i gegnum nas-raufirnar [þa mun] 15 ste[mm]az. Vid hofut-verk siod pulegium i oleo ok rid æ enne hins siuka ok þunnvanga ok hiassa. Enn vid þi: leg saman rot af malurt *af sinthici 41v ok bōrk af iderant ok hith hvita ur ege, leg i linkledi ok læt vid hōfud, þvo þu hōfut i sallte ok vine suru. 20 Vid hvirfils sott: abrotanum stappat vid hunangh ok suru vine gef siukum drecka, þa mun batna. Aughna smyrsl: vin med celedonia ok *hud uninga. En ef augun renna, tak in sponu af rutam ok einn hunangs ok blanda allt saman ok rid á augun. Enn 25 vid surblindi: smyr augun med refs istre. Lōgr af

2—6. Tak—sott] *Anvisningen forekommer i 434, s. 31^{9,11}, sml. s. 11^{17,19}. 4. ok¹] gent. cd. ok laot s. i elld] udel. 434. 5. sa] sál. 434; bortsmulret cd. 6—11. Sker—batna] Sml. s. 75^{19,21}. Forekommer i 434, s. 11^{19,21}; sml. s. 21^{5,6}. 6. horn] sál. 434; bortsmulret cd. 8. ok—siod] bōr vistnok udgá; horni 434. 9. vine] sál. 434; beskadiget cd. 12. Vid] *Hermed begynder en sammenhængende parallel til 434, s. 16²⁰ ff. 14—16. grytu—stemmaz] Udfyldt efter 434 og ved konj.; besk. cd. 18—19. malurt—iderant] absceinnteo, burkn ok ederam 434. 23. hud uninga (!)] hy af dufu unga med suru vinne 434.**

mal-urt ok *surthin blandit vid hunangh ok miolk
 þat gredir augna sottir allar. Vid augu lög[r]
 centauri ok hunangs tár blanda saman ok ooo. Enn
 til þess laug af burkni ok fenicule iamt at [v]étt
 5 lat i glerker ok þurka i solar hita ok rid æ vid
 elld. Ef æ auga verdr laustr, tak blod agrimo[n]jie
 med hinu hvíta ór egi ok stappa ok leg utan vid.
 [E]n vid þat er æ er dregit augun, tak svölu kvika
 ok sker af henne höfut ok fêtr med glere, sva ath
 10 blod hennar renne af glerin[u] ok æ augat, ok mun
 þa af draga. Enn til hins [s]ama buc[k]a sperdla
 9 ok [l]avarber 9 ok pipars korn 5 [ok] *atarmattu
 blanda vid hunang ok rid æ enne hins siuka. Enn
 vid þath sama: refs gall ok hunang vellt blandit
 15 saman ok ber i augun, þa mun batna ok af taka
 myrkva, ef æ er, ok sva bucka gall. En vid augun 42 r
 *af ruta lög af henni vaxandi ok lat i glerker ok
 blanda vid surt vin ok ber i augun, þa mun skirazt
 ok myrkvi af fara. Tak enn lög af fenicule varmann
 20 ok ber i augun. Enn til hins sama gall þidurs ok
 lög af maribrio, þat rindr af augum öllum myrkva.
 Tak enn ost nyiann ok lat i vatn vellanda ok ger
 af koku ok legg vid augun varmt, þa mun batna.
 Lékning vid eyrum: tak sauda gall ok blanda vid
 25 kvenna miolk, þath gredir rifin eyru. Enn vid þat

1. surthin] sandsynligvis en forvanskning af absinthium.
 3. centauri] centauree 434; besk. cd. ok²...] c. 3 bogstav-
 pladser bortsmulrede; intet tilsv. 434. 4. vétt] vexti 434.
 5. ok¹] sål. 434; bortsmulret cd. 6. aa—laustr] auga verdr lostid
 434. 8. En] beskadiget; udel. 434. er¹] ef 434. 9. ok fêtr]
 udel. 434. 10. augat] þar sem aa er dregit tilf. 434. 11—12. hins
 —bucka ... korn] sål. 434; besk. cd. 12. atarmattu] „Atar-
 mata“ svarer i 434 s. 24⁸ til „atramentum“ i Sv. Låke- och
 örte-böcker s. 30²⁰ o 126²⁴ (velvillig medd. af dr. M. Kristensen).
 17. af¹—henni] tac daugg af ruta heima 434. 20. augun] þaa
 mun batna tilf. 434; ok (?) tilf. cd. 22—25. Tak—eyru] Sml.
 s. 64^{16.17}, 21.25.

sama, enn sia lækning er daufum til bota, tak [g]rene-
 tre grent ok lát i elld, enn vatn þat sem ur rennr
 sa[fna] i bledu ok spon fullann hunangs ok siod
 gras þat er heitir barbaiovis ok tak 2 sponu af ok
 blanda þessa hluti s[a]man ok rid i gegnum 5
 klédi ok hird i glerkeri ok lát i e[yr]u]n þa
 er þarf, þa mun heyrnin batna. En ef madr er
 mallaus, taki hith rauda ur ege ok hunang ok
 st[appa] allt saman ok lát þann hefia med spène
 endr ok stundum. Vid brióst-verk tak ru[t]am ok 10
 vell i vini ok *vid sallt ok dreck [fa]standi. Blod-
 stemming vid sár: tak geita hær [ok] legg [vid,
 þat] mun batna. *Ryd lækning vid sár, þat gréder
 vel. [Bitt?] vid þofa (?) svidinn, þa mun leetta
 blodras. Tak svina sör svidinn, þat skaltu mylia 15
 æ sár, ok kóngurvöfu vef ok binda vid. Vid brot-
 42v falli tak bucka hland ok gef karllmanni ath drecka,
 en geita hland konum. Vid augna myrkva ála gall,
 þat gredir undarlíga vel. Vid tannverk tak frè
 *crestencionis stappat vid hith hvíta or egi, rid þi 20
 á, þat gredir vel. Enn vid þi tygg rót undan halmi
 eda eini, þat tekr af verk ok festir tennr. Vid
 þurrann hosta sid ok arla: dreck *saluam ok hyl
 þik vel. Vid hiartverk: dreck *topilegium stappat
 vid varmt vin, ker fullt. Vid líkþra: gras þat, er 25

3—4. siod—þat] laug g. þess 434. 4. barbaiovis] sál. 434;
 besk. cd. 7—10. En—stundum] udel. 434. 11. vini ok] dreck
 vid. Vid hiart-verk: tac marubium ok pulegium ok siod i
 vatni ok lát tilf. 434. 11—18. Blod-stemming—konum] udel.
 434. 13. Ryd] sál. cd.! *Fejlskrift for God?* 14. þofa] uklart
 ved blækkets udflydning cd. 18. myrkva] ber balsamum i
 augun edur tilf. 434. 20. crestencionis] *Sv. Låke- och örte-*
böcker s. 31¹⁵ r 127³¹ viser, at ordet må være en forvanskning
af nasturtium (dr. M. Kr.). 21—22. undan—eini] af elne
 434. *Sv. Låke- och örteb. har på det tilsv. sted s. 31¹⁷ r 128²*
ålerooth. 23. saluam] d. v. s. salviám. 24. topilegium]
 pulegium rigtig 434. 25. varmt] fornt 434.

heitir dragontea, þath er freknótt sem ormr, þat
 stodvar líkþrá-sott, enn ef þat er etith, þa drep[r]
 [þat] madka þa, er fêdazt i manni, ok sva kveisu.
 En vid briost-verk: dreck lóg af *fenice, ker fullt. En
 5 vid þat sama: *rubri, abrotan, ysopi 2 spónu i vini
 dreck 3 daga. Vid olyfians dryck ok allzkonar eitri
 ete madr hvern dag fastandi *kafanum. Vid [h]undz
 bit: leg vid hár hundzins. En ef ór er fôst i manni,
 þa mattu sva ur koma: tak þi[s]til ok vinberr, hit
 10 hvita ur egi ok bit á. Til biartrar raddar e[t]tu
 sal[vi]am. Dryckr vid alz konar ridu: blôð af 9
 *balsemica med pater noster ok sva in instu lèknis-
 blôð, stappat vid sallt ok gef drecka siukum vid
 vatni. Vid þi er madr ma eigi hlendi hallda, tak
 15 heila hera ok stappa vid vin ok gef honum drecka. 43r
 Ef ormr skridr i mann sofanda, tak hleif þuran ok
 sva heitann sem or ofni kemr, ok briot i sundr ok
 leg vid ii vega ok þryst fast, þa mun ór fara. Vid
 blind augu tak þidurs gall ok blanda vid litit vin
 20 ok vid litinn manz sôr ok leg vid augun 9 daga.
 Vid tannverk tyg rót af mellifoli fastandi. Vid
 brotfalli tak stein enn rauda, er i svôlu er, ok ber
 a þer, þa mun ecki saka. Vid þi er madr tapar
 mali, tak fre klungrs ok stappa ok gef honum
 25 drecka. Vid tannverk tak korn af haf-sallti ok
 legg i rauf tannar, þat dregr madk ok lettir verk.
 Ath birta augun: tak kua miolk edur kvenna ok

4. fenice] fenicule *rigtig* 434. 5. rubri, abrotan] marubbii, abrotani *rigtig* 434. 7. kafanum] raphanum *rigtig* 434. 7—8. Vid—hundzins] *Her har 434 et råd for sår.* 11. salviam (?) *silinam 434. 11—14. Dryckr—vatni] *udel.* 434. 11. Dryckr] *sål. snarest cd.* 12. balsemica] *Vistnok forvansket af balsamum? Anvisningen frembyder flere besynderligheder.* 16. þuran] *surann rigtig* 434; *sml. Sv. Läke- och örteb. s. 231²¹.* 22. svôlu] *kvide tilf.* 434. 26. dregr] *drepur* 434.

dreypp opt æ augun. Ef madr dreckr eitr, þa skal gefa honum ath drecka gras þat, er heitir dragontea, þa mun hvarki i manni þola eitr ne madkar. Vid tanna verk tak rot ellibore ok stappa vid surt vin ok leg varmt vid tanholld, þa mun batna. Vid 5 spena verk tak rot ellibore ok stappa vid svins hland ok ger plastr ok leg vid, þa mun batna.

43v Ef madr ma eigi sofa i sott, þa tak surna fre ok bitt i lin-duk ok heing i vatn heitt, til þess er þefar af vatnith, þa drecke hinn siuki þat vatn, ok þat 10 er gott vid þeiri sott, er frenetika heitir. Sa er eigi ma miga drecki surna fre stappat vid vatn. Vid þi er stemmir hland i blaudru manz, þa ta[k] þu refs blod ok rid um sin manzins, þa mun steinninn bresta. En ef þu villt þat reyna, þa tak stein nõckurn 15 ok leg i refs blod, ok mun á þriggia natta fresti steinninn laus verda. Enn ef þu vill, ath hár vaxe, tak geita klaufir ok sperdla ok brenn ok stappa vid surt vin ok rid þi á hofuth. Vid nef-dreyra, reyk af *kalekarnu þat stodvar vel. Vid vörtur rid æ 20 *af fexe *eboli. Vid bruna rid æ oleo eda svina istri nyiu ok hith hvita or egi ok stappa allt saman ok legg vid. Allar lungna sottir hreinsar marubrium ok smior, ef madr neytir. Vid augna meini drecke *beronikam arla med vatni, þat birtir augun. Vid 25 flugur tak elleborum hvitt ok blanda vid miolk eda kunyt ok set fyrir þik, þa mun annat tveggia

10. vatn] varmt 434. 14—15. rid—bresta] innann þriggia natta þaa mun leysaz steminginn, ef þu ridur um allan þan mann 434. *Den følgende forsøgsanvisning har i 434 sit tilsvarende (i anden sammenhæng) s. 23^{18,20}.* 20. kalekarnu] sål. (*forvanskning af „kalveskarn“?*) *cd.*; kalfa sauri 434. 21. af fexe] fræe 434. eboli] *d. v. s.* ellebori. 25. beronikam] betonicam *rigtig* 434. 27. þik] þær 434.

deyia eda flyia. Vid kóngurvofu bit tak silke ok
sallt ok blanda vid varmt vin ok rid æ. Vid hesi 44 r
tak oleum ok lat vid blautt eg ok malinn pipar, et
adr þu ferr ath sofa. Enn vid þvi sup klöf-lauks
5 brym. Ef padda kryfr mann, tak sörann hleif sem
hann kemr or ofni ok briot i sundr ok legg u vega
vid, þar sem hon er i, ok þa mun or fara. Vid hár-
vexte tak eineber ok oleum ok vell i miolk ok rid
æ hofud, þa mun har vaxa. En vid þat: biarnar
10 istr med fleske ok fornu vini þat skal saman blanda
ok æ hofud rida. Vid vortur læt æ dufu blod varmt,
þa mun af taka, tak burkus blöð ok leg vid netr m.
Vid þi er barn elzt seint, tak búu ok leg vid lioskan
undir klædi konu, þegar mun leysaz. En þa er
15 barn er alit, tak brutt grasit, ath eigi flyi idr kon-
unnar. Vid þat er madr etr kóngurvofu, eda verdr
i dryck, þa tak þu *beronicam ok veg 5 aurtuga
vétt ok gef honum drecka, þa mun ecki saka. Vid
blod-ras tak mulshær ok brenn ok gef honum
20 óskuna, þa mun honum batna. Enn ef armr manz
þrutnar, tak hveiti-miol ok hunang ok miolk ok ger
af plastr ok legg vid 3 nêtr. Enn ef ecki stodar,
þa heing upp arminn ok *hóndina ok verm oleum ok
smyr hogliga allt upp til axlar ok fram til ulf-lidar,
25 þa mun batna. Enn vid þat: siod haunir i vine ok 44 v
vatni, til þers er bresta, læt vid talk ok legg vid,

1. silke] ausku fiti 434. 2. varmt] fornt 434. ok—vin] *gent. cd.* 4—7. Enn—fara] *udel.* 434. *Sml. foran s. 72¹⁶⁻¹⁸.* 12. burkus] burkns 434. ok] stappa ok *tilf.* 434. 13. búu] *Planten „artemisia“ (bynke); forekommer i 434 i formen huna.* 15. flyi] fyllgi 434. 17. beronicam] betonicam 434. 18. saka] þat er opt reynt *tilf.* 434. *Derefter tilf.* 434: Vid bit olms hundz edur otams dyrs þaa tac fugll þann, er skiorr heitir, ok siod i vatni ok gef honum at eta med godu vine, þa mun ecki saka. 20. óskuna] ok optliga at drecka 434. 21. þrutnar] af blodi *tilf.* 434. 22. stodar] stadnar 434. 23. ok¹] verm *tilf.* 434. 26. talk] ok lat i lin-klædi *tilf.* 434.

þat gredir vel. En ef har eda skeg skortir, tak har
 þau, er vaxa innan lëriss æ osnum, ok um vetrum
 ma sia en eigi æ sumrum, brenn þau ok tak duptina
 ok blanda vid oleo forna af olifo tre ok smyr med
 þi, þar sem þu villt at har vaxe, þat stodar sva 5
 mikit, þo ath þu ridir þi æ konu kinn þa mun þar
 har vaxa. Um steina megin: ef þu villt profa afl
 steinsins, tak þu þa ker fullt vatz ok bitt utan vid
 steinin, en þa mun steinninn or draga hvern sopa.
 Margir hlutir er finnaz i lækningar bokum med 10
 hverium hetti er hittazt, þa er ecki annat [sv]a
 undarligt reynt sem þetta, þviat Alexander kongr
 hinn mikli syndi þetta modur sinni, ok þat er eigi
 utruanligt, er hann sialfr reyndi. Vid lik-þra tak
 stein þann, er i svolu höfði er eda i hiarta, ok rid 15
 hann ok blanda vid vin ok gef honum drecka, adr
 sott yfiz æ honum, þa mun eigi saka. Vid höfut-
 verk: sker horn af höfde kvikfi[ar] ok ger af kamb,
 ok kambi karllmadr ser med karlkendu kvikendis
 horni, en kona med ber-kvikendis horni. Vid olyfians 20
 45r dryck tak surnafre ok stappa vid vatn ok dreck
 fastandi [um] netr omettr, þa mun ecke saka. Vid
 bruna tak rot hvitrar lilio ok hreinsa vel [ok] vell
 miok i vatne ok stappa sidan vid oleo [ok lat] vid
 hit hvita or egi ok lat i lin-kledi ok leg vid opt. 25
 En til þers sama: tak bork af almi eda af abie ok
 brenn einn saman hreinliga ok leg oskuna vid bruna,
 þa mun *ser lost groa ok vel. Vid tanna verk burk-

10—12. Margir—þetta] *Fyldigere, men delvis uklart* 434. 13. syndi]
 sendi 434. 16—17. honum .. honum] hornum .. þeim 434.
 17. yfiz] ymprez 434. 17—20. Vid—horni] *Sml. s. 69* ^{6,11}.
 21. tak] *Den hermed begyndende s. 45r er fordunklet ved slid.*
 22. fastandi—omettr] omettur edur et um nætur fastandi 434.
 saka] þott þu dreckir olyf eptir um daginn 434. 24. stappa
 —oleo] steyp sidan af vatni 434. 28. ser lost] aurlaust
rigtig 434. burk] burkn 434.

rot ok siod i vatni ok haf a munne þer, þa mun
 linaz verkrinn. En til þessa tak surt vin ok brenni-
 stein ok vell [vid] oleo ok rid vid tennr, þa mun
 batna. Vid orms bit tak hesna holld ny-drepith
 5 ok varmt ok bitt vid. Enn vid þat: tak gras þat,
 er heitir *portalaga, ok dragh af iordu ok bitt vid,
 þat [hrindr] ormi ok eitri or manni. Þat gras hefir
 þann kragt, ef þu leggr þat um ormin, þa mun
 hann eigi or stad þora ath koma. Vid þat er
 10 barn er dautt med konu ok ma eigi alaz, þa tak
 *satuségiam med frevi sino ok stappi vid vin ok
 gefi konu, þat rindr i burt barni. En vid barn-burd:
 tak blöð cauli ok bitt æ fotinn hegra konunne, þa
 mun leysaz. Vid hesi tak oleo litla. Vid allz konar
 15 eitri ok olyfian et hvern dag fastandi gras þat, er
 rafanum heitir. Vid augna myrkva ok vid fleck æ 45 v
 augum tak lög burks ok pipar, þat gredir undarliga
 vel innan 3 daga eda 2. Enn vid þi: tak stein
 þann, er *kalmimacus heitir, leg hann i elld ok
 20 brenn 5 daga ok 5 nêtr, ok þa er þu ser, ath hann
 gloar, leg þa hann i surt vin, en þa i elld, til þers
 ath molnar ok kolnar, ok dreif i gegnum linklêdi.
 Tak kymunum, e[r]tr ok lavarber ok *garisali-
 um ok innyfri ok gnu allt saman ok dreif i gegnum lerept
 25 eda klêdi, ok dupt þa leg i augad, þat mun grêda
 ifalaust. Vid munat-lifi: gras þat, er ambrosia

1. a] i 434. 2. linaz verkrinn] lina verknum 434.
 3. vid²] um 434. 5. vid¹] þaa mun eitur draga ur tilf.
 434. 6. portalaga] d. v. s. portulaca? 11. satuségiam]
 d. v. s. satireia. 16. vid] gent. cd. 17. burks] burkns 434.
 19. kalmimacus] Navnet er vistnok forvansket. 21–22. en
 —kolnar] til þess er kolnar, ok þaa i elld ok steik, til
 þess er steinnenn molnar 434. 23. garisali-um] gariophilum
 434. 24. innyfri] ingefer 434.

heitir, siod [i] [e]pla laug ok dreck, þat stodvar allann losta.

Náttúrusteinar.

*Lapis hefir 8 myndir, hann er æ margar lundir litr, ok finz hann i morgum stodum, en bestr er hann med grenum lit ok gagnsynum, ok ef hann 5 er rumliga borinn, þa rindr hann ridu sottum ok vatn-kalfi, ef madr dreckr af honum. Helpr hann ohraustri konu, ef hann er hia lagdr. Firir hann mann meinsðmum skuggum. Hann gerer mann þeckan fólki. Hans natura ma eigi synaz ne reynaz 10 til fullz, nema hann se i sylfri.

Saffirus heitir steinn, er hēfiligr er konga fingrum, hann er storliga fagr, hann er litr sem heidblár himin, sva er hann æ-giētr i krapte sem i fegurdr. Þersi stein var kalladr af mōrgum sircikas, þviat 15
46r hann finz á Gricklands rifi [er nefndr er] Sircis, hann finz æ landi ok kastar honum sior upp. Enn þo er sa bezstr, er kemr af þvi landi, er Media heitir, en sa er eigi sagdr gagnsēr, sa heitir gimsteinn gimsteina. Hann getir heils likama ok oskaddra 20 lima, ok eigi ma þann svikia, sem hann hefir æ ser, eigi ma hann ok hug-laus vera, medan berr hann, ok eigi aufundsiukr, ok ef honum er slegit æ luktar dyr utan eda innan, þa lukaz þær upp ok

2. losta] *Hermed ender lægebogen i denne codex, men den tilsvarende tekst fortsættes i 434 endnu længe og efterfølges her af en række Harpestrængske artikler. Se herom min foran anførte udgave i Vidsk. Selsk. Skr.* 3. Lapis] *Det følgende er et uddrag af „Marbodi Liber Lapidum seu de Gemmis“.* Til nogle af artiklerne findes en parallel i *Hauksbók* s. 227—28. *Lapis står fejlagtig for Iaspis.* 8 myndir] *decem species septemque Marb.* 6. rumliga] *caste Marb., altså hreinliga.* 15. sircikas] *Syrtilites Marb.* 16. Sircis] *Syrtes Marb.*

æ sǫmo leid bǫnd af bandingium, hann er godr til
grida ok til fridar mala. Þenna stein elska þeir,
er kunna in gramatikam, bêtir hann manne mein
ok ofur-hita ok ofur-sveita, gredir hann sár ok
5 augu, bêtir hann hofut-verk, ef hann er gnuinn i
miod ok æ ridinn. Sva bêtir hann ok tungu sótt.
Sa madr, er hann berr, skal vera hinn reinlatasti
i ollum lutum.

*Caledonius er blautr ok er lios æ þann hatt
10 sem iacinctus ok þo eigi sva daukr sem berillus,
enn ef hann er boradr ok æ halsi eda fingri hafdr,
þa mun hafa mal sitt hvatki er hverr æ at mæla
eda flytia. Hann hefir 3 ath eins litu.

*Smaralldus er grenn ath lit, ollum lutum æ
15 iardriki fegri, hans myndir ero 19. Þat er kallat
*Sitici ok *Bractan ok Niliaci, ok sumir finnaz i
*eyium ok ero þeir dropottir. Þa finnaz sumir i
*Caldei, enn i Sitika ero agêtazstir. Þann vardveita
gripes. *Araldi heitir su þiod, er af þeim vellr,
20 sva ero þeir skirir ok fagrir, ath loptid skiriz nalegt
af honum ok verdr grent, þersum lit bregdr eigi
sol ne lios. Sia ma madr i þersum skugga sinn ^{46v}
sem i glere, ok sva segiz, at Nero kongr hefði
einn fyrir skugsio, enn þeira vǫxtr er bezstr, er
25 flatir ero. Hann er godr ransokn um leynda luti þa
er þeir vilia vita. Þvo hann i vatne ok dreck þat,
þa eykr þat éfi manz. Hann gerir framgeingd
eiganda i ðllum lutum, enn æ halsi hafdr er hann
godr vid eitri, betir hann monnum brotfall, birtir

2-3. elska—gramatikam] amat hanc necromantia gemman
Marb. 9. Caledonius] *d. v. s.* Calcedon. 14. Smaralldus]
d. v. s. Smaragdus. 15. 19] bis quinae..binaeque *Marb.*
15-16. Þat—Niliaci] Sunt enim Scythici, Bactriani, Niliacique
Marb. 17. eyium] venis in aeris *Marb.* 18. Caldei] Carce-
donii *Marb.* 19. Araldi] *d. v. s.* Arimaspi. 26-27. Þvo
—manz] *Intet tilsv. Marb.*

hann spillta syn með grenum lit, kyrir hann sio ok stöðvar lostasemi. Þveginn i vini ok smurdr vidsmiorfi fær hann lit, þótt sinn hann lati.

Sardonix hefir 2 nofn *fardir ok onix ok litu 3, fyrsti svartr, 2. hvitr, en æ ofan-verdum hvittleik-⁵ anúm þickir hann raudbleikr, ok ero þo allir litir samblandnir. Honum skipta meistarar i 5 myndir. Þat hefir þeim, sem hann ber, at vera litilatr. Hann kemr af Arabialandi ok Indialandi.

Onix ef hann er æ halse hafdr, þa ber fyrir 10 mart ohreint i svefni ok margskyns undr, aflar hann þretu ok kemr upp deilum, aukar hann *börn likan, hann kemr til af Egiptalandi ok Rabita-landi ok Indialandi, ok er hann 2 handa kyns.

Sardius heitir af Sardiss, hann finz af Sardis 15 folki, hann er raudr ok fagr en öngu nytr utan til þess ath onix ma ecki mein gera honum hiaveranda.

Crisolitus glitar sem gull ok sindrar sem elldr, ok bregdr æ grenum lit ok er þvilikt sio sagdr ok kemr vel gulle. Hialp er hann vatnhreddum. 20 Ef hann er boradr ok dregit i gegnum hann asna 47r hár, þa hredir hann tröll ok rëkir, hann skal bera æ vinstra arm, hann kemr af Ethiopia.

Berillus er skirleitr, hann er sexhyrindr æ vöxt, ef hann er skorin, en ef eigi sva gert, 25 þa er hann dimmr. Hinn *er gëtafsti er likr vidsmiorfi eda sio *ef þeir koma af Indialandi. Sæ steinn er godr hionum til astar ok eflir

4 fardir] Sardus *Marb.* 7. 5] *Snarere muligvis 2 cd? quinque Marb.* 12. aukar hann börn likā] dicitur et pueris nimias augere saliuas *Marb.* ·*Skjuler sig i den islandske teksts b. l. et börnum siklan? Sml. Den isl. lægebog Cod. AM. 434a, 12mo (Vidsk. Selsk. Skr. 6. R., Hist.-fil. Afd. VI, 4), s. 30, note 14—15.* 14. 2—kyns] *quinas species Marb. 26. er²] Utvivlsomt fejlagtig for á.* 27. ef] *Passer ikke i sammenhængen.*

hafandi ok brennir hann brestanda, bêtir hann siukum augum ef hann er lagdr i vatn ok druckit af honum, nemr æ burtt ropa ok andar styn ok gredir allzkyns sótt ok lifur-verk. Hans myndir ero 9.

- 5 Topacius kemr af ey þeire, er hann hefir nafn af tekit. Hann er þi dyrastur, ath hann er fegurstur. Hann hefir 2 myndir, 1 er rauda gulli likr, enn annar er skiri ok er sa liosgrenn. Hann helpur þeim, er hefir rauda-sott, ok stodvar vellanda vatn.
- 10 Hann kemr af Arabialandi.

*Eirsaprassus kemr af Indialandi ok er likt þefadr la[u]ki, hann er dropotr sem purpure, ok ganga i raudir dropar.

- Iacinctus er med 3 kyns hattum, heitir einn
- 15 *garnatus, annar *setridus ok 3. venetus. Allir hafa ath fira mann ogledi ok hegomligri illzku ok illgetum, enn hverr *steinn kenni-madur metr meira garnatum, sa er raudbleikr ok fafundare, enn venetus er sem glêr dimmr i daucku, en biartr i heidi, enn sæ er
- 20 litr hans hvatki vedr sem er, enn ef madr lêtr hann i mun ser, þa er hann kalldare. En hverr er berr hann æ halse eda hendi, o-hreddr ok oruggr mattu fara hvert er þu villt, ok eigi man þer meina drepstott. Gott mun þer verda til gistingar. Eingis
- 25 mun þer syniat, þers sem þu bidr réttliga. Hann 47 v kemr af Ethiopia.

S. 79²⁸—1. effir—brestanda] *Hertil svarer Marb.* Et se portanem perhibetur magnificare. Dicitur et sese stringentis adurere dextram. 6. er¹] *gent. cd.* 9. rauda-sott] *gengiver Marb.* haemorrhoeicis. 11. Eirsaprassus] *d. v. s. Chrisoprasus.* ok] *uklart ved rettelse cd.* 13. raudir] u *interlineart cd.* 15. garnatus] *granatus Marb.* setridus] *citrinus Marb.* 17. steinn] *bör som mening-forstyrrende udgå; det følgende kenni uklart og derfor i marginen tilsat keni.*

Amatistus hefir purpura lit sem vin-dropi, hann er hvít-leitr, sem vin se dreypt i vatn, hann kemr af Indialandi. Audvelldr er hann ath skera, hann er gangstaddir dreyckiu-monnum. Hann være dyr, ef hann være færre. Hann hefir 5 myndir. 5

*Crisopacius kemr af Ethiopia, hann hefir lios i myrkri, enn i liosi myrkt. Hann gloar sem elldr um nött, enn um dag er hann sem bleikt gull.

*Geretisses heitir steinn svartr æ-synis. En ef madr hefir hann i munni ser, þa ma hann segia 10 hvat annar hygr um hann, þviat hann hefir þegianda afl eda megin, þa mattu vita, hvart kona vill iata bonda eda nita. En ef madr hefir þann stein, þa rid æ hann miolk eda vini, ok munu þa flugur setiazst æ hann ok suga eda stinga. 15

Magnes heitir sa steinn, er finr æ Indialandi su þiod, er *Godici heitir, [hann] er svartblar, hann dregr iarn med fundnu magni hans. Leg hann undir hofuth konu sofandi, ef þik forvitnar dygd hennar; er su skir, er fadmar bonda sinn sofandi, 20 enn hora velltiz or sêng, sem henne se med hende hrundit eda kastad, ok deynir full(i)ga, ok merkir sa daunn laun lastar hennar. En ef þiofr geingr i hus ath stela ok legur hann glêdr her ok hvar ok æ ofan af þeim steini nôckut i hvern stad, sva ath hite 25 ok reykr gangi af i 4 stadi, ok hverr sem i husi er, þa flyr i sinn stad hver ok uggir, at hus falli æ þa, 48r en þiofr má taka hvat er hann vill. En ef druckit er af honum i vatni eda hunangi, þa er hann godr vid vazkalfi ok vid bruna, ef þu stöckvir á med honum. 30

1 Amatistus] Amethystus *Marb.*; Ematistus *Hauksbók*. 6. Crisopacius] *sál. også Hauksb.*; Chrysoprasion *Marb.* 9. Geretisses] Gerathises *Hauksb.* 11–12. þegianda afl] imperatoria virtus *Marb.* 16. Magnes] Magnetis *Hauksb.* 17. Godici] Troglodytae *Marb.*; Trogodi *Hauksb.* 18. med fundnu magni] Medi funnu megin *Hauksb.*, som efter indhold stemmer med den latínske tekst. 28. hann] *gent. cd.*

Adamantis er hinn bezsti steinn, er kemr af Indialandi *or malli cristalli ok er eigi sva skir, ath hann lati *iarligt, ok er þi myrkblar. Hann er sva hardr, ath hann lætr eigi fyrir iarni ne elldi, 5 en b[rotnar] hann fyrir iarni ok stedia, ef hann er adr vètr i bucka b[lodi], en med hans broti ma gera adra steina goda, en sa finz eigi meiri en valsnott. *Margs kyns kemr af Arabia, sa er eigi hardr, hann brotnar fyrir blodlaust, ok eigi er hann 10 sva skir, ok minna er hann verdr enn hinir, 3. kemr or Kifr, 4. fra þeim monnum, er *Pupis heita, hann er fundinn *a iarneid. Allir hafa þeir eitt megin ath draga iarn, *en, ef adamas er i hia, ma þi sidr iarn draga til sin, ath hann lætr af vid adama þi, 15 er adr hafi hann feingid. Adamas er hæfiligr fiolkyngi *bonda. Brutt tekr hann skyssi fra monnum ok hegomliga drauma. Firir hann leidiligu eitri, sigrar hann deilur ok sennur, gredir hann oheila, harda fiandr fèrir hann i *hofud. Enn hann skal þa 20 borinn a vinstri hendi annat hvart i gulli eda sylfri.

*Iliasborius heitir sa steinn, er finz i *hama gellum 3 vetr eda 4 fèddr, *sidan: hann er* meiri

1. Adamantis] Adamantes Hauksb., d. v. s. Adamas. En noget afvigende gengivelse af denne artikel forekommer i håndskriftet AM. 696, 4to. 2. or malli cristalli] sål. også Hauksb.; af kyne kristallo 696; de crystallorum metallis Marb. 3. iarligt] iarðlit Hauksb.; iarns litur 696; ferruginei coloris Marb. 8. Margs] Annars rigtig Hauksbók; Alterius Marb. 9. fyrir] hamri tilf. Hauksb., men uden noget tilsv. hos Marb. 11. Pupis] Philippis Marb.; Philippus Hb. 12. aa iarneid] i iarnæði Hb.; ferraria vena Marb. 13. en] Herefter mgl. magnes. Sål. Hb. og Marb. 16. bonda] beranda gerir hann utaman Hb., som svarer til Marb. Indomitumque facit mira virtute gerentem. 19. hofud] hof Hb.; til færir — h. svarer hos Marb. duosque reuerberat hostes. 21. Illiasborius] Alectorius Marb. og Hb. (All.). 21—22. hama gellum] hana geldum rigtig Hb.; galli. testibus viduatus Marb. 22. sidan] sål. også Hb.; det til Marb.s factus spado svarende mgl. er] Herefter mgl. også Hb. eigi.

en baun, hann er líkr gimsteini eda skiru vatni, hann gerir hafanda miok gradan, slockir hann þosta i munn i hafdr. Einn kongr forðum sigradi marga 48v konga med hans naturu, ok er hann orugr sigrsteinn. Hann [kemr] *æ burttt réknum ok fær manni 5 nyian metnat ok leidrettir hans fyra metnath. Hann gerir hvern mann stadfastan ok godan i *ollum ok mikilmagnadan i allri kvensemi, enn variz hann at veita of mart kono sinni.

*Saledonius heitir sa steinn, er svala hefir i 10 maga, hann er ecki lios, hann er litill ok *fagrligr at sea, enn um fram er hann marga steina dyra i nytsemi. Hans myndir ero 9. Hann er svartr ok raudr. Hann lettir brotfalli, hann gredir oheila, hann skemmir sottir, hann gerir mann malsniallan 15 ok þockadan vel, ok ef hann er vafinn i lini eda klædi ok borinn unndir hægri hendi, til rettra lykta leidir hann upp-hafdar systur, setr konga reidi, ok grædir hann siuk augu skoladr i vatni. En ef hann er vafinn i gulu klædi ok utan um linklædi, 20 þa er sagt, at hann bêtir ridu ok allz kyns meinsemdir.

Blóðlát.

A 6-ta degi i upphafi manadar marcii skaltu draga blod af hegra armleg. Aa 11. degi aprilis manadar [vid syn] ok heilsu augna pinna. A 6. 25

5. aa] aftr. *rigtig Hb.* 7. ollum] lutum *tilf. rigtig Hb.*
 8. -mag-] nag *tilf. ved fejlskrift ed.* 10. Saledonius] Chelidonium *Marb.* 11 fagrligr] ferligr *rigtig Hb.*; *informis Marb.* 13. 9]
 11 *rigtig Hb.*; *binae Marb.* 23—s. 84⁴ A—lifir] *Sml. 434, s. 13¹⁰.14.* 23. 6-ta] siaunda 434. 24. 11.] niunnda 434. 25. 6.] þridia 434.

degi i enda maij æ hvorum armleg sem þu [rædr?] fyrir ridu. Ef þu villt þetta vardveita, þa muntu eigi syn tyna ok eigi ridu þola, hversu leingi sem þu lifir. I ianuario skal eigi blod minka, en adra 5 tima eptir likams þyrpt þinni, nema 15. kalendis augusti allt til nonarum septembris, hverr sem æ þersum dogum minkar blod fordaz eigi lifs haska.

Prognostica.

Luna 1. qui fuerit natus, uitalis erit. Luna 2. 49r
qui fuerit natus 000. Luna 3. Longe non uiuet.
10 Luna 4. regni erit tractor. Luna 5. iuuenis moritur.
Luna 6. uitalis erit. Luna 7. similiter non erit.
Luna 8. iuuenis decidet. Luna 9. super omnes
ingenuosus et acquisitor erit. Luna 10. *occubuit
mulctas regiones. Luna 11. terre acquisitor et
15 *genuosus erit. Luna 12. Religiosus erit. Luna 13.
magnus latro erit et suspendetur. Luna 14. acqui-
sitor erit. Luna 15. iuuenis morietur. Luna 16.
uitalis et pauper erit. Luna 17. nequam uiuet.
Luna 18. felix et uitalis erit. Luna 19. in honore
20 erit. Luna 20. bellator erit. Luna 21. ingenuosus
et latro erit. Luna 22. laboriosus et leprosus erit.
Luna 23. uulgaris erit. Luna 24. compendiosus erit.
Luna 25. mulctis periculis pasus erit et pontes et naues
faciet. Luna 26. nec diues nec pauper erit. Luna
25 27. negligens erit. Luna 28. oportunos prouisor et
manifestus erit. Luna 29. mulctas negligencias et

1. hvorum---rædr] þinum a. ef þu villt fordaz 434.
6. Tilsvarende anvisning for avgust-september findes i den danske
lægebog AM. 187, 8vo, udg. s. 90^{23,25}. 9. natus] Herefter c.
3 bogstavpladser bortslidt. 13. occubuit] fejl for occupabit?
15. genuosus] sâl., utvivisomt for ing., cd.

iniquitates faciet. Luna 30. in multa negligencia exercetur.

Luna 1. *quem infirmiter incipiet, deficient et leuabit. Luna 2. cito surget. Luna 3. non leuabit. Luna 4. *laboribit et surget. Luna 5. *laboribit et moriet[ur]. Luna 6. iusticia dei et medicina saluabitur. Luna 7. languebit et surget. Luna 8. leuabit languidus. Luna 9. longitudine dierum egrotabit. Luna 10. pericl[it]abitur. Luna 11. tritabit et surget. Luna 12. *longus tempore erit infirmus. Luna 13. ⁵ 49 v *laboribit et eger. Luna 14. non leuabit. Luna 15. locum mutabit et leuabit. Luna 16. exsurget. Luna 17. *laboribit et leuabit. Luna 18. tribulabit et surget. Luna 19. *laboribit et surget. Luna 20. diu languebit. Luna 21. longo tempore iacebit. Luna ¹⁵ 22. languebit et morietur. Luna 23. languebit et surget. Luna 24. multo diebus languebit. Luna 25. languebit et morietur. Luna 26. languebit et surget. Luna 27. tritabit et uiuet. Luna 28. gra- uiter languebit. Luna 29. medicina saluabit. Luna ²⁰ 30. infirmus erit et languidus resurget.

Luna 1. in omnibus agendis oooooo in luctu qui ceciderit, diu languescit. In somp[nio] [quiquid?] videris vertetur in gaudium. Luna 2. in omnibus agendis utile est [et] [u]end[er]e et in nauim ²⁵ ascendere, iter facere, ospicium petere, semen seminare, propagines facere, ortum instruere, terram procinndere, furtum factum cito inuenietur, innfirmus cito conualescet, sompnumque uisum nullum

3. quem] sål. cd. *Fejlskrift for qui?* 5. laboribit] sål. her og i det fg. cd.; *meningen kræver laborabit.* 10. longus] sål. cd.; *fejlskrift for longo.* 22. agendis] *Herefter c. 6 bogstavpladser ulæsl.; den tilsvarende islandske tekst 434, s. 37 har er gott hvervetna.*

effectum habet. Luna 3. de omnibus rebus agendis
 abstinere oportet nisi faciendi christianitatem nec
 incerto aliquid facere, sompnumque uisum nullum
 effectum habet. Luna 4. incipere omne opus utile
 5 est, quicquid fugiet *celiretur inuenietur, qui ceci-
 derit aut subito morietur aut uix ewadet, sompni-
 umque qui uiderit effectum habet. Luna 5. sacra-
 mentum non est bonum dare, si uir fuerit qui fugiat
 aut mortuus *adminabit aut ligatus, furtumque
 10 difficile inuenietur, et in lecto qui cecidit cito
 morietur, sompnumque suspensum erit. Luna 6.
 uenationem *fede utile est et uisa accipere, furtumque
 factum non inuenietur, et qui in lecto ceciderit diu
 languescet, quodcunque in sompno uidit certum erit, 50r
 15 nolite secretum dicere quia cito inuenies. Luna 7.
 bonum est minuere sanguine pectora, quicumque
 fugiet cito inuenietur, conualescet eger sine medico,
 sompnumque certum erit. Luna 8. semen facere
 et omne seminis *pronere in terram bonum est
 20 apesque mutare in alio loco, furtum non inuenietur.
 Sompnum cito fiet expertum. Luna 9. omnia facere
 bonum est, sompnumque cito fiet manifestum. Luna
 10. bonum est facere uiam, sompnumque sine peri-
 culo in superiores dies erit expertum. Luna 11.
 25 uineam emere utile est, sompnumque certum erit,
 infra dies nouem eueniet cum gaudio. Luna 12.
 omnia que certa *fuerit utilia *erit, et sompnum
 certum erit. Luna 13. non erit utile aliquid in opere,
 sompnumque infra nouem dies implebitur. Luna
 30 14. omnia sompna bona erunt et in 7 diebus exple-

5. celiretur] *sål. cd.*; *vistnok fejlskrift for celeriter.* in-
 uenietur] *interlineart „ur“ overflødig tilf. cd.* 6. ewadet]
 emadet *muligvis cd.* 9. adminabit] *sål. (forvansket) cd.* 12.
 fede] *sål. (forvansket) cd.* 19. pronere] *sål. cd!* 27. fuerit
 ..erit] *sål. cd!*

bvntur. Luna 15. non est bonum sompnum nihilque
 nocebit. Luna 16. non est bonum aliquid in opere,
 sompnumque post multum tempus fiet expertum.
 Luna 17. quodcumque operis feceris utile erit,
 sompnumque cito fiet. Latronis insidie vtiles erunt. 5
 Luna 18. omnia quæcumque feceris utilia erunt,
 sompnumque fiet expertum infra dies 10. Luna 19.
 quæcumque feceriss utilia erunt, sompnumque infra
 dies 19 fiet manifestum. Luna 20. in uanum erit
 omnia opera incipere et sompnum simile. Luna 10
 21. vtile est ad incipiendum omne opus, furtumque
 factum inuenitur, et sompnum vanum erit. Luna
 22. in multum cogitabis, quod voueris grauiter
 inuenies, sompnumque non erit credendum, quod
 50v rixe et contencionis erit. Luna 23. eger non diu 15
 egrotabit, sompnumque *iterum erit. Luna 24.
 Infirmus cito morietur, sompnumque uanum erit.
 Luna 25. sompnum tuum uidebis infra 5 dies. Luna
 26. eger cito morietur, et sompnum certum erit.
 Luna 27. infirmus resurget, et sompnum suspensum 20
 erit. Luna 28. confortabitur eger, et sompna furta
 erunt, non tibi nocebunt. Luna 29. sompna *circa
 erunt. Luna 30. eger non leuabit, sompnumque fiet
 expertum infra 30 dies.

Luna 1. quicquid uideris in sompno siue bonum 25
 siue malum in gaudium vertetur, et tamen conserua
 consilium tuum quod psalmista ostendit Beatus uir
 qui non abiit. Luna 2. præuide consilium tuum,
 quod psalmista demonstrat Astiterunt reges terre.
 Luna 3. sollicitus sis, quod propheta dicit tu autem 30
 in sancto habitas. Luna 4. effectum habet, quod
 psalmista dicit scitote quoniam mi(rificauit). Luna

16. iterum] *sål. cd., for incertum?* 18. sompnum] *sål.*
her cd. 22. circa] *sål. cd., for certa?* 29. reges] *regis cd.?*

5. similiter ut 3. siue 4., tamen spalmista (!) narrat Neque habitavit. Luna 6. et 7. quiquid videris in sompno certum erit et in tribulacionem vertetur, quod ostendit propheta tribulacione invocauit dominum ex-
 5 audi laborauit in gemitu. Luna 8. iudicas in septimo psalmo, vbi propheta dicit Exurge domine deus meus in præcepto quod mandasti et cetera ooo oooo quod fiet, quoniam audivi prophetam dicentem ooooo o o o o o o. Luna 9. præcare domine noster sit
 10 refugium tuum quod propheta ostendit ooo o o refugium oooo. Luna 10. quiquid videris in sompno uanum erit, quod propheta dicit vana locuti sunt. Luna 11. uideas ut propheta ooo ita diu ponam consilia. Luna 12. præcaue ab insidiis inimicorum, quod
 15 psalmista testat quorum os maledicione. Luna 13. infra dies nouem fiet consilium tuum tamen quare (!) ubi psalmista dicit qui in-greditur sine macula. Luna 14. infra 7 dies fiet quod videris, habeas bonam intelligentiam quod psalmista ostendit Benedicam
 20 deum qui tribuit mihi. Luna 15. effectum habet in sompnum emenda te ipsum quod propheta dicit probasti cor meum. Luna 16. post multum tempus fiet sompnum tuum, in-tende ut propheta ait saturati sunt filii. Luna 17. similiter erit post multum tempus,
 25 uide ut David narat et apparuere fontes etcetera. Luna 18. infra dies 10 erit sompnum tuum, esto letus, quod propheta confirmat et narat mittit tibi deus auxilium de sancto. Luna 19. Roga deum de inimicis tuis ut orationem tuam exaudiat, quod
 30 psalmista tibi ostendit pone [eos] ut clibanum. Luna 20. et 21. spera in deo, quod propheta dicit Spera

51r

3-4. quod-ex] usikkert. 7. ...] To tvivlsomme ord.
 8-9. ...] Tre tvivlsomme ord. 10-11. ...] Henholdsvis 2
 og 1 ord tvivlsomme. 13. ooo] Tvivlsomt ord.

in deo, et in alio loco salua me ex ore. Luna 22. sompnium tuum in gaudium conuertetur tibi, caue consilium tuum, quod psalmista dicit confundantur omnes iniqua agentes super uacuo. Luna 23. uide in psalmo ut dicit exul est homo qui timet. Luna 5
24. aliquid de salute promittit. Roga deum tuum quod psalmista dicit Iudica me domine quoniam ego innocens sum. Luna 25. et 26. ooo significat tibi futurus infra dies nouem, audi quid dicit propheta tibi dixit cor meum et alibi secundum opera 10
51v et 29. domine gaudeat perniciei, audi quoniam et in-dignacione eius ooo * * * diu protectorem et in alio propheta super inimicos meoss. Luna 30. sompnium sine periculo erit infra duos dies, quod pro- 15
pheta testatur ooooo deum omnes sancti eius.

Líkneskjusmíð.

Iesus Christus fadir ok sonr ok heilagr andi, hverr er yfir-meistari | eda haufut-smidr ok upp-haf allra listanna i verolld|inni, hann gefi os med sinni miskunn, at ver mettim þers helldr | bidia um, sem 20
os legi mest æ at þigia andliga ok likamlig|a. Medr þersum ordum heilsar elskuligum manni brodur Mag. einn | litill ok uvendiligr madr T. bidiandi fyrir þau

8. ooo] *Tvívlsomt ord.* 11. illud?] ill' cd. 13. eius ooo] *usikkert og herefter c. 5 ord tvívlsomme.* 16. ooooo] *Tvívlsomt ord.* 17. Iesus] *Efterfølgende anvisning til „líkneskjusmíð“, som optager håndskriftets slutning, kan desværre ikke gengives uden lakuner. Sidste side er aldeles ulæselig, og bl. 51—52r er stærkt slidte. Aftrykket giver hvad der efter gentagne forsøg har kunnet læses; de vanskeligste steder er reviderede i forening med prof. F. Jónsson. Angående betegnelse af linjens afslutning samt brug af cirkel og stjerne sml. note til s. 41. 22. Mag.] således forkortet for Magnusi. 23. T.] således betegner forfatteren sig ved forbogstav alene.*

inu fá | ord, er vit hofum med talazst, at þer for-
 smait ei þersa | hina litlu fellu, at hon til nõckurrar
 nauðsynligrar me|ntar ydr til salubotar, vèntandi
 at þer bidit fyrir mer. | Ef þu villt likneskiu smid
 5 vanda eda *** | ooo eda tabulum ok allt þat skal
 miok vanda med oleo | gullfargi ok gulli; fyrst skaltu
 gera af trenu sem þu villt ok | þurka adr sem bezst,
 en þar sem treit rifnar eda springr, skal fe|lla til
 iafnhratt ok lima med sterku limi, en sidan þurt | ooo
 10 skal gera plastr sterkann af lini en lit[ar] [sud af
 bredri] | * * *. Þat skal hafa sem heitazst. Sidan|
 *** ok skal sa plastr vera o | * * *. Þa skal buna
 m.sinni ok skal sa vera osterkaztur | [en?] þyckazstur.
 Sidan skal [plastur] iafn [sterkr] ok iafn þyckur|
 15 þo at þu atir optar. Sidan * * * þa madur || byr 52r
 likneskit, þo skaltu [geyma medan] fagar [krok]
 sem slet | taz ok sidan sletta med hesfordi allt stempr,
 ut[an] [þar] sem sylfr legia skal. | Sidan skaltu
 taka skralim ok gera stempr, svat þu skalt lata
 20 ooo svat | [efninn?] hlaupa saman ok veta med
 pinzeli * * *. | Þar sem þu villt sylfr legia, þa
 skaltu taka sylfrit med knifi ok lata a b|okfell ok
 legia þar af æ likneskit, þar sem hefir adr dregit

5. eda] *Herefter nogle ulæselige ord: myndar e. krossa?*
 9. þurt] *Herefter beg. den fg. linje med et tvivlsomt ord: værdr?*
 10—11. litar—bredri] *Det indklamrede er usikkert og derefter
 begyndelsen af den følgende linje ulæselig.* 11. Sidan] *Største
 delen af den derefter følgende linje er ulæselig.* 12. o] *Også
 begyndelsen af den derefter følgende linje er ulæselig.* 14. plastur]
Særlig endelsen er usikker. 15. Sidan] *Herefter er resten af linjen,
 indtil de to sidste ord, tvivlsom. Ligeledes er to i nedre margen
 tilføjede ord tvivlsomme.* 16. Ordene geyma og krok er temlig
 tvivlsomme. 17. hesfordi (!) *synes forholdsvis tydeligt.* 19. stempr]
*rettet (ved underprikning af i og tilføjelse af et interlineart e)
 fra stimp.* laata] *Derefter de tre fg. bogstavpladser ulæst.*
 20. efninn] *meget tvivlsomt.* 21. pinzeli] *ordets 2 sidste bog-
 staver tvivlsomme og ligeså resten af linjen.*

[stemprít]; [g]ey[m] þers | at hvergi hafi þornad undir
 adr, ok þers annars, at þu dragir eigi sylfrinu sva
 at tiarn-standi i hlodu-follum undan sylfrinu; sidan|
 þurt er þa skaltu burna med scarre vargs stonn
 eda store hundz | tønn. En þa er vel er skygt, 5
 skaltu bysta eftir sem bezst med | lerepto. Sidan
 skaltu fara utt i solskin ok lata flesia med | solunni
 sylfrit. Tak sidan bust ok dreif æ gullfarga sem|
 þynst. Sidan skalt stappa med fingri þinum sem
 iafnaz svat [hvi|tni ok] rida so æ sylfrinu i fyrstu. 10
 Sidan þurt er, þa skaltu gull-farga annan tima med
 sama hetti sva rautt sem þer þickir | þa matiliga
 rautt, ok ecki fyrir þvi mun at þa læsir hellz | vid
 er þornar. Sidan þurt er, þa skaltu mala bein
 brent vid oleo, | ok heitir þat undir-hvite; þa skal 15
 þat draga æ bleikiuna, þar sem þu | villt penta med
 steinum, þa skal þetta allt saman koma | vel.
 Sidan skaltu mala stein med oleum at ollu einig
 med | klar, utan þat at [gratt] ma eigi mala med
 klar, en grenan skal | mala med oleum ok allan 20
 annan med oleum enn tempræ med | hvitt þat sem
 þu villt gera meingad eda odyra stein til | drygingar
 sakar, þar skal hvitan stein hafa sem þu nyiar i
 upp ooo ||.

4. scarre] sål. synes man at måtte læse. 24. upp]
 Resten af ordet er tvivlsom og den følgende side så ulæselig,
 at nu næsten intet spor af skrift ses.

REGISTRE.

I. Personnavne.

- Aaron 50₁₅₋₁₇, *Moses' broder.*
Abel 46₄₋₁₉, *Adams søn.*
Abia 51₁₈, *Jødernes konge.*
Abraham 25₈, 29₁₇, 48₂, 50₂, 54₃₋₄,
patriark.
Achaz 51₂₆₋₂₈, *Jødernes konge.*
Achazia 51₁₉, *Jødernes konge.*
Adam 4₁₄, 6₃, 45₅, 46₂₋₂₅, 47₂₋₁₂,
det første menneske.
Agamemnon 51₃, *Grækernes fører
mod Troja.*
Alexandr 51₄₋₅, *kong Priamus'
søn.*
Alexandr 53₁₆, *den ægyptiske
konge Ptolemæus IX. Alex-
ander († 88 f. Chr.).*
Alexand(e)r enn vidforli 52₃₀₋₃₁,
53₂₋₆, 75₁₃, *Alexander den store
(† 323 f. Chr.).*
Alpheus 56₁₇, *fader til to af
apostlene.*
Amasias 51₂₂, *Jødernes konge.*
Ammon 51₃₀, *Jødernes konge.*
Amos 51₂₅, *profet.*
Amram 50₁₄, *en af Moses' for-
fædre.*
Anastasia 27₁₃₋₁₄, *en foregiven
helgeninde.*
Andreas 23₂₆, 25₂₀, *apostel.*
Anna 56₁₀₋₂₀, *jomfru Mariæ
moder.*
Annania 52₆, *profeten Daniels
fælle.*
Antichristus 47₅.
Antiochus 53₁₀, *kong A. IV.
Epifanes af Syrien (176—64
f. Chr.).*
Arán 7₂₇, 8₁, *søn af Sem.*
Arphaxath (Arfaxad) 7₂₈₋₃₀, 48₁₃,
søn af Sem.
Arrius 31₁₁, *Arianismens stifter,
presbyteren Arios († 336).*
Artabamus (d. v. s. Artabanus)
52₂₄, *persisk livvagtsøverst,
kong Xeræx' morder.*
Artarserxes 52₂₅, *den persiske
konge Artaxeræx I. (465—24
f. Chr.).*
Artarserxes 52₂₈, *den pers. k.
Artaxeræx II. (404—358 f.
Chr.).*
Asa 51₁₆, *Jødernes konge.*
Assur 7₂₈₋₂₉, *søn af Sem.*
Athalia 51₂₀, *jødisk dronning.*
Azarias 52₈, *profeten Daniels
fælle.*
Baldvini 21₁₃, *kong Balduin I.
af Jerusalem (1100—1118).*
Baltasar 52₁₆, *ifg. profeten Da-
niel den sidste konge i Babylon.*
Baltazar 19₁₁, *en af de hellige
3 konger.*
Bartholomeus 9₂, 24₁₃, *apostel.*
Bel 49₇₋₁₂, *konge i Babylon og
afgud.*

- Benedictus 19₁₇, 24₁₉, *B. af Nursia* († 543).
- Biorn 59₉, *munk i klosteret på Möðruvellir*.
- Bryniolfr Steinradarson 62₈ n.
- Caat 50₁₃, *søn af Levi*.
- Cainan 46₂₇, *søn af Enos*.
- Canáán se K.
- Celestinus 31₁₉, *pave C. I. (422—32)*.
- Christus (Kr.s, C[h]ristr, Kr.) 5₁₃, 17₂₀₋₂₃, 18₃₂, 21₂₄₋₂₇, 22₃₋₃₁, 23₄, 24₁₀₋₂₉, 26₆₋₁₅, 28₇₋₁₄ n, 30₃₋₁₄ n, 31₂ n, 32₁₀₋₁₁, 50₁₁, 52₁₂, 53₂₇₋₃₀, 54₆₋₈, 56₁₁, 59₁₈. *Sml. Iesus*.
- Cirus 52₁₇₋₂₃, *den persiske konge Cyrus* († 529 f. Chr.).
- Cleopatra 53₂₃, *ægyptisk dronning* († 30 f. Chr.).
- Cleophas 56₁₄₋₁₅, *jomfru Mariæ stefader*.
- Constancia (-tia) 18₄₋₁₃, *kejser Konstantin den stores datter*.
- Constantinus 18₄, 25₂₅₋₂₆, 26₄₋₁₃, 17 n, 31₁₀, *kejser Konstantin den store* († 337).
- Damascus 31₁₄, *pave Damasus I. (366—84)*.
- Daniel 52₅₋₁₉, *profet*.
- Darius 52₁₇₋₁₈, *ifg. profeten Daniel perserkongen Cyrus' medkonge*.
- Darius 52₂₂, *perserkongen Darius I. Hystaspes' søn* († 485 f. Chr.).
- Darius nothus 52₂₇, *perserkongen D. II. (424—04)*.
- Darius 52₃₀, *perserkongen D. III. Kodomannos (335—30)*.
- David 25₂₅, 51₈₋₁₁, 54₄₋₅, *Jødernes konge*.
- Deifebus 51₅, *søn af kong Priamus*.
- Demetrius 25₂₅, *martyr fra Thesalonica (c. 300)*.
- Deoclecius 18₁₀₋₁₁, *den romerske kejser Diocl. (284—305)*.
- Dionisius 25₁, *den hellige biskop D. i Paris (3. årh.)*.
- Dionisius 53₁₆, *den ægyptiske konge Ptolemæus XI. Auletes eller Dionysos (81—51 f. Chr.)*.
- Ector 51₄, *kong Priamus' søn Hektor*.
- Egidius 24₃₀, *den hellige abbed Æg., stifter af klosteret St. Gilles (c. 700)*.
- Einar se Æinar.
- Eiríkr Sveinsson 21₃₋₄, *den danske konge Erik ejegod (1095—1103)*.
- Elám 7₂₆₋₂₉, *søn af Sem*.
- Elena (Helena) 25₄, 26₁₃, 17 n, *kejser Konstantins moder* († c. 327).
- Elenus 51₅, *kong Priamus' søn Helenos*.
- Elias 25₁₉, *profet*.
- Elisabeth 56₉, *Johannes den døbers moder*.
- Eliseus 51₁₈, *profeten Elias' discipel og efterfølger*.
- Enok (-ch) 46₃₀, 47₆, *efterkommer af Seth*.
- Enos (46₁₆), 47₁₂, *Kains søn*.
- Enos 46₂₆, *Seths søn*.
- Esmeria (d. v. s. Emerentia) 56₉₋₁₀, *Elisabeths moder*.
- Euergetes 53₇, *den ægyptiske konge Ptolemæus III. E. (246—21 f. Chr.)*.
- Evergetes 53₁₃, *den ægyptiske konge Ptolemæus VII. E. (146—17 f. Chr.)*.

- Euhiknorodach (*d. v. s. Evilmerodach*) 52₁₄, *konge i Babylon.*
- Eusebius 15₁₇, *den hellige Eusebius af Vercelli († 371).*
- Eytices (Eutices) 32₆₋₈, *monophysiternes fører Eutyches (5. årh.).*
- Eva 46₃, *den første kvinde.*
- Ezechias 51₂₀, *Jødernes konge Hiskias.*
- Fabnir 13₂₁, *den fra Völsungasagnene bekendte drage Fáfnir. Sml. Fofnir.*
- Fenix 4₂₃₋₃₂, 5₁₋₁₈, *fabelfuglen Phoenix.*
- Filadelfus 53₇, *den ægyptiske konge Ptolemæus II. Philadelfus (285—46 f. Chr.).*
- Fofnir 13₂₁ *n se Fabnir.*
- Gabriel 21₂₃, 33₂, *engel.*
- Galienus 62₁₃, *lægen Galenos (2. årh.).*
- Gallterius 32₂₇, *ifg. teksten „meistari af Paris“ (c. 1200).*
- Geirardus 32₁₈, *ifg. teksten patriark (c. 1200).*
- Golias 51₉, *kæmpen Goliat.*
- Gomer 8₇₋₁₅, *søn af Japhet.*
- Gracianus 31₁₄, *romersk kejser (375—83).*
- Gregorius 19₂₋₃, *pave G. I. (590—604).*
- Gregorius 25₂₃, *G. illuminator, Armeniens 1. patriark (3. årh.).*
- Gregorius Naziazenus 25₂₄, *den hellige G. af Nazians (4. årh.).*
- Gudhardus 14₂, *biskop Gotthard af Hildesheim (c. 1000).*
- Gunnar 16₁₇, *sagnhelten G. Gjúkason.*
- Hakon 57₁₃, *den norske konge Håkon VI. Magnusson (1355—80).*
- Halvardr 11₁₉, *norsk helgen, skrinlagt i Oslo († 1043).*
- Heber 48₁₆, 49₁₄, *efterkommer af Sem.*
- Heimrod (*d. v. s. Nimrod*) 48₂₀₋₂₁, *hersker i Babylon.*
- Helena *se Elena.*
- Helias 21₂₂, 47₅, 51₁₇, *profeten Elias.*
- Hesdras 52₂₆, *Esdras (Esra), jødisk skriftlærd (4. årh. f. Chr.).*
- Iacob (hinn gamli) 25₈, 48₁₁, 50₈₋₁₃, *patriark.*
- Iacobr 26₈, *Herrens broder.*
- Iac(h)obus 24₂₉, 56₂₃, *apostlen J. den ældre.*
- Iac(h)obus 25₅, 56₁₃, *apostlen J. den yngre.*
- Iaphet 7₂₁, 8₇, 48₇, *Noas søn.*
- Iarét 46₂₉, *efterkommer af Seth.*
- Iaspar 19₁, *en af de hellige 3 konger.*
- Iechomas (*d. v. s. Jojachin*) 51₃₃, 52₁, *Jødernes konge.*
- Ieremias 51₃₁, *profet.*
- Ierominus 59₁₄, *kirkefaderen Hieronymus (4. årh.).*
- Iesus 26₈, 28₇₋₁₄ *n*, 30₈₋₁₄ *n*, 31₂ *n*, 54₇, 56₁₁, 59₁₈. *Sml. Christus.*
- Illudi 7₂₇, 8₁, *søn af Sem.*
- Innocencius 32₁₈₋₂₅, *pave I. III. (1198—1216).*
- Ioachaz 51₃₁, *Jødernes konge.*
- Ioachim 51₃₂, 52₁, *Jødernes konge.*
- Ioachim 56₁₁₋₁₃, *jomfru Mariæ fader.*
- Ioas 51₂₁, *Jødernes konge.*
- Ioazan (*d. v. s. Jotham*) 51₂₃₋₂₄, *Jødernes konge.*
- Ioel 51₂₅, *profet.*
- Iohannes (Ion) 5₁₂, 9₁₇, 24₂₉, 25₁₀, 56₂₂, *apostel og evangelist.*

- Iohannes baptista 17₂₁, 21₂₆₋₂₇,
22₉, 24₈₋₁₂, 25₈₋₁₈, 26₁₀, 56₁₀,
Johannes den døber.
- Iohannes baverlescensius 54₁₁,
*den hellige J. af Beverley,
ærkebiskop af York († 721).*
- Iohel 47₁₇, *søn af Lamech.*
- Ion postoli se Iohannes.
- Ionadas (d. v. s. Ionathan?) 53₁₂,
en af Machabæerne.
- Ionas 51₂₅, *profet.*
- Ioram 51₁₇₋₁₉, *Jødernes konge.*
- Iosaphat 51₁₆, *Jødernes konge.*
- Iosep[h] 50₁₁₋₁₃, *patriarken Ja-
kobs søn.*
- Ioseph 56₁₅, *jomfru Mariæ mand.*
- Ioseph 56₁₈, *søn af Alpheus.*
- Iosias 51₃₀, *Jødernes konge.*
- Iosue 26₁, 50₂₄₋₂₆, *Israeliternes
fører.*
- Iraac 47₁₃, *Kains søn.*
- Isaac (Ysaak) 25₈, 29₁₈, 50₈,
Abrahams søn.
- Israel 50₁₀, *Isaks søn Jakob.*
- Iubál 47₁₈, *søn af Lamech.*
- Iuban 8₈₋₁₂, *søn af Japhet.*
- Iudas 50₁₀, *patriarken Jakobs søn.*
- Iudas 53₁₂, *en af Machabæerne.*
- Iudas Thaddeus 24₂₅, 56₁₈, *apo-
stel.*
- Iulius 31₁₀, *pave J. I., 337—52
(kirkeforsamlingen i Nicæa
holdtes ikke under ham, men år
325 under pave Sylvester I.).*
- Iulius (Iylius) 53₁₋₂₂, *Julius
Cæsar, romersk imperator (†
44 f. Chr.).*
- Kain 46₇₋₁₉, 47₁₂₋₁₆, *Adams søn.*
- Kám (også fejlagtig Kain) 7₂₂,
8₁₈, 48₇, *søn af Noa.*
- Kanáán 8₁₉₋₂₃, *søn af Kam.*
- Karitas (Car-) 29₁₄, 18_{14n}, *ifg.
tekten en hellig kvinde.*
- Kaus 8₁₉₋₂₀, *søn af Kam.*
- Knutr enn helgi (ellri) 12₁, 21₄,
*den danske konge Knud den
hellige (1080—86).*
- Knutr enn yngri 12₂, *den danske
helgen Knud lavard († 1131).*
- Kristina 17₁₀, *den hellige Chri-
stina (3. årh.).*
- Kristr (-us) se Christus.
- Ladarus se Lazarus.
- Labosordacus (d. v. s. Labasar-
rochus) 52₁₆, *konge i Babylon.*
- Lamech 47₁₄, *efterkommer af
Kain.*
- Laurencius 11₂₆, 23₂₆, 24₇, *den
hellige L., diakon og martyr,
ifg. teksten biskop (3. årh.).*
- Lazarus (Lad-) 22₁₉, 31₄, 4_n, *ven
af Jesus.*
- Leifr hinn hepní 12₁₇, *søn af
Grönlands opdager Erik den
røde (c. 1000).*
- Leo 32₅, *pave L. I. (440—61).*
- Levi 50₁₂, *søn af patriarken
Jakob.*
- Liborius 13₁₈, *helgen, biskop af
le Mans (4. årh.).*
- Licius se Laurencius.
- Lodbrokar-synir 14₂₂, *Ragnar
Lodbrogs sønner.*
- Lucas 20₁₈, 25₈₋₂₁, *evangelist. (Af
L. findes ingen relikvier i Ve-
nedig, men af den hellige Lucia,
med hvilken muligvis L. 20₁₉
er forvekslet.)*
- Macedonius 31₁₆, *ariansk kætter,
biskop i Konstantinopel (4.
årh.).*
- Macedonius (d. v. s. Marcianus)
32₄₋₅, *østromersk kejser (450-57).*
- Madai 8₈₋₁₁, *søn af Japhet.*
- Mag(nus) 89₂₃, *munk.*
- Magoc 8₈₋₁₀, *søn af Japhet.*

- [Mahalael] 46₂₈, *efterkommer af Seth.*
- Mamertus 33₂₄₋₂₇ *ærkebiskop af Vienne (5. årh.).*
- Manases 51₂₉, *Jødernes konge.*
- Manuel 47₁₈, *efterkommer af Kain.*
- Marcus 20₁₈, 24₂₇, *evangelist.*
- Margareta 12₄, *dansk helgeninde († 1177 og skrinlagt det følgende år, ikke „mø“, men ægteviet).*
- Maria 17₂₁₋₂₂, 21₂₄, 22₂₇, 24₁₁, 25₁₇, 26₈, 29_{14 n}, 30₁₃, 32₃₁, 33₂₈, 56₁₁₋₁₅, *jomfru Marie.*
- Maria 56₁₆, *Cleophas' datter.*
- Maria 56₂₁, *Salomas' datter.*
- Martinus 15₂₁, 19₁₈, 24₃₀, *den hellige biskop M. af Tours (4. årh.).*
- Masok (-c) 8₈₋₁₆, *søn af Japhet.*
- Matheus 19₁₈, 24₁₅, *apostel og evangelist.*
- Matthathias 53₁₂, *Machabæernes stamfader.*
- Mat(t)hias 26₁₂, 56₁₉, *apostel.*
- Mattildr 16₃₃, *markgrevinde Mathilde af Toscana († 1115).*
- Matusael 47₁₄, *efterkommer af Kain.*
- Matusale 47₆, *Enoks søn.*
- Mauricius 15₅, *den hellige Mauritius, øverste for Legio Thebaica (c. 300).*
- Mefraun (Messrun, d. v. s. Mizraim) 8₁₉₋₂₁, *søn af Kam.*
- Melchior 19₁, *en af de hellige 3 konger.*
- Melchisedech 48₁₂, *konge i Palæstina.*
- Messrun se Mefraun.
- Michael 20₄, *ærkeengel.*
- Micheas 51₂₅, *profet.*
- Missael 52₆, *en af Daniels fæller.*
- Moyse 31₁₋₁₁, 21₂₂, 25₁₉, 34₇, 50₁₄₋₂₄, 52₂₇, *Israeliternes fører.*
- Nabugodnosor (Nabugòdon-, Nabogdn-) 9₁₁, 52₂₋₁₃, *den babyloniske konge Nabuchodnosor.*
- Nachor 49₂₁, *efterkommer af Sem.*
- Neemias 52₂₆, *Jerusalems genrejser Nehemias (4. årh. f. Chr.).*
- Neglias (d. v. s. Neriglossor) 52₁₅, *konge i Babylon.*
- Nero 78₃₃, *romersk kejser (54-68).*
- Nestorius 31₁₉, 32₃, *sektstifter († c. 440).*
- Nichodemus 16₂₁, *en af Jesus påvirket pharisæer.*
- Nicholas 23₁₉, *abbed til Munka-Þverá på Island († 1159); fadernavnet er usikkert; Bergsson, Bergþórsson, Hallbjarnarson?*
- Nicholaus 20₇₋₂₈, 24₂₀, *helgen, biskop af Myra i Lycien (c. 300), overført til Bari i Neapel 1087.*
- Nikolaus Olafsson 59₈, *klerk i Nidaros.*
- Nimrod se Heimrod.
- Niniye (-a) 49₇₋₁₉, *ifg. teksten søn af Bel.*
- Ninus 49₁₀, *søn af Bel.*
- Noe 4₂, 7₁₂₋₂₂, 8₁₈, 26₁₁, 34₁₆, 45₃₀, 47₈₋₃₀, 48₁₋₉, 54₂₂, *menneske-slægtens 2den stamfader.*
- Noema 47₂₁, *Lamechs datter.*
- Ochus 52₂₀, *den persiske konge Artaxerxes III. ochos (358—37 f. Chr.).*
- Octavianus Augustus 53₂₅, *romersk kejser († 14).*
- Olafr hinn helgi 11₁₇₋₁₉, 15₁₀, *norsk konge (1015—28).*
- Olafr 57₁₄, 59₃, *ærkebiskop i Nidaros (1350—70).*

- Olafr Orinsson 54₁₁, præst.
 Osée 51₂₅, profet.
 Otto 32₁₇, den tyske kejser O. IV.
 Ozias 51₂₂₋₂₄, Jødernes konge.
- Pall (Ialtar-P.?) 62₈ n.
 Pall se Paulus.
 Pantaleon 25₂₆, martyr († c. 305).
 Paschalis 21₉, pave P. II. (1099—1118).
 Paulus (Pall) 18₃₀, 23₂₆, 24₄₋₅, 25₂₁, 43₁₈, apostel.
 Petr(us) 9₁₄, 18₂₅₋₃₀, 19₁, 21₁₉, 23₂₅, 24₄, 25₂₈, apostel.
 Pharao 50₁₆, ægyptisk konge.
 Philippus 25₅, apostel.
 Philometor 53₉₋₁₃, den ægyptiske konge Ptolemæus VI. Ph. (181—46 f. Chr.).
 Phud 8₁₉₋₂₂, Kams søn.
 Pompe(ius) magnus 53₁₇₋₂₁, romersk hærfører († 48 f. Chr.).
 Priamus 51₃, konge i Troja.
- Remigius 25₃, den hellige biskop R. af Reims (5. årh.).
 Remus 51₂₈, romersk konge.
 Reu 49₁₅₋₁₉, efterkommer af Sem.
 Roboam 51₁₅, Jødernes konge.
 Romulus 51₂₈, romersk konge.
- Sale 48₁₅, Arfaxads søn.
 Sale 49₁₄₋₁₅, Hebers søn.
 Salome (d. v. s. Salomas) 56₂₀, jomfru Mariæ moders tredje mand.
 Salomon 51₁₁₋₁₃, Jødernes konge.
 Samson 50₂₀, Israeliternes kæmpe.
 Samuel 50₃₂, profet.
 Saul 50₂₃, Jødernes konge.
 Sedechias (Sedich-) 51₃₃, 52₂, Jødernes konge.
 Seem 7₁₉₋₂₆, 48₆₋₁₃, Noas søn.
 Seruc 49₁₉₋₂₁, efterkommer af Sem.
- Serxes 52₂₄, den persiske konge Xerxes I., søn af Darius (486—65 f. Chr.).
 Serxes 52₂₉, den persiske konge Arses (337—35 f. Chr.).
 Seth 46₄₋₂₅, Adams søn.
 Sigurdr 13₂₁, sagnhelten S. Fáfnisbani.
 Sigurdr Magnusson 21₁₃₋₁₄, den norske konge S. Jorsalafarer (1103—30).
 Silvester 18₇, 19₂, pave Sylvester I. (314—35).
 Simeamis (d. v. s. Simiramis) 49₉, dronning i Babylon.
 Simeon 26₉, 27₁₁, from Israelit.
 Simon 53₁₃, en af Machabæerne.
 Simon 24₂₅, 56₁₇, søn af Alpheus.
 Sirius 15₂₀, den hellige biskop Syrus (1. årh.).
 Snorri 59₁₀, munk i klosteret på Möðruvellir.
 Soter 53₁₄, den ægyptiske konge Ptolemæus VIII. Soter († 81 f. Chr.).
 Stephanus 25₇, protomartyr.
 Sunnifa 11₁₈, norsk helgeninde (10. årh.).
- T. . . 89₂₄, kunsthåndværker.
 Thaneus 49₁₇, eponym hersker.
 Thare 49₂₂, 50₂, efterkommer af Sem.
 Theodorus 25₂₂, den hellige Th. fra Amasia († 306).
 Theodosius 31₁₈, den østromerke kejser Th. II. (408—50).
 Tholemeus 53₈, den ægyptiske dynasti-stifter Pt. Lagos's søn († 283 f. Chr.).
 Tholomeus 53₁₅, ægyptisk konge, sandsynligvis den samme som Soter (Ptolemæus VIII. S.), som efter at være fordreven af bro-

- deren Alexander efter dennes død (år 88) tilbagekaldtes.
- Timotheus 25₈, den hellige Th., 1ste biskop af Ephesus.
- Tirak (-c) 8₈₋₁₃, søn af Japhet.
- Thomas 9₄, 24₂₄, 25₂₂, apostel.
- Troilus 51₅, søn af kong Priamus.
- Tubal 8₈₋₁₄, søn af Japhet.
- Tubal 47₁₉, Lamechs søn.
- Ursula 15₁₃ n, variant til Ursus.
- Ursus 15₁₃, helgen, præst († c. 500).
- Vincencius 24₂₃₋₂₆, den hellige Vincentius af Saragossa († 304).
- Ypocras (d. v. s. Hippokrates) 61₁, berømt græsk læge (c. 400 f. Chr.).
- Ysaak se Isaac.
- Ysaïas 51₂₅, profeten Jesaja.
- Ysodorus meistari 55₁₆, den lærde spanske biskop Isidor fra Sevilla (c. 600).
- Zacarias 26₁₀, Johannes den døbers fader.
- Zebedeus 56₂₂, fader til apostlene Johannes og Jakob den ældre.
- Zoroastes 49₂₄, den iraniske religionsstifter Zoroaster.
- Þorfridr karlsefni 12₁₄, Islænderen Þorfrinn Þórðarson fra Skagafjorð, leder af en opdagelsesrejse fra Grønland til Amerikas østkyst 1003—6.
- Æinar Hafliðason 59₁₀, officialis i bispedømmet Hólar på Island († 1393).

II. Sted- og folkenavne.

- Abrahams kastali 22₃₀, ved Jericho i Palæstina.
- Abrahams vellir 22₃₁, ved Jericho i Palæstina.
- Aceron (forvanskning af Ciceron.) 37₁₅, „fons Ciceronis“ ifg. Isidorus.
- Acrobi (d. v. s. Macrobian) 35₂₀, et fabelfolk ifg. Isidorus.
- Affrika 6₁₅, 7₁₈₋₂₃, 8₁₇, 10₈₋₆, 12₁₂, 36₇, 45₈, verdensdel.
- Affrikar 16₂₇, beboerne af Afrika.
- Agiosophia (sml. Ægisif) 10₁₄, den af kejser Justinian byggede kirke „Hagia Sofia“ i Konstantinopel, nu moske.
- Agnesar kirkia (Rom) 18₈₋₆, S. Agnese fuori le mura.
- Akrsborg (Acrs-) 21₁₀₋₂₁, 23₁₀₋₁₁, Akka (St. Jean d'Acre) i Syrien.
- Álaborg 13₄₋₅, 23₁₇, Álborg i Danmark.
- Álasund 13₁ n, variant til Álaborg.
- A[lban]a (rettere Albula?) 18₁₉, floden Tiber, hvis ældre navn var Albula (se Werlauff).
- Albani 34₁₉, 36₂₂₋₂₀, fabelfolk i Scythien (Isid.).
- Albanialand 7₃₀₋₈₁, det forhen Albania benævnte land vest for det kaspiske hav.
- Albanusborg 20₃, byen Albano (Alba longa) i Mellemitalien syd for Rom.

- Alcus 38₃, *en vidundersø, Alce ifg. Isidorus.*
- Alexandria 10₁, 24₂₈, 53₃, *hovedstad i Ægypten.*
- Allra heilagra kirkia (Rom) 18₁₃, *S. Maria rotunda, det gamle Pantheon.*
- Andreas kirkia (Monte Cassino) 19₁₉.
- Ante portam latinam (Rom) 18₉, *Porta latina.*
- Anthrofagi (d. v. s. Anthropophagi) 35₃₁, *fabelfolk hos Sererne (Isid.).*
- Ant(h)iochia 6₁₄, 7₁₀, 9₁₄, 21₁₈, 53₁₀₋₁₁, *by i Syrien.*
- Antiofagi (d. v. s. Ichthyoph.) 35₃₀, *fabelfolk hinsides Indien (Isid.).*
- Antipedes (d. v. s. Antipodes) 35₁₇, *fabelfolk i Lybien (Isid.).*
- Anpekiofiordr 21₁₇₋₁₈, *fjorden ved Antiochia (Anpekja) d. v. s. Alexandrette-bugten på Lille-Asiens sydkyst.*
- Apulia 10₂₂, *landskab i det sydøstlige Italien; sml. Pull.*
- [Aqui]naborg 19₁₃, *byen Aquino i Syditalien mellem Rom og Neapel.*
- Aquisgrani 14₁₃₋₁₄, *„Aquisgranum“ var det romerske navn på byen Aachen, i hvis domkirke de ældre tyske kejseres kroning foregik.*
- Arabia (-land) 79₉, 80₁₀, 82₆, *Arabien.*
- Áranea 8₁, *sandsynligvis = Aramea (Syrien); dog kendes „Aran“ som navn på en del af Armenien.*
- Ardabite (d. v. s. Artabita) 35₁₂, *fabelfolk i Æthiopien (Isid.).*
- Arinsborg 14₃, *syd for Fritzlar, „og da er ikke langt til Mainz“ — Werl. Marburg?*
- Armaldi (d. v. s. Arimaspi) *fabelfolk i Scythien, opr. = Ariaspæ i Drangiana (Persien).*
- Arnblackr 16₂₇, *„landsby syd for Pisa“; ifg. Riant „le gué de l'Arno Nero, près de Fuocchio“ (?).*
- Asia (-land, A. en mikla) 6₁₅, 7₁₈₋₂₀, 8₂₈, 9₇₋₁₆, 25₉, 43₁, 44₅, 45₇, 49₁₈, *Asien.*
- Asia hin minni 9₁₆, *Lille-Asien.*
- Askalon 21₁₄₋₁₅, *by i Syrien.*
- Assirialand 7₂₉, *Assyrien.*
- Átalsfiordr 21₁, *bugten ved Attalia (Adalia, Satalieh) på sydkysten af Lille-Asien.*
- Augusta 15₁₂₋₁₅, *Aosta (opr. Augusta prætorica), by i det nordvestlige Italien.*
- Aungulseyjarsund 11₁₅, *Menai Strait mellem Anglesey og Wales, grænsen for de norske skatlande mod vest.*
- Austfiridir 44₁₁, *Østfjordene på Island.*
- Austrvegr 53₁₇, *de østlige Middelhavs-lande.*
- Avernus 37₁₁₋₁₂, *Averno-søen ved Neapel.*
- Babel 48₂₈, *tårn i Babylon.*
- Babilon (forna, mikla) 6₁₄, 7₉, 9₁₀, 48₂₂, 49₉, 52₂₋₂₃, 53₂, *(Babilonar velldi), byen Babylon ved Euphrat i Syrien, syd for Bagdad, og det dertil hørende rige.*
- Babilon en nyia 10₁, *byen Kairo i Ægypten.*
- Bactria 8₁, 49₂₅, *landskabet Bactrien i Asien.*

- Bár 20₇, 23₁₂, 24₂₀₋₂₂, byen Bari i Apulien.
- Bard 44₁₃, forbjærget Látrabjarg i det nordvestlige Island.
- Barl 20₄, byen Barletta i Apulien.
- Beffa 21₂, byen Baffo på sydkysten af øen Cypern.
- Benedicti kirkia (Monte Cassino) 19₁₄.
- Benevent 19₂₂, 20₁₅, 24₁₃, byen Benevento i Syditalien (Kampanien).
- Bethania (kastali) 22₁₈, 31₂₋₅, byen B. i Palæstina.
- Bethleem 22₁₇, landsbyen Bethlehem i Palæstina.
- Biarmaland 11₁₁₋₁₅ n, 12₈, egnene omkring det hvide hav (Rusland).
- Biarnardz spitali 15₈, Store St. Bernhards hospits i Alperne — *sml.* Petrs spitali.
- Bissenoborg 20₅, byen Bisceglie i Apulien.
- Biörgyn 11₁₇, byen Bergen i Norge.
- Blaland 7₁, 8₂₃, 10₅, 24₁₅, 35₁₈₋₂₇, 37₂₁₋₂₂, 39₅, Æthiopien (Afrika).
- Boecia 37₁₈, Bøotien i Grækenland.
- Bolgaraland 8₁₂, 10₁₆₋₁₇, 20₂₃, Bulgarien (incl. Morea?).
- Boslaraborg 14₂₀, byen Basel i Schweiz.
- Boternisborg 17₁₂, byen Viterbo i Mellemitalien.
- Brandeis 20₁₆, byen Brindisi i Apulien.
- Buslaraborg 14₂₀ n, variant til Boslaraborg.
- Calcedonia 32₅, den forhenværende by Chalcedon på Lille-Asiens kyst (lige overfor Konstantinopel).
- Caldei 78₁₈, tekstens i Caldei gengiver originalens „Carchedoni“.
- Calvarie locus 27₁, Golgata i den hellige gravs kirke, Jerusalem.
- Campania (Kamp-) 19₁₁₋₁₂, 37₁₂, landskab i Italien.
- Capadocia 8₁₅, landskab i Lille-Asien.
- Casal 21₂₉, landsbyen Zal (eller Iksal) ved foden af bjærget Tabor i Palæstina.
- Catacumbas 18₁₇, Katakomberne i Rom.
- Cenocefali (d. v. s. Cynocephali) 35₃, fabelfolk i Indien.
- Cesarea 21₁₂, det nuværende Kaisarijeh på kysten af Palæstina.
- Chafarnaum 21₁₁, passer ikke til Capernaum ved Gennezareth sø; ifg. Antq. Russes synes et C. ved Middelhavets kyst at have forekommet i middelalderen.
- Cicikus-brunnr 37₁₃, fabelkilden Cizici fons (Isid.).
- Cicopli (d. v. s. Cyclopes) 34₂₀, fabelfolk, ifg. Isid. i Indien.
- Clemunt 17₅₋₈, bjærgkæde i det sydlige Toscana, — if. Riant Monte-Chielle (*sml.* Werl.).
- Constantinopolis 10₁₂, 31₁₃, 45₂₋₃, Konstantinopel, — *sml.* Mikligardr.
- Crescencius-kastali 18₁₉₋₂₀, Engelsborg i Rom (Castello S. Angelo).
- Crucis-markadr 16₁₀, i Apenninerne, som det synes nord for Pontremoli, — men findes her

- noget *Santa Croce* (sml. *Werl. og Riant*)?
- Damascus 46₁₁, *by i Syrien.*
- Danir 21₄, *folkenavn.*
- Danmork 8₁₄, 11₅₋₂₄, 12₅, 13₄₋₈, 21₉₋₁₀, 44₁₉, *Danmark.*
- Danskr 21₈, *dansk.*
- Daudasiorr 22₂₀₋₂₁, 37₂, *det døde hav i Palæstina.*
- Davids tiorn (*d. v. s. turn*) 22₁₁, *i Jerusalem.*
- Devent 14₉, *byen Deventer i Nederlandene.*
- Dioclecius' holl (Rom) 18₁₀₋₁₁. *Diocletians palads skal have ligget mellem D.s thermer og „vallis Quirinalis“, hvor man i 16. årh. i en vigné påviste ruiner af dette.*
- Domnaborg 16₁, *byen Borgo San Donnino i Norditalien (prov. Parma).*
- Duna (*d. v. s. Dun-á*) 44₅, *floden Donau.*
- Duna 44₈, *floden Duna i det vestlige Rusland.*
- Duracur 20₂₃, *byen Dyrrhachium (nu Durazzo) i Albanien.*
- Ebrei 48₁₈, *Hebræerne.*
- Ebreskr 28₁₃, 7-12 n, 59₁₄, *hebraisk.*
- Ebron 46₉, *byen Hebron i Palæstina.*
- Effesus 9₁₈, 25₁₀, *den forhenværende by Ephesos i Lille-Asien (syd for Smyrna), — sml. Ephesoborg.*
- Egiptaland 4₃₂, 6₁₄ n, 7₁, 8₂₁, 9₁₈, 16₂₆, 24₂₇₋₂₈, 49₂₀, 50₁₂, 53₈₋₂₂, 79₁₃, *Ægypten.*
- Egisif se Ægisif.
- Eidaskogr 11₁₄, *grænseskov mellem Norge og Værmeland.*
- England 12₂₂, *riget England.*
- Einglands-menn 15₃₋₄ n, *Englænderne, — sml. Englar.*
- Eirikis spitali 16₁, 21₇, *et af den danske konge Erik ejegod stiftet hospits, som angives at ligge 8 „mil“ syd for Piacenza.*
- Elldingafjoll 7₅₋₇, *bjergkæde i Kurdistan (Armeniske Taurus), hvor floden Tigris har sit udspring.*
- Engilsnes 20₁₉₋₂₀, *forbjærget Cap Malea (C. S. Angelo) på Moreas sydøstspids.*
- Englar 15₄, *Englænderne, — sml. Einglandsmenn.*
- Enos 46₁₇, *foregiven by i Indien.*
- Ephesoborg 31₁₈ — *sml. Effesus.*
- Ermafrodite (*d. v. s. Hermaphroditæ*) 35₂₄, *et fabelfolk.*
- Ermland 7₁₁, *Lille-Armenien vest for Euphrat.*
- Ermland hit mikla 7₄₋₇, 25₂₄, *Armenien.*
- Ethiopia 8₂₀, 79₂₈, 80₂₆, 81₈, *Æthiopien i Afrika.*
- Eyfrates (Eu) 6₁₄ n, 7₆₋₉, *floden Euphrates i Asien (ved sit udløb forvekslet med Orontes).*
- Eyland 12₅, *den svenske ø Øland.*
- Eyrarsund 44₁₉₋₂₀, *Øresund.*
- Eyrope 7₁₈₋₂₂, 8₉, 10₆₋₂₀, 12₂₅, 44₅, 45₁₀, 49₁₈, *verdensdelen Europa.*
- Eysebius kirkia (Vercelli) 15₁₆₋₁₇.
- Fegiusbrecka 17₁₅, *et højdedrag nord for Rom, sandsynligvis ved Storta — næppe som af Werl. antaget Mons Fajani, da dette er det nuv. Monte S. Angelo syd for Tivoli.*
- Fenyiabotnar 16₉, *bugten ved Venedig.*

- Feneyiar 20₁₇, 24₂₆₋₂₇, byen Venedig i Italien.
- Ferduborg 13₁₄, byen Verden i Hannover.
- Finnar 57₂₀₋₂₅, 58₂₋₂₉, Lapperne i Finmarken.
- Finnland 11₂₁, landet mellem Sverig og Rusland.
- Finnmork 11₁₁₋₁₂, 11₁₅ n, 57₁₇₋₂₂, Finmarken.
- Fion 11₂₆, 44₂₁₋₂₂, øen Fyn i Danmark.
- Fivizuborg 15₁, byen Vevey ved Genfersøen (Schweiz).
- Flaiansbru (d. v. s. Traiansbru) 20₉₋₁₂, Via Appia mellem Rom og Brundisium.
- Fla[vian]sborg 17₁₁, byen Montefiascone med den nærliggende kirke S. Flaviano i Mellemitalien.
- Florenceiusborg 19₉, byen Ferentino i Mellemitalien.
- Floriacus 24₁₉₋₂₀, byen Fleury (Floriacum) i Burgund.
- Flæmingiar 15₄, Flamlændere.
- Frackar 15₃₋₄, Franker.
- Frackaskáli 16₁₀, byen Villafanica i provinsen Massa e Carrara? (sål. Werl., burde ifg. itinerariet søges nord for Pontremoli, men V. ligger syd for denne by.)
- Fra(c)kland 8₁₃, 11₃₋₇, 24₁₉, 33₁₈, 34₄, 44₃₋₂₃, Frankrig.
- Fridlar 14₃, byen Fritzlar i Hessen-Nassau.
- Fridsæla 15₁₆, byen Vercelli i Piemont.
- Frigia 38₄, landskabet Frygien i Lille-Asien.
- Frisland 11₇, 14₃ n, landskab i Nederlandene.
- Fruduborg 13₁₄ n, 28 n, variant til Ferduborg og Valfoborg.
- Fruizoborg 15₁ n, variant til Fivizuborg.
- Fundiana 20₁₄, byen Fondi i Syditalien.
- Færeyyar 44₁₁, Færøerne.
- Födubrunir (-ar?) 13₁₇ n, variant til Pöddubrunnar.
- Gaida 20₁₄, byen Gaeta i Syditalien.
- Galileaherath 21₂₀, landskabet Galilæa i det nordlige Palæstina.
- Galiza 24₂₉, landskabet Galizien i Spanien.
- Gallia 8₁₅, Gallien (Frankrig).
- Gandurheimr 14₂, byen Gandersheim i Braunschweig.
- Gandvik 11₁₂₋₁₃, 57₂₃, det hvide hav.
- Ganges 6₁₀, 36₁₂, floden G. i Indien.
- Gardar 12₂₁, bispesæde i Grönland, det nuv. Igalikko (Einarsfjord).
- Gardar 11₁₁ n (Garda-konungr), 44₃₅, byen Novgorod ved Ilmensøen med tilhørende rige. Sml. Holmgardr.
- Gardariki 8₁₁, 10₉₋₁₁, 11₂₂, det russiske rige omkring Novgorod.
- Garilea(m) 19₁₀, floden Garigliano i Syditalien.
- Gautelfr 11₁₂₋₂₀, Götälven i Sverig.
- Gautland 11₂₀₋₂₃, 44₁₈, landskabet Götland i Sverig.
- Geiradareyrr 54₁₂, gården Narfeyri i Snæfellsnes syssel på Island, her benævnt efter landnamsmanden Geirröðr.
- Géon 6₁₄, 44₂, floden Nilen i Ægypten.
- Germanusborg 19₂₁, byen S.

- Germano* (nu *Cassino*) ved foden af *Monte C.*
- Getulialand 8₂₂, landskabet *Getulia* i *Nordafrika*.
- Gilin 21₂₅, byen *Jenin* i *Palæstina*.
- Gnitaheidr 13₂₀, sagnhistorisk lokalitet, her henlagt til *Westfalen*.
- Godici (d. v. s. *Troglodytæ*) 81₁₇, fabelfolk.
- Gomorra 22₂₂, forsvunden by i *Palæstina*, ved det døde havs sydende.
- Gotland 12₃, den svenske ø *G.*
- Grenland 12₅₋₂₀, polarlandet *Grönland*.
- Grickir 10₁₁₋₁₆, 21, 35₁₅, 51₂, 52₃₀, 53₈ (*G. veldi*), *Grækerne*.
- Gri(c)kland 8₁₂, 16₂₅₋₂₆, 20₂₇, 37₂₅, 45₁, 77₁₆, *Grækenland*, d. v. s. det græske kejserdømme.
- Gri(c)klands-eyiar 10₁₇₋₁₉, de græske øer i *Middelhavet*.
- Gullus (d. v. s. *Gulfus*) *Satalie* 21₂, = *Átalsfiordr*, se dette.
- Gydingaland 3₁, 46₅, 52₂₁, 53₁₉, *Palæstina*.
- Gydingar 26₁, 30₁₅, 48₁₈, 50₁₅₋₂₇, 51₃₋₂₈, 52₉₋₂₁, 53₁₁, *Jæderne*.
- Habrunniborg 13₂₃₋₁₁, variant til *Hanabruinborg*.
- Haloghaland 57₁₅, landskabet *Helgeland* i *Norge*.
- Hanabruinborg 13₂₃, byen *Hannover* i *Tyskland*.
- Hangandaborg 17₅₋₈, byen *Acquapendente* i *Mellemitalien*.
- Haurdaland 11₁₇₋₁₈, landskabet *Hordeland* i *Norge*.
- Heidabær 13₃, 23₁₄₋₁₅, byen *Slesvig* (den ældste staddel: *Altstadt med Holmen*).
- Heitsinnabær 13₁₀, byen *Itzehoe* i *Holsten*.
- Helluland 12₁₃, et fra *Grönland* opdaget land i *Nordamerika*, sandsynligvis *Labrador*.
- Helsingaland 11₂₁, 12₆, landskabet *Helsingland* i *Sverige*.
- Hermon 7₁₂, bjærg i *Antilibanon* (*Syrien*).
- Hiericho 22₃₀, 26₂, 31₆, *Jericho* i *Palæstina*.
- Hierusalem 9₁₃, 18₁₅, 30₉, 31₄, 45₃, byen *Jerusalem*. *Sml.* *Jorsalaborg*.
- Hilldisheimr 14₁, byen *Hildesheim* i *Hannover*.
- Hiorléfshaufdi 44₁₂, forbjerg i det sydlige *Island*.
- Holar 59₁₀, bispesæde i det nordlige *Island*.
- Hollsetuland 13₈₋₁₀, *Holsten*.
- Holmgardr 10₁₀, *Novgorod* ved *Ilmensøen*. *Sml.* *Gardar*.
- Horn 44₁₂₋₁₅, forbjerg i *Østre-H.* i det sydøstlige *Island*.
- Horn hit vestra 44₁₄, forbjerg i det nordvestlige *Island*.
- Hornfinnar 36₂₉, fabelfolk.
- Horsafell 13₂₂₋₂₃, byen *Harsefeld* i *Hannover*.
- Horus 13₁₉, sandsynligvis *Horhausen* (ældre *Horohus*) ved floden *Diemel* i *Westphalen*.
- Hringsstadir 12₂₋₃, byen *Ringsted* i *Sælland*.
- Hundingiar 36₂₂, fabelfolk.
- Hyspania 11₃, *Spanien*. *Sml.* *Spanland*.
- Iacobs 16₁₉, byen *S. Jago de Compostela* i *Spanien*.
- Iacobs-brunnr 21₂₇, kilde i *Palæstina*.
- Iaffa 21₁₂, kyststad i *Palæstina*.

- Ialandanes 20₃₀, *Cap Chelidonia på Lille-Asiens sydkyst.*
- Iamtaland 56₈, *landskabet Jæmteland i Sverig.*
- Idumea 38₆, *landskab i det sydlige Palæstina.*
- Ilians-vegr 15₂₅, 23₁₄₋₁₅, *pilgrimsvejen over byen St. Gilles i det sydøstlige Frankrig.*
- Indi 48₁₅, *Inderne.*
- Indialand 6₁₂, 7₂₈, 9₁₋₃, 24₁₄, 35₃₋₂₃, 38₃, 46₁₅, 79₉₋₁₄, 80₁₁, 81₃₋₁₆, 82₂, *Indien.*
- Iobs-brunnr, 38₆, *kilde i Idumæa.*
- Ioforey 15₁₄, *byen Ierea i Piemont.*
- Iohannis-kastali 21₂₅, *skal være en yngre benevnelse for Samaria.*
- Iohannis (Ions) kirkia baptiste (Rom) 17₁₈, 24₈, *Laterankirken.*
- Iohannis kirkia postola (Rom) 18₉₋₁₀, *S. Giovanni a Porta latina.*
- Iohannis et Pauli kirkia martirum (Rom) 18₁₁₋₁₂, *S. Giovanni e Paolo.*
- Iohannis spitali baptista (Jerusalem) 22₁₀, *Johanniterordenens hospital.*
- Iordan 22₂₂₋₃₁, 23₆₋₁₀, 31₆, *flod i Palæstina.*
- Iorsalaborg (Iorsalir) 21₁₃₋₃₀, 22₁₅₋₂₆, 26_{17 n}, 29_{14 n}, 15, 30₃, 32₂₀, 45₁₋₃, 46₇, 48₁₃, 51₁₃₋₁₅, 52₃₋₂₆, *byen Jerusalem. Sml. Hierusalem.*
- Iorsalaland 21₁₁, 23₂₋₃, 37₂₋₃, 50₂₅, *Palæstina.*
- Iosafadsdalr (Iosaphat vallis) 22₂₇, 30₉, *dal øst for Jerusalem.*
- Iotland 44₂₂, *Jylland.*
- Ippopedes (*d. v. s. Hippopodes*) 35₁₃, *fabelfolk.*
- Irland 12₂₃₋₂₄.
- Island 12₂₃₋₂₆, 13₃, 20₂₂, 44₁₁₋₁₇.
- Italia 10₂₀₋₂₄, 19₁₂, 37₁₄, *Italien.*
- Ivent 20₆, *byen Giovinazzo i Apulien.*
- Kaldealand 7₃₀, *landskabet Chaldea ved nedre Euphrat.*
- Kalldæi 48₁₀, *Chaldeerne.*
- Kampania *se Campania.*
- Kapa 19₂₁, 20₈₋₁₅, 24₂₅, *byen Capua i Syditalien.*
- Kauma 44₉, *Kama, biflod til Volga (snarere end Kuma, som falder i det kaspiske hav?).*
- Kaupangr i Þrandheimi 11₁₆. *Sml Nidaross.*
- Kifr *se Kipr.*
- Kiliandr 13₂₀, *sandsynligvis landsbyen Kaldern (ældre: Calantra) ved floden Lahn, nær Marburg i Hessen.*
- Kioformunt 16₁₈, *ifg. Riant Monte Corbolo (Luna „était située au-dessous du M.-C.“).*
- Kipr (Kifr) 10₁₈, 20₈₁, 21₂₋₁₀, 82₁₁, *øen Cypern.*
- Klerkaborg 17₄, *byen S. Quirico i Toscana.*
- Kolnisborg (Kolni) 14₁₁₋₁₄, *byen Köln.*
- Kristinoborg 17₁₀, *byen Bolsena i Mellemitalien.*
- Krit 10₁₈, 20₂₅, *øen Kreta.*
- Krosskirkia (Jerusalem) 28_{14 n}, *i den hellige gravs kirke.*
- Ku 20₂₃₋₂₆, *øen Kôs ved Lille-Asiens kyst.*
- Kvenland (-lond) 12₇, *landskab omkring den nordligste del af den botniske bugt.*

- Kvennaland 8₂, 36₂₅, *fabelland (Amazonernes land).*
- Kylfingaland 8₁₀₋₁₁, *oppgives som et andet navn på Gardariki (om „Kylfingar“ som parallel til „Væringjar“ se G. Storm, Akad. Afh. til prof. S. Bugge, Kran. 1889).*
- Kænugardr 10₉, *Kiev i i Rusland.*
- Lamnies (d. v. s. Lemniæ eller Blemmyæ) 34₂₂, *fabelfolk i Lydien (Isid.).*
- Langanes 44₁₄₋₁₅, *forbjærg i det nordøstlige Island.*
- Langa-syn 17₁, *sandsynligvis byen Siena i Toscana (?).*
- Langbardaland (Langbardia) 11₁₋₅, 16₆₋₇, 44₂₈, *Lombardiet.*
- Latina 59₁₀, *Latinsk sprog.*
- Latran 19₇, 24₇, 32₁₇, 33₁₅, *Laterankirken øst for Tiberen.*
- Libialand 8₂₁, *landskabet Lybien i Lille-Asien.*
- Liborius-kirkia (Paderborn) 13₁₈.
- Lic 21₁₆, *byen Laodicea (Ladikieh) i Syrien.*
- Luka 16₁₅₋₂₄, 17₄, 21₅, *byen Lucca i Toscana.*
- Luna 16₁₂₋₁₉, *ruinpladsen Luni ved byen Sarzana ved Speziabugten i det nordlige Italien.*
- Lundr 11₂₄, *byen Lund i Skåne.*
- Luno- (Lunu-) sandar 16₁₂₋₁₆, *sandsletter ved byen Luna.*
- Magog 35₃₁, *fabelfolk.*
- Maka Maria 21₂₉₋₃₀, *jomfru Mariæs grav i Josafats dal (Maka = arab. makâm, en helgengrav, Antq. Russes). Sml. Mario kirkia.*
- Måla mulier 17₆, *kastel på bjærg*
- get Clemunt, — slottet Radiconfani i det sydlige Toscana?*
- Malfetaborg 20₆, *byen Molfetta i Apulien.*
- Manga 44₉, *flod, uvist hvilken.*
- Manupl 20₁₆, *byen Monopoli i Apulien.*
- Marioborg 16₁₆, *by nær Luna — ifg. Werl. Sarzana (?).*
- Mariogilldi 16₁₁₋₁₅, *sandsynligvis S. Maria della Suorte ved Speziabugten.*
- Mariohöfn 20₁₉, *ifg. Riant Santa Maria del Kassopo på nordkysten af Korfu.*
- Mario kirkia (Josafatsdal) 30₁₀. *Sml. Maka Maria.*
- Mario kirkia (Siena) 17₂.
- Mario kirkia (Lucca) 16₂₀.
- Mario kirkia (Monte-Cassino) 19₁₉.
- Mario kirkia (Piacenza) 15₂₈.
- Mario kirkia (Rom) ¹⁾ 17₂₅, 24₅ *S. Maria Maggiore; ²⁾ 18₁₁ S. Maria in Dominica.*
- Mario kirkia (Speyer) 14₁₇.
- Mario kirkia (Stade) 13₁₈.
- Mario kirkia (Strassburg) 14₁₉.
- Mario klaustr (Josafatsdal) 30₁₄.
- Markland 12₁₀₋₁₈, *et fra Grønland opdaget land i Nordamerika, sandsynligvis Newfoundland.*
- Marsada (d. v. s. Marsida) 38₄, *en sø i Phrygien (Isid.).*
- Marteinskamrar 15₄, *byen Pont St. Martin i Norditalien, mellem Aosta og Ivrea.*
- Marteinsvatn 15₂, *Genfersøen, ifg. Riant efter den til St. Martin indviede kirke i Vevey.*
- Martini 20₂₂, *ifg. Riant „San Martino de Laconie“ — beliggenhed?*

- Martinusborg 17₁, *ifg. Riant „Poggibonsi, au Moyen Age Poggio Marturi“, by nord for Siena.*
- Martinus kirkia (Monte Cassino) 19₁₇.
- Mattildar spitali 16₂₈, *ifg. Riant l'Ospedale del Altopascio.*
- Mauriciusborg 15₅₋₈, *byen St. Maurice i Schweiz (Wallis).*
- Mauritania 8₂₃, *landskabet Mauritanien i Nordafrika.*
- Medalfararsund 44₂₁, *Lille Bælt mellem Jylland og Fyn.*
- Media (land) 7₂₉₋₃₀, 77₁₈, *landskabet Medien i Asien.*
- Meginzoborg 13₁₉, 14₄₋₁₅, *byen Mainz i Tyskland.*
- Melansborg 15₁₈, *byen Milano i Norditalien.*
- Mesopotamia 7₈, *landskabet Mesopotamien i Asien.*
- Michaelis hellir 20₈, 24₁₆, *hule i fjældet Monte Gargano i Apulien.*
- Michaels kirkia (Oliebjerget, Jerusalem) 30₄.
- Michialsfiall 20₁₋₂, *Monte Gargano i Apulien.*
- Midiardarsior (-haf) 6_{14 n}, 7₁₆, 10₅, 11₄, *Middelhavet.*
- Miklagardr (Mica-) 10₁₈₋₁₉, 20₂₄, 25₉₋₁₁, 26₁₄, 32₂₀, 45₁₋₂, *Konstantinopel.*
- Mirrea (borg) 20₂₉, 24₂₂, *byen Myra på Lille-Asiens sydkyst.*
- Montagargan 24₁₆, *bjerget Monte Gargano i Apulien.*
- Montakassin (-cassin) 16₂₉, 19₁₄₋₂₁, 24₁₇, *klosteret Monte Cassino i Syditalien.*
- Montreflar 16₁₁, *byen Pontremoli i Mellemitalien.*
- Munbard 16₆₋₁₀, 17₉, *Apenninerne (Mons Bardonis).*
- Mundio(-fiall) 10₂₃, 11₈, 15₈₋₁₂, 16₇₋₈, 23₁₃, *Alperne (egl. det Montgiu, = Mons Jovis, benævnte Store St. Bernhard).*
- Mundioborg 13₁₅, *byen Minden i Westfalen.*
- Mödruvellir 59₉, *kloster i Hörgárdalur i det nordlige Island.*
- Nazaret 21₂₃, *by i Palæstina.*
- Nepl 21₂₈, *byen Nablus (forhen Sichem) i Palæstina.*
- Nepr 44₈, *floden Dnjepr i Rusland.*
- Nicea 31₉, *byen Isnik i det nordvestlige Lille-Asien.*
- Nicholas kirkia (Monte Cassino) 19₂₀.
- Nidaross (11₁₆), 57₁₄, 59₈₋₉, *byen Trondhjem i Norge.*
- Nidarosskirkia 59₅, *Trondhjems domkirke.*
- Nilus 6₁₄, *floden Nilen. Sml. Geon.*
- Ninive 9₇, 49₈, *fh. by i Mesopotamien ved Tigris.*
- Nordmenn 10₁₄₋₂₃, 13₁₂, 14₅, 15₄, 21₁, 57₂₄, *Nordboere (Skandinaver, Nordmænd).*
- Noregr 8₁₅, 11₁₀₋₁₆, 13₃₋₄, 14₈, 21₁₄, 44₁₀₋₁₈, 56₄, 57₁₃, *Norge.*
- Norænu mal 59₁₁, *norsk sprog.*
- Numidialand 8₂₂₋₂₃, *landskabet Numidien i Afrika.*
- Nya 44₈, *flod (Njemen, eller Neva?).*
- Nyiborg 13₁₄₋₁₅, *byen Nienburg i Hannover.*
- Oceanus 6₁₃, *verdenshavet.*
- Odinsey 12₁, *byen Odense i Danmark.*

- Olivéti mons (fiall) 22₂₅₋₂₆, 30₈,
3-8 n, *Oliebjerget ved Jerusalem.*
- Orcobaris 6₁₁, *bjerg, hvor floden Ganges siges at have sin kilde.*
- Paciencia 20₂₀, *ifg. Riant „l'île de Sapienza“, en lille ø ved Moreas sydvestlige kyst.*
- Pactol 44₁, *den fh. Paktolos benævnte flod i Lille-Asien.*
- Padus 15₂₄, 44₉, *floden Po i Norditalien.*
- Pagasi (d.v.s. Panfagi), Pamphagi er ifg. Isidor et fabelfolk i Æthiopien.
- Pallteskia 10₁₀, *byen Polotsk ved floden Dina i det vestlige Rusland.*
- Pals kirkia (Rom) 18₁₅₋₃₁, (24₅₋₆), *S. Paolo fuori le mura.*
- Panadios (d. v. s. Panotii), fabelfolk nær Scythien (Isid.).
- Papey 15₁₉₋₂₃, *byen Pavia i Lombardiet.*
- Paradis(us) 3₁₂, 4₂₋₃₂, 5₈₋₁₂, 6₈₋₁₄, 7₃, 36₁₃, *Paradis-haven.*
- Paris 25₁, 32₂₇, *by i Frankrig.*
- Patera 20₂₇, 24₂₁, *byen Patara i det sydvestlige Lille-Asien.*
- Patras 24₁, *by på nordkysten af Morea.*
- Persidia 7₂₈, *landskabet Persis i Asien.*
- Petri et Pauli kirkia (Mainz) 14₁₈.
- Petrus kauphus postola (Rom) 18₂₁, *—beliggenhed?*
- Petrus-kastali, 15₇, *ifg. Werl. flækken Bourg St. Pierre i Schweizeralperne c. 15 km. nord for Store St. Bernhard, — mon dog ikke forskelligt herfra og da muligvis det faste slot ved St. Maurice, som behersker*
- adgangen til Rhonedalen? Smi.*
- Petrus spitali.
- Petrus kirkia (Köln) 14₁₂.
- Petrus kirkia (Minden) 13₁₆.
- Petrus kirkia (Ecclesia Petri, Rom) 18₂₂₋₂₇, 19₁₋₃, (24₄), *Petrus-kirken, S. Pietro in Vaticano.*
- Petrus nal (Rom) 19₄, *obelisken på Piazza di S. Pietro (stod indtil 1586 i den Vaticanske circus).*
- Petrus spitali 15₁₀, *vistnok forskelligt fra Biarnardz spitali (det til Nicolaus af Myra indviede hospits på Store St. Bernhard) og da sandsynligvis det ældre til St. Peter indviede hospits ved den nordlige indgang til passet. Se Petrus kastali.*
- Phison 6₁₀₋₁₂, *floden Ganges.*
- Pigmei 35₂₂, *fabelfolket Pygmæerne.*
- Pisis (fejlskr. Pifis) 16₂₅, *byen Pisa i Toscana.*
- Plazinja (Plazinzoborg) 15₂₂₋₂₅, 21₇₋₈, *byen Piacenza i Norditalien.*
- Provincia 25₁, *landskabet Provence i Frankrig.*
- Pulkro (-cro) kirkia (Jerusalem) 18₁₄, 22₇, 26_{17 n}, 28₁₋₁₅, 7_{15 n}, 29_{5-13 n}, 30_{1-3 n}, *den hellige gravs kirke.*
- Pull (Pulslund) 10₂₃, 19₁₂₋₂₃, 20₂₄₋₂₅, 23₁₁, 24₁₅₋₂₄, *Apulien.*
- Pupis 82₁₃, *ifg. teksten et folk, forvanskning af bynavnet Philippippi.*
- Pöddubrunnar 13₁₇, *byen Paderborn i Westfalen.*
- Querencium fiall 22₂₈, *Quarantena, ørkenen i Palæ-*

- stina, hvor Kristus fastede 40 dage.*
- Rabitaland 8₂₂, 23₂, 79₁₈, *Ara-bien.*
- Radion salltus 4₇₋₈. *en skov i Paradis.*
- Raudi hafit 50₁₅, *det røde hav.*
- Raudi kastali 20₂₇, *øen Kastel-loryzo (oldtidens Megiste) ved Lille-Asiens sydkyst.*
- Raudi kastali 31₅, *i Palæstina, ifg. teksten ved Jericho.*
- Reinsborg 25₂, *byen Reims i Frankrig.*
- Reykianes 44₁₈, *forbjerg i det sydvestlige Island.*
- Rin 11₅₋₂₀, 44₃, *flod i Tyskland.*
- Rinar-kvislir 11₇, *Rinflodens munding.*
- Roda 20₂₆, *øen Rhodos.*
- Rodopetus 44₉, *vistnok fejlagtig for Rodon (= Rhone) og Betus (= Baetis i Spanien).*
- Roeskellda 12₃, *byen Roskilde i Danmark.*
- Romaborg (Rom, Roma) 10₂₄, 13_{3-4 n}, 14₉, 17₁₅₋₁₆, 18₁₇₋₁₉, 19₁₋₈, 20₈, 23₁₈₋₂₂, 24₂₋₂₄, 32₂₀, 45₃, 51₂₇, 53₁₉ (Rb.-vellid), *byen Rom.*
- Roma-vegr 15₁₈₋₁₉, *pilgrimsvejen til Rom.*
- Romferd 14₁₀, *pilgrimsrejse til Rom.*
- Romferlar 13₅, *Romfarere.*
- Romverialand(-riki) 8₁₄, 19₁₁, *det romerske rige.*
- Romveriar 20₁₃, 33₁₀, 53₈₋₁₇, *Romerne.*
- Ruscia (d. v. s. Tuscia) 17₉, *landskabet Toscana.*
- Salerniborg (Salerne) 19₂₃, 24₁₄, *byen Salerno i Campanien.*
- Salomons musteri (Jerusalem) 52₂₂₋₂₃, *templet på Moria bjerg. Sml. Templum domini.*
- Samaria 21₂₆, *by i Palæstina.*
- Samaritani 48₁₅, *indbyggerne af landskabet Samaria.*
- Sanctinusborg 16₃₀, *by i Mellem-italien, ifg. Riant Samminiato — beliggenhed?*
- Sandanarey (d. v. s. Sardinarey) 38₁₆, *øen Sardinien.*
- Sardis-folk 79₁₅₋₁₆, *indbyggerne af Sardes.*
- Sardiss 79₁₅, *byen Sardes i Lille-Asien.*
- Satiri 35₁₄, *fabelfolket Satyrer.*
- Saxar 15₄, *Tyskere.*
- Saxelfr 13₁₀, 44₉, *floden Elben i Tyskland.*
- Saxland 8₁₈, 11₂₋₈, 13₉₋₂₂, 21₉, 44₂₃₋₂₄, *Tyskland.*
- Scöduborgaraa 23₁₆, *Skodborgå eller Kongeåen på grænsen mellem Jylland og Slesvig.*
- Seimgoll 44₈, *flod (A. R. emenderer S. Duna i Seimgala-Duna).*
- Selsborg (variant Selis-) 14₁₈, *byen Selz i det nordlige Elsass.*
- Selund 44₂₀₋₂₄, *øen Sølland i Danmark. Sml. Sioland.*
- Semunt 17₁, *bjærg (?) nær Siena, uvist hvor.*
- Separan(sborg) 19₁₀₋₁₃, *byen Ceprano i Mellemitalien.*
- Sepont (Sipunt) 20₁, 24₁₆, *byen Sipontum (nu Manfredonia) i Apulien.*
- Serkland 7₄, 8₂₂, 10₅, 21₁₅, 49₂₂, *Saracenernes rige.*
- Seth 21₁₆, *byen Saida (fh. Sidon) på Syriens kyst.*
- Siden 38₁, *en ø (ifg. Isid.).*
- Sikiley 10₁₉, 16₂₆, 19₁₁ (S. riki),

- 20₂₀₋₂₁ (?), 37₂₂₋₂₃, *Sicilien og det sicilianske rige.*
- Simionis kirkia (Jerusalem) 27₁₂ n.
- Sioland 12₂₋₃, *Sælland. Sml. Selund.*
- Sipunt se Sepont.
- Sircis (d. v. s. Syrtes) 77₁₆, *to bugter på Afrikas nordkyst.*
- Sirus kirkia (Pavia) 15₁₉.
- Sithia (Sitika) 34₁₈, 35₄₋₁₉, 78₁₈, *de under Skythien (Scythia) indbefattede egne i Sydrusland og længere mod øst. Sml. Sviþiod en mikla.*
- Skagi 44₁₄, *forbjærg i det nordlige Island.*
- Skaney 11₂₄, 44₁₉₋₂₀, *landskabet Skåne.*
- Skioppodas (d. v. s. Sciopodi) 35₁₆, *fabelfolk, ifg. Isid. i Æthiopien.*
- Skotland 12₂₂, *riget Skotland.*
- Slesvik 13₇, *Sliens inderste vig.*
- Smaleskia 10₁₀, *byen Smolensk i Central-Rusland.*
- Sodoma 22₂₁, *forsvunden by ved det døde havs sydende, Palæstina.*
- Solattrar 14₂₁, *byen Solothurn i Schweiz.*
- Spanialand (Span-, Spann) 8₁₃, 11₃₋₄, 16₁₈, 24₂₈, *Spanien.*
- Spira 14₁₆, *byen Speyer i Bayerisk Pfalz.*
- Stadr 44₁₀, *forbjærg et Stadthland i Norge.*
- Stephani et Laurenti kirkia (Rom) 17₂₇, (24₇), *S. Lorenzo fuori le mura.*
- Stephanusborg 16₁₅, *flækken S. Stefano di Magra i Mellemitalien.*
- Stephanus kirkia (Monte Cassino) 19₁₉.
- Styrioland 16₉, *den nærmest liggende gengivelse „Steiermarken“ passer ikke i sammenhængen, — er Styrio forvanskning af Ligurio?*
- Støduborg 13₁₀₋₂₂, *byen Stade i Hannover.*
- Stransborg 14₁₈, *byen Strassburg i Elsass.*
- Sutarinn mikli 17₁₃₋₁₄, *byen Sutri i Mellemitalien.*
- Sutarinn litli 17₁₄, *sandsynligvis Storta kort nord for Rom (ved det gamle Veji).*
- Sviþiod en mikla 8₂₋₁₀, 36₂₁₋₂₂, *Skythien (Scythia). Sml. Sithia.*
- Sviþiod (en minni) 8₁₄, 11₉₋₂₁, 12₅, 44₁₉, 49₁₆, *Sverig.*
- Syna 34₃, *bjærg et Sinai i det petræiske Arabien.*
- Synai (d. v. s. Syon) 22₁₄, *bjærg et Zion ved Jerusalem.*
- Syr 21₁₆, *byen Sur (Tyros) på den syriske kyst.*
- Syrland 21₂₀, 23₃, 24₂₆, *Syrien.*
- Syrlendzkir 16₂₆, *Syrerne.*
- Tabor 7₁₁, 21₂₂, *bjærg et i det nordlige Palæstina.*
- T[h]lanais 44₄, 49₁₈, *floden Don i Rusland.*
- Tår 16₂, *Taro, biflod til Po, i Norditalien.*
- Tårsborg 16₈, *byen Borgotaro i Parma (Italien).*
- Templum Domini (Jerusalem) 29₁₄, 14_n, 51₁₄, 52₄, *den nuv. Omars moské på Moria-bjærg — den gamle tempelplads —, som af korsfarerne omdannedes til kirke. Sml. Salomons mu-steri.*

- Terentiana 20₁₈, byen Terracina, på grænsen af Mellem- og Syditalien.
- Tifir 18₁₈, 19₇, 44₉, floden Tiber i Italien.
- Tigris 6₁₄ n, 7₃, floden T. i Asien.
- Traiansbru se Flaiansbru.
- Traon 20₅, 24₂₄, byen Trani i Apulien.
- Trekt 14₉₋₁₀, byen Utrecht i Nederlandene.
- Tripulis 21₁₆, byen Tarabulus i Syrien.
- Trogodite 35₂₉, fabelfolket Trogodyte.
- Troia, byen T. i Lille-Asien.
- Troiomenn 51₅₋₄, Trojanerne.
- Tuscia se Ruscia.
- Tusculum (?) 19₉, byen Frascati i Mellemitalien.
- Turons 24₃₀, byen Tours i det nordvestlige Frankrig.
- Tyrkland 20₃₀₋₃₁, her Lille-Asiens sydkyst.
- Ungaraland 8₁₃, 44₂₄₋₂₅, Ungarn.
- Uplond 56₃, Oplandene i Norge.
- Ursus kirkia (Aosta) 15₁₃.
- Valfoborg (d. v. s. Valso?) 13₂₃, Walsrode i Hannover.
- Valir 15₄, Gæler (Kelter).
- Vallis Iosaphat se Iosafadsdalr.
- Vebjorg 13₆, 23₁₆₋₁₇, byen Viborg i Danmark.
- Vermaland 12₇, landskabet Vermeland i Sverig.
- Vienna 33₁₈, byen Vienne i Frankrig.
- Via Ostensi (Rom) 24₆, V. Ostiensis, i sydlig retning fra Rom.
- Vik 11₁₈, landskabet Vigen omkring Kristianiafjord i Norge.
- Vinland (d. v. s. Vindland) 13₉, Venden, her den da af Slaver beboede del af Holsten.
- Vinland et goda 12₁₁₋₁₈, et fra Grönland opdaget land i Nordamerika, sandsv. Ny Skotland (efter ældre opfattelse Massachusetts og Rhode Island).
- Visgardzhöfn 20₁₀, Porto Guiscardo på den joniske ø Kephallonia, ved Canal G. mellem denne ø og Ithaka.
- Vivilsborg 14₂₁, Avenches eller Wiflisburg i Schweiz (kanton Vaud).
- Vægistafr 11₁₁, forbjerg på grænsen mellem Finmarken og Bjarmeland, på vestkysten af det hvide hav.
- Væringiar 21₃, den græske kejseres nordiske livvagt.
- Yma (d. v. s. Vina) 44₃, floden Dvina i det nordlige Rusland.
- Zion se Synai.
- Þidreksbad 17₁₃, skal ifg. teksten ligge nær Viterbo, hvor en varm kilde findes; sædvanlig henføres dog til kong Theodorik badet Bagnorea, som ligger nordligere, mellem Bolsena og Montefiascone.
- Polomaida 21₁₂, byen Akka (St. Jean d'Acre), fh. Ptolemais, på Syriens kyst.
- Þrandheimr 11₁₆, landskabet Trondhjem i Norge.
- Þrelaporp 15₁₃, flækken Etroubles syd for Store St. Bernhard (Norditalien).
- Ægisdyr 13₇, floden Ejderen.
- Ægisif (Egi-) 10₁₄, 25₃, det nordiske navn på Sofie-kirken i Konstantinopel. Sml. Agiosophia.

III. Benævnelser fra fremmede sprog.

A. Plante- og stofnavne.

- Abrotan(um) 69₂₁, 72₅.
 Acetum 65₂₂.
 Afsincium (af *sinthici*, surthin,
d. v. s. absinthium) 63₁₆, 69₁₈,
 70₁.
 Agrimonia (-um) 63₂₋₁₅, 64₂₀, 70₃.
 Alóe 67₁₈.
 Alumen 66₃.
 Ambrosia 76₂₈.
 Ataarmatta (*d. v. s. atramentum*!) 70₁₂.
 Balsemica (*d. v. s. balsamum*)
 72₁₂.
 Barbaiovis 71₄.
 Betonica (*også fejlagtig ber-*)
 63₁₁, 73₂₅, 74₁₇.
 Bibstikum (*d. v. s. levisticum*)
 63₇.
 Caulis 63₂₀, 76₁₃.
 Celedonia (*d. v. s. chelidonia*) 69₂₃.
 Centaurea (-i) 70₃.
 Cinnamomum 64₅₋₈.
 Crestencionis *se* Narstucium.
 Dragontea (*d. v. s. dracontea*)
 72₁, 73₂.
 Elleborum (ebolum, *d. v. s. helle-*
borum) 73₄₋₂₅.
 Feniculum (sen-, fenice) 63₁₆,
 70₄₋₁₉, 72₄.
 Garisalium 76₂₃.
 Ginefrey (innyfri, *d. v. s. ingefer*)
 62₂₂₋₂₃, 76₂₄.
 Iderant (*d. v. s. hederá*) 69₁₉.
- Innyfri *se* Ginefrey.
 Iuniper 68₂₁.
 Kafanum *se* raphanum.
 Kymunum (*d. v. s. cuminum*)
 76₂₃.
 Malva 63₂₀.
 Marrubium (marubr-, maribr-,
 rubri) 70₂₁, 72₅, 73₂₃.
 Mellifolium (*d. v. s. millef-*)
 72₂₁.
 Mirra 67₅.
 Narstucium (*d. v. s. nasturtium*)
 66₁₁, 71₂₀.
 Nastice (*d. v. s. mastix*) 64₁₁.
 Oleum (olea) 74₃, 76₁₄.
 Pinpinella (*d. v. s. pimp.*) 63₁₁.
 Piper 68₁₅, (70₁₂, 76₁₇).
 Pistinaca (*d. v. s. past.*) 68₂.
 Portalaga (*d. v. s. portulaca*)
 76₆.
 Pulegium (topilegium) 69₁₆, 71₂₄.
 Rafanum (kafanum, *d. v. s. ra-*
phanus) 64₄, 72₇, 76₁₆.
 Reuponticum (*d. v. s. rheap.*)
 62₂₃.
 Rubri *se* Marrubium.
 Ruta 63₆₋₂₁, 69₂₄, 70₁₇, 71₁₀.
 Sal 66₂₄.
 Salvia (saliva) 63₂₁, 71₂₃, 72₁₂.
 Satusegia (*d. v. s. satireia*) 76₁₁.
 Seniculum *se* Fen-
 Topilegium *se* Pulegium.
 Ysopum 64₄, 72₅.

B. Ædelstene.

- Adamas (adamantis) 82₃₋₁₇.
 Amatistus (*d. v. s. amethystus*)
 43_{8 n}, 81₁.
 Berillus (*d. v. s. beryllus*) 42₁₇,
 78₁₀, 79₂₄.
- Bractan (*d. v. s. bactriani*)
 78₁₆.
 Calcedonius (caled.) 41₇₋₈, 78₉.
 Crisolitus (*d. v. s. chrysolithus*)
 42₁₅, 79₁₈.

Crisopacius (<i>d. v. s. chrysoprasion</i>) 81 ₆ .	Magnes 81 ₁₆ .
Eirsaprassus (<i>d. v. s. chryso-prasus</i>) 80 ₁₁ .	Niliaci 78 ₁₆ .
Fardir (<i>d. v. s. sardus</i>) 79 ₄ .	Onix 79 ₄₋₁₆ .
Garnatus (<i>d. v. s. granatus</i>) 80 ₁₅₋₁₇ .	Saledonius (<i>d. v. s. chelidonium</i>) 83 ₁₂ .
Geretisses (<i>d. v. s. geranites</i>) 81 ₉ .	Sardius 42 ₁₅ , 79 ₁₄ .
Iacinctus (<i>d. v. s. hyacinctus</i>) 78 ₁₀ , 80 ₁₄ .	Saphirus (<i>saff-</i>) 41 ₃ , 77 ₁₂ .
Iaspis 40 ₁₈ , 77 ₈ .	Sardonix 42 ₆ , 79 ₄ .
Iliasborius (<i>d. v. s. alectorius</i>) 83 ₁ .	Setridus (<i>d. v. s. citrinus</i>) 80 ₁₅ .
Kalnimacus 76 ₁₉ .	Sircikas (<i>d. v. s. syrtites</i>) 77 ₁₅ .
Lapis <i>se</i> Iaspis.	Sitici (<i>d. v. s. scythici</i>) 78 ₁₆ .
	Smaragdas (<i>smaralldus</i>) 41 ₁₈ , 78 ₁₄ .
	Topazius (<i>-cius</i>) 42 ₂₂ , 80 ₅ .
	Venetus 80 ₁₅₋₁₆ .

C. Slanger.

Amphisbena 39 ₂₄ .	Iaculus 39 ₂₂ .
Aspis 39 ₂₁ .	Ipialis (<i>d. v. s. hypnalis</i>) 39 ₁ .
Basiliscus 39 ₇ .	Prestir (<i>d. v. s. prester</i>) 39 ₁₈ .
Cerastes 40 ₃ .	Rimotrix 40 ₁₃₋₁₈ .
Difsa (<i>d. v. s. dipsas</i>) 39 ₉ .	Scitalis 40 ₃ .
Draco 39 ₁ .	Seps 39 ₁₅ .
Emorvis (<i>d. v. s. hemorrois</i>) 39 ₁₂ .	

D. Andre benævnelser.

Benedicite 52 ₈ , <i>en salme</i> .	Frenetica 73 ₁₁ , <i>en sygdom</i> .
Farfa (<i>d. v. s. furfur</i>) 66 ₁₁ .	Gramatika 78 ₃ .

sa l' est d'ans tout si d' gl'at blad l' a stem se
 ny bleat se z s' mun q' sa t' d'os d'ags p' na
 m' hosi a pascha apr' a l'iniapan h'her
 pulkrotka h' l'opm ap' y' sp'ia' h' m'de
 heun' p' s'bn sol r'at a h'm' op'at op'f'at' a' p'
 sp'iali q'at' b'pa sa l' r'ib'at' f'ollu heun' fa
 l' d'and' t'uen f'huert' l' t'ep'um d'ni r'salome' s'
 ut f'ude p' i'ozalab' l' p'ial' l' h'ea' l' m'ust'
 p'ynat p' r'o' en helgi andi y' p'la y' p' marad'
 c'it' r'rod'ags aptan r'stende p' en b'ard p' l' f'
 marad'z a p'ia' m'ur f'ude p'ra l' bethlee l' r'
 il bag' r'p'oz' p' v' c'it' b'om' p'ad' l' r'kar t'
 b'ethania b'asta p' r'esta c'it' lazaru' a' d'au'da
 f'lo'f'ude p' i'ozalab' bag' l' v'atn p' l' h'ea' d'au'
 da f'ioz p' g'ob' d' g' n'ida h'g' y' sodoma p' h'and'
 an g'om'cia p' h'ed'an p' p'ell' r'ard' g'og'n' r'bled'z
 e'ctu v' v'ot'm' p' h' l' h'elg'at' v'n d'ou'f'r p' h'g'm'
 l' p'ial' l' h'ea' mon' al'ruet' p' r'ite c'it' upp'ul'
 h'umna a' medal' p'ial'z'm' al'ruet' r'ozalab'z
 l' d'at' r'fa l' h'ea' v'alk' i'ozaphat' p' l' sp' on'ad'
 m'ng' p' l' l'ong' stund' l' querenciu' p'ial'z' p'
 p'astad' g' r'p' p'istad' d'ropull' h' p' d'ab'na' p' r'af'
 rah' p' f'od' h'iericho f'iar l' o' ab' h'af' v'eller

þa er stæc t jordan d ceter v skerde h yll
 or lonæd ut suðe þ þv ana e radita to
 en þ her iacsalas e þi balla fyrto a orbac
 kamit stende em hæl þapella þ þoe iro apu
 tes fmu e þi þap g t vram fies stad or dan
 Lo vid jordan ep made legg opm a stercum
 vellu ferr bne fitc upp t hnepa a op t res
 þumal þngas hnepanu upp þa e leff stina
 þ þ arh fea þaynha en aigi þesa
 þ þan þ jordan er v daga þoe mihul takst þ
 þn þa d xuy dæg þag apul þ e xuy þun
 durch mlua þ n xuy daga þanga a þar
 þ þa þg Lret vi vubna þoe þunan tmdia
 en u noæd þeida þe þn ite eip þianfueg
 er þe vubna þoe þian daga þa ælþeada þe
 þ vebing þa e stadu þag at a midmda æ
 vebing e v daga þoe t ala þg heid vð sca
 t þaga þe þ vatt þi þoleabr e þerun ath
 þ þagn þicholaf alba e þer v vito vud þ
 mung t margþa radus vveada rly þ
 þoma þag e þp allu þg rha | þi þ þagn
 þene e allar þag ath virda o þe þap þ
 þad t þem t þer all e radm vbladi þe

tag 5 p lo en ætæu hōpdingi perit rpa
 hof r laurencij r heilige dā fōr and r giti
 f var pmd, bō fōr a gōdr e pōr hēre fōr
 boag a vpp opst i fōr hūo bo v r dōndes
 oth ætra fōr gō musta i p e fa peto r gōu
 f hūsa dā dā e ach a nō mōst fōr dā a fōr
 er bōp fōr pauli apst fōr e via ostent b r pōr
 fōr laurencij dō p mca fōr hūo fōr rōhs bōp
 r hēile p r eolā dōmā epī fōr hūo dō fōr
 pmd vige en bōp fōr a h fōr e bōd r fōr
 bōuēt hūb fōr hōthōlō mōmā dō bōp
 mō hōp dā ap hūo gēra fōr dā bōp fōr hūo
 p pāleme hūl fōr hōthōlō gōrta pōr apstā
 fōr epōm r mōmā gō fōr hōllō bōr on dā
 e hōr an hōngli r mōmā cāp m p v bōp dā
 dō r hōlā fōr hūo fōr hōr hūo en bōnd
 fōr dā pōr apstā pōr hōr fōr hōr hūo
 hōlā hūo on alīn hōr fōr hōr hūo
 v h mōr fōr hōp dā pōr hōr hūo
 v nōr epō hōr v vōr mō hōr dō fōr
 r hōr fōr hūo p mōmā r hōr fōr hōr
 hōr hōpā r hōr thōmā apst hōp dā ap
 fōr dā fōr pōr hūo hōr hōr hōr hōp dā